

architectuurcentrum **a o r t a**

Universiteit Utrecht

UNIVERSITEIT UTRECHT

MASTER THESIS 'BOUWEN OP KNOOPPUNTEN'

BAS RENSEN

4 AUGUSTUS 2023 // STUDENTNUMMER: 4488741

Colofon

Afstudeerstage: Bouwen op knooppunten, Architectuurcentrum Aorta

Dit rapport bevat een onderzoek naar de gebiedsidentiteit van Overvecht en Lunetten.

Locatie: Utrecht

Begindatum: 27-3-2023

Einddatum: 4-8-2023

Pagina's: 107

Auteur: Bas Rensen

Studentnummer: 4488741

Opleiding: Human Geography, Daily Life & Public Spaces

Universiteit Utrecht

Voorblad: Eigen afbeelding

Stage begeleiders Architectuurcentrum Aorta

Eveline Paalvast & Manon Mastik

Docent begeleider:

Irina van Aalst

Adressen:

Architectuurcentrum Aorta

Ganzenmarkt 3

3512 GC Utrecht

T 030 232 1686

Universiteit Utrecht, Faculteit Geowetenschappen

Vening Meinesz building A, Princetonlaan 8a,

3584 CB, Utrecht

architectuurcentrum **a o r t a**

Universiteit Utrecht

Voorwoord

Voor u ligt de master thesis 'bouwen op knooppunten'. In dit onderzoek heb ik mij de afgelopen maanden ondergedompeld in de wereld van gebiedsidentiteit. Het ontrafelen van de unieke gebiedsidentiteit van de knooppunten Overvecht & Lunetten stond hierin centraal. Dit onderzoek heb ik uitgevoerd in opdracht van Architectuurcentrum AORTA en is geschreven in de periode van maart 2023 tot augustus 2023.

Vanaf het moment dat ik aan het zoeken was naar een afstudeeronderwerp wilde ik heel graag een onderzoek uitvoeren waarin ik uitgedaagd zou worden mijzelf te verplaatsen in de stedelijke belevingswereld van mensen. In plaats van achter een bureau te werken wilde ik de straat op en in contact komen met de stad zoals deze daadwerkelijk beleefd wordt. Dit resulteerde in een super interessante periode waarin ik een inkijkje heb gekregen in de leefwerelden van meer dan 200 mensen. Dit onderzoek heeft er voor gezorgd dat ik mensen heb gesproken die ik normaal nooit had gesproken en dat ik verhalen heb gehoord die ik anders nooit te horen had gekregen. De openhartigheid van mensen op straat heeft bij mij een erg positief gevoel nagelaten. Daarnaast heb ik zelf mogen ondervinden dat, zolang je er maar naar vraagt, iedereen op straat een goed onderbouwde mening heeft over zijn eigen leefomgeving. Hier ligt een schat aan informatie en dit heeft voor mij nóg meer bevestigd dat stedelijke planning niet een vak is wat alleen van bovenaf uitgeoefend dient te worden. Het is juist van belang om in verbinding te blijven met de bewoners van een gebied. Dit zijn uiteindelijk de mensen waar je het voor doet. Ik wil heel graag alle 200 straat respondenten bedanken voor hun openhartigheid en boeiende verhalen. Ook wil ik heel graag de 'sleutelfiguren' in de wijk bedanken voor de tijd, ruimte en openhartigheid gedurende de diepte-interviews. Door het hart wat deze mensen hebben voor hun eigen buurt hebben zij erg veel interessante inzichten kunnen bieden. De resultaten zijn bedoeld voor de toekomstige gebiedspartijen, maar ook voor iedereen die Overvecht en Lunetten een warm hart toedraagt.

Het schrijven van een thesis is een lang proces waarin ik gelukkig niet alleen stond. Op de eerste plaats heeft architectuurcentrum AORTA mij een fijne basis gegeven waaruit ik prettig heb kunnen werken. Bij deze wil ik Eveline, Manon en Niels bedanken voor hun betrokkenheid en feedback en bovenal de fijne sfeer die ik heb ervaren op kantoor. Dit gaf een stabiele basis waarbinnen ik veel aan dit onderzoek heb kunnen werken. Ook wil ik hen bedanken voor het initiëren van dit onderzoeksonderwerp en de vrijheid die ze mij gegeven hebben dit naar mijn eigen hand te zetten. Uiteraard wil ik ook mijn docentbegeleider Irina van Aalst bedanken. De fijne feedbackgesprekken hebben mij gedurende het hele proces erg geholpen.

Tot slot wil ik mijn familie en vrienden bedanken die mij tijdens deze thesisperiode hebben gesteund. Mika en Hylke voor de gezamenlijke 'thesischrijfsessies', Rick en Youri voor de gereden kilometers naar de onderzoeksgebieden en mijn ouders en broer voor het meelesen en de bemoedigende woorden.

Ik wens u veel leesplezier toe!

Bas Rensen

Utrecht, 4 augustus 2023

Samenvatting

IV

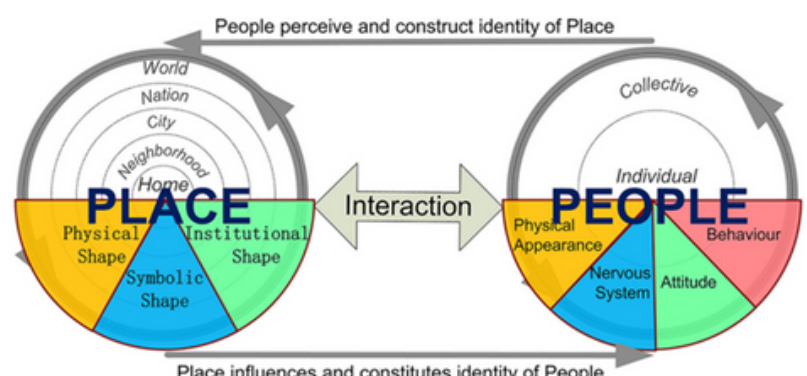
Utrecht is in trek. De verwachting is dat Utrecht qua inwonersaantal zal groeien naar ongeveer 471.000 inwoners in 2040 (afdeling Onderzoek & Advies, Gemeente Utrecht, 2021). Om de groei van de stad in goede banen te leiden heeft de Gemeente Utrecht in juli 2021 de 'Ruimtelijke Strategie Utrecht 2040 opgesteld' (RSU 2040). Dit is een langetermijn koers waarin wordt ingezet op de verdichting van diverse knooppunten van de stad. Deze knooppunten zijn plekken waar openbaar vervoer en belangrijke wegen samenkomen en waar richting 2040 veel woningen, kantoren en allerlei andere voorzieningen zoals winkels, sportgelegenheden en zorginstellingen worden bijgebouwd. Door de knooppuntverdichting verandert Utrecht van een 'concentrische stad', met één centrum, in een 'polycentrische stad' met meerdere centra. Maar wat betekent deze verdichtingsslag voor de unieke identiteit van deze bestaande gebieden? Anders dan bij uitbreiding is er bij inbreiding vaak al sprake van een bestaande identiteit en dynamiek in het gebied. Hoe gaan de mensen die reeds in en rondom deze knooppunten wonen de transformatie naar hoog stedelijk gebied ervaren? De RSU heeft als ambitie om de bestaande gebiedsidentiteit van de knooppunten te behouden. Echter is de unieke gebiedsidentiteit nog nergens duidelijk omschreven vanuit het perspectief van de bewoners. Dit onderzoek heeft zich daarom gericht op de ontrafeling van de gebiedsidentiteit van twee verschillende knooppunten door de ogen van bewoners: Overvecht en Lunetten. Om de gebiedsidentiteit te ontrafelen zijn er 200 straatenuitendelingen gehouden en 4 sleutelfiguren geïnterviewd.

In het onderzoeken van gebiedsidentiteit is het belangrijk om bewust te zijn van twee verschillende benaderingen. 'People's place identity' en 'Place identity of a place'.

Het begrip 'people's place identity' benadert het begrip gebiedsidentiteit vanuit de identiteit van de persoon zelf. Iedereen heeft een plek waar hij of zij vandaan komt. Een persoon is niet alleen een fysiek voorkomen, maar wordt voor een groot deel gevormd door sociale en culturele relaties welke nauw verbonden zijn met plekken (Proshansky, 1978). De invloed die een geografische plek uitoefent op iemands identiteit is een van deze relaties en maakt dus onderdeel uit van iemands 'zijn' (Basso, 1996). De definitie van deze vorm van gebiedsidentiteit wordt gedefinieerd als de incorporatie van plekken in het grotere concept van iemands identiteit (Proshansky et al, 1983).

'Place identity of a place' omschrijft de personaliteit van een plek zelf. Deze personaliteit wordt in de meeste gevallen toegeschreven door mensen die in de plek wonen of om andere redenen een band met de plek hebben. Het gebied krijgt een identiteit om de plek te onderscheiden van andere plekken (Peng, Strijker, & Qun, 2020).

Ondanks dat deze twee begrippen niet hetzelfde zijn hebben ze wel een belangrijke invloed op elkaar. Peng, Strijker en Wu concluderen dat toekomstige onderzoekers beide concepten niet langer los moeten zien vanwege hun sterke onderlinge samenhang. 'Places', 'people' en de processen die beide soorten identiteit vormen moeten als één geheel worden bekeken om een compleet beeld van gebiedsidentiteit te ontrafelen (Peng, Strijker, & Qun, 2020)

Afbeelding 1. Relatie tussen People, Place en Identity (Peng, Strijker, & Qun, 2020)

Dit onderzoek heeft wetenschappelijke relevantie omdat het begrip gebiedsidentiteit vanuit beide soorten gebiedsidentiteit wordt benaderd. De maatschappelijke relevantie komt terug in het feit dat dit onderzoek de belevingswereld vanuit bewoners een podium geeft. De beleidsvisies op de knooppunt verdichting krijgen in veel gevallen een prominenter podium omdat het hier gaat om invloedrijke instanties. Dit onderzoek stelt juist de bewoners centraal.

Uit de stratenquêtes zijn kenmerkende thema's naar voren gekomen die symbool staan voor de unieke gebiedsidentiteit van het gebied. Deze thema's zijn vervolgens bevestigd en verder uitgediept door middel van 4 diepte interviews met sleutelfiguren in het gebied. Door deze thema's in te delen naar 'people's place identity' en 'place identity of a place' en deze in onderlinge samenhang weer te geven wordt de unieke gebiedsidentiteit door de ogen van bewoners samengevat.

Overvecht

Op basis van de stratenquêtes zijn de volgende kenmerkende thema's naar voren gekomen die de identiteit van Overvecht vormen: 1. Groen & Rust, 2. Wijk van bubbeltjes & dorpjes, 3. Fysiek zit de wijk goed in elkaar. De sociale structuur maakt Overvecht uitdagend om te wonen. 4. Verschillende belevingswerelden van de diverse- en multiculturele samenleving 5. Sterk uiteenlopende meningen over de wijk 6. Verjonging

Lunetten

Op basis van de stratenquêtes zijn de volgende kenmerkende thema's naar voren gekomen die de identiteiten van Lunetten vormen: 1. Groen 2. Dorp in de stad 3. Gemêleerde inwonerspopulatie 4. Sterke sociale structuur 5. Gebrek aan seniorenwoningen.

Inhoud

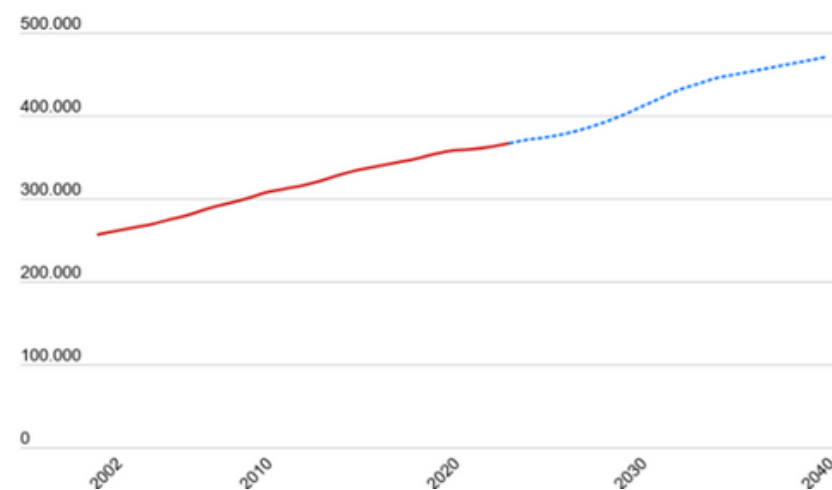
Voorwoord.....	III
Samenvatting.....	IV
Inhoudsopgave.....	VII
1. Inleiding.....	7
BLOK A: Theoretisch kader & Methodologie.....	12
2. Theoretisch kader: 'gebiedsidentiteit in de literatuur'.....	13
3. Methodologie.....	23
BLOK 1: Wijkprofiel Overvecht.....	30
4. Wijkprofiel Overvecht.....	31
4.1 Wat is de geschiedenis van Overvecht? Welke ontwikkelingen in het verleden hebben het gebied gemaakt tot zijn huidige vorm? ..	31
4.2 Wat is de huidige demografische- en functionele samenstelling van het gebied?.....	32
BLOK 2: Resultaten straat enquêtes en diepte-interviews Overvecht	34
5. Straat enquêtes Overvecht.....	35
5.1 Hoofdthema's Overvecht	35
5.1.1 Groen & Rust.....	36
5.1.2 Wijk van bubbeltjes en dorpjes. Prettig of segregierend?.....	36
5.1.3 Fysiek zit de wijk goed in elkaar. De sociale structuur maakt Overvecht echter een uitdagende wijk om te wonen	37
5.1.4 Verschillende belevingswerelden van een diverse- en multiculturele samenleving.....	39
5.1.5 Sterk uiteenlopende meningen over de wijk	40
5.1.6 Verjonging.....	41
5.2 Kenmerkende locaties in Overvecht.....	42
5.3 Blijven wonen of verhuizen uit Overvecht?.....	43
6. Diepte-interviews Overvecht.....	45
BLOK 3: Concluderen Overvecht.....	55
7. Deelconclusie Overvecht.....	56
BLOK 1: Wijkprofiel Lunetten.....	59
8. Wijkprofiel Lunetten.....	60
8.1 Wat is de geschiedenis van Lunetten? Welke ontwikkelingen in het verleden hebben het gebied gemaakt tot zijn huidige vorm?	60
8.2 Wat is de huidige demografische- en functionele samenstelling van het gebied?.....	62
BLOK 2: Resultaten straat enquêtes en diepte-interviews Lunetten.....	64
9. Straat enquêtes Lunetten.....	65
9.1 Hoofdthema's Lunetten.....	65
9.1.1 Groen.....	66
9.1.2 Dorp in de stad (Sociaal, Groen en Rust).....	67
9.1.3 Gemêleerde inwoners.....	68
9.1.4 Sterke sociale structuur.....	70
9.1.5 Moeilijke doorstroming senioren.....	71
9.2 Kenmerkende locaties in Lunetten.....	72
9.3 Blijven wonen of verhuizen uit Lunetten?.....	73
10. Diepte-interviews Lunetten.....	75
BLOK 3: Concluderen Lunetten.. ..	86
11. Deelconclusie Lunetten.....	87
12. Conclusie.....	91
13. Discussie.....	95
14. Aanbevelingen.....	99
Bibliografie.....	102
Bijlagen.....	106

1. Inleiding

Utrecht is in trek. De stad in het midden van het land ligt aan de belangrijkste snelwegen van Nederland, heeft het grootste treinstation van het land en ligt slechts op een half uur reistijd van Schiphol. Naast de uitstekende bereikbaarheid is Utrecht een levendige kennisstad met veel jonge en hoogopgeleide inwoners. Maar liefst 64% van de beroepsbevolking in Utrecht is hoogopgeleid en de vele onderwijsinstellingen maken Utrecht tot een levendige studentenstad die jaarlijks veel nieuwe en talentvolle jonge mensen aantrekt. Een aanzienlijk deel van deze groep blijft na het afronden van de studie in Utrecht wonen en werken (Utrecht City in Business, 2020). Utrecht is niet alleen in trek bij studenten, maar wordt door veel uiteenlopende groepen gezien als aantrekkelijk vestigingsklimaat. In de atlas voor gemeenten wordt jaarlijks gekeken naar de meest aantrekkelijkste woonstad waarin wordt gekeken naar werkgelegenheid, universiteiten, woningprijzen en culturele voorzieningen. Utrecht scoort hierin stevast erg hoog en bekleedt in 2023 de 4e plek (Atlas Research, 2023).

Er kan gesteld worden dat Utrecht al geruime tijd de wind in de zeilen heeft. De effecten van de populariteit van de stad zijn daardoor ook duidelijk terug te zien in de groeiende bevolkingsaantallen. Waar de stad in 1996 nog 234.254 inwoners had is dit in 2022 doorgegroeid naar 361.742. Een groei van maar liefst 54% (Allecijfers, 2022). Terwijl enerzijds de groei van de stad veel kansen oplevert, moet er tegelijkertijd zorgvuldig nagedacht worden hoe Utrecht zijn snelle groei in goede banen leidt. De afgelopen decennia heeft de stad niet stil gezeten en verrees onder andere de gebiedsontwikkeling van Leidsche Rijn, de grootste Vinexwijk van Nederland waar in 2022 reeds 44.650 mensen hun thuis hebben gevonden (Allecijfers, 2022).

Alhoewel Utrecht dus al enige tijd groeit is de verwachting dat deze groei zich verder doorzet naar ongeveer 471.000 inwoners in 2040. (afdeling Onderzoek & Advies, Gemeente Utrecht, 2021). Zoals te zien op afbeelding 2 zal deze groei zich geleidelijk doorzetten waarin naar verwachting al in 2028 de 400.000e inwoner wordt verwelkomd.

Afbeelding 2. Bevolkingsprognose Utrecht richting 2040 (Afdeling Onderzoek & Advies, Gemeente Utrecht, 2021)

In vergelijking met de groeistrategie van het verleden heeft er in de afgelopen jaren een belangrijk omslagpunt plaatsgevonden. Waar in het verleden de groei voornamelijk werd opgevangen in uitleglocaties aan de rand van de stad, zoals Leidsche Rijn, pleit de gemeente Utrecht nu juist voor inbreiding van de bestaande stad. De Merwedekanaalzone en de Cartesiusdriehoek waren voorlopers van de binnenstedelijke verdichting. Naast deze plekken wil de gemeente nu ook verdichten rond knooppunten waar wegen en OV samen komen. Hiermee wil de gemeente meer voorzieningen voor meer Utrechters dichterbij maken. Hierdoor zouden Utrechters per dag minder hoeven te reizen. De verdichtingsplannen zijn in juli 2021 opgenomen in een groeistrategie voor de stad: 'Utrecht dichtbij: de tien-minutenstad – Ruimtelijke Strategie Utrecht 2040', ook wel RSU 2040 genoemd (Gemeente Utrecht, 2021).

Met de vaststelling van de RSU is een langetermijn koers uitgezet waarin wordt ingezet op de verdichting van diverse knooppunten van de stad. Deze knooppunten zijn plekken waar openbaar vervoer en wegen samenkomen en waar richting 2040 woningen, kantoren en allerlei voorzieningen zoals winkels, sportgelegenheden en zorginstellingen worden bijgebouwd. De knooppunten moeten gaan fungeren als nieuwe aanvullende stadscentra naast het bestaande historische centrum.

Afbeelding 3. Knooppuntlocaties RSU 2040 (Gemeente Utrecht, 2021)

Zo verandert Utrecht van een 'concentrische stad', met één centrum, in een 'polycentrische stad', met meerdere centra. Door multifunctionele hoogstedelijke bebouwing, waarin beneden in de gebouwen winkels komen met daarboven woningen en kantoren en door de knooppunten goed met elkaar te verbinden wil de gemeente voorzieningen voor iedereen dichtbij bereikbaar maken. Op deze manier zijn zaken die mensen elke dag nodig hebben altijd binnen tien minuten van de woon- of werkplek bereikbaar. De knooppunten die zijn aangewezen in de RSU liggen in een ring rond het oude centrum en zijn Cartesiusdriehoek, Leidsche Rijn Centrum, Papendorp, Westraven, Overvecht, Rijnsweerd, Utrecht Science Park en Lunetten (Gemeente Utrecht, 2021).

Er kan dus gesteld worden dat Utrecht aan de vooravond staat van een grote verdichtingsslag. Maar wat gaat deze verdichtingsslag betekenen voor de unieke identiteit van deze gebieden? Anders dan bij uitbreiding is er bij inbreiding vaak al sprake van een bestaande identiteit en dynamiek in het gebied. Hoe gaan de mensen die reeds in en rondom deze knooppunten wonen de transformatie naar hoogstedelijk gebied ervaren?

De focus van dit onderzoek ligt op de belevingswereld van bewoners en heeft als doel inzicht te verschaffen in hoe zij de identiteit van deze knooppunten zien, nu en richting de toekomst. Wat is de identiteit van het gebied? Wat is het Utrechtse karakter? Wat maakt het huidige knooppunt van waarde aldus de bewoners? Deze inzichten zijn waardevol om de toekomstige knooppunten ook écht Utrechtse knooppunten te laten zijn. Een van de belangrijke punten in de RSU is dat 'het karakter van de stad wordt behouden' (gemeente Utrecht, 2021). Dit onderzoek helpt hierbij door de identiteit van twee knooppunten te ontrafelen. Het ontrafelen van de identiteit van deze gebieden helpt toekomstige gebiedspartijen om de knooppunten goed te laten landen in de bestaande fysieke en sociale structuur van de stad. Het zorgvuldig meenemen van de bestaande identiteit moet de slagingskansen van de knooppunten als natuurlijke verdichtingslocaties in de stad vergroten en voorkomen dat de knooppunten contextloze nieuwbouwlocaties worden die als losse eilandjes in de bestaande stad liggen.

Om het onderzoek af te bakenen en uitvoerbaar te houden is ingezoomd op de knooppunten Overvecht en Lunetten. Beide knooppunten zijn gebieden met reeds hoge bewonersaantallen. Tegelijkertijd zijn het twee gebieden die erg uiteenlopen qua stedenbouwkundige opzet en demografische kenmerken. Hierdoor levert het onderzoeken van deze twee locaties uiteenlopende resultaten op wat interessante verschillen in identiteit per knooppunt aan het licht brengt. Dit onderzoek werkt toe naar het vangen van de identiteit van de knooppunten Overvecht en Lunetten als input voor toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen. De identiteit wordt weergegeven aan de hand van kenmerkende thema's die specifiek zijn voor de gekozen knooppunten en worden op een prikkelende manier weergegeven aan de hand van een korte sfeervideo. Tot slot wordt een advies uitgebracht met aandachtspunten en adviezen voor de toekomstige ontwikkelaars die zijn voortgekomen uit het onderzoek. Dit onderzoek weerspiegelt de opgehaalde identiteit van de knooppunten Overvecht en Lunetten. Het is vervolgens aan de gebiedspartijen welke aspecten ze hiervan meenemen.

De hoofdvraag van dit onderzoek luidt:

Wat is de unieke gebiedsidentiteit van de knooppunten Overvecht en Lunetten bekeken vanuit de belevingswereld van bewoners?

Maatschappelijke en wetenschappelijke relevantie

Dit onderzoek heeft zowel een maatschappelijke als wetenschappelijke relevantie. De gemeente Utrecht heeft via meerdere invloedrijke beleidsdocumenten, waaronder de RSU 2040, een beeld afgegeven hoe zij de stad van de toekomst voor ogen heeft. De belevingswereld van bewoners en hoe zij hun woonomgeving zien, nu en richting de toekomst, heeft echter een minder prominent podium. Dit terwijl deze groep uiteindelijk de eindgebruiker van het gebied zal zijn. Zij moet dus niet over het hoofd gezien worden. Dit onderzoek vult deze maatschappelijke gap door zich expliciet te richten op de belevingswereld van bewoners en geeft op deze manier een stem aan beide onderzochte wijken. Alledaagse ervaringen van bewoners en de waardevolle lessen die hieruit getrokken kunnen worden staan in dit onderzoek centraal. Het doel is dat wat leeft in de knooppunten verbonden wordt met de ontwikkelingsplannen. De specifieke maatschappelijke relevantie van dit onderzoek is het laten aansluiten van de toekomstige gebiedsontwikkeling op de beleving en wensen van bewoners in de betreffende gebieden. Het ophalen van de gebiedsidentiteit en deze onder de aandacht brengen bij ontwikkelaars vergroot de kans dat de identiteit van deze gebieden behouden blijft.

De wetenschappelijke relevantie komt naar voren in de vernieuwende manier waarop de gebiedsidentiteit in dit onderzoek wordt ontrafeld. Onderzoek in het verleden heeft zich hoofdzakelijk gericht op één van de twee hoofdsoorten van gebiedsidentiteit zoals die worden onderscheiden in de literatuur: 'people's place identity' of 'place identity of a place'. In de eerste benadering staat de invloed van plekken op de eigen identiteit centraal. In de tweede benadering gaat het om de identiteit van een plek zelf. Waar in het verleden deze twee soorten gebiedsidentiteit vaak los van elkaar worden onderzocht, beschouwt dit onderzoek beide concepten niet langer los van elkaar vanwege hun sterke onderlinge samenhang. Een benadering die niet vaak is uitgevoerd en hierdoor nieuwe inzichten oplevert. Een uitgebreidere toelichting hiervan wordt beschreven in het theoretisch kader.

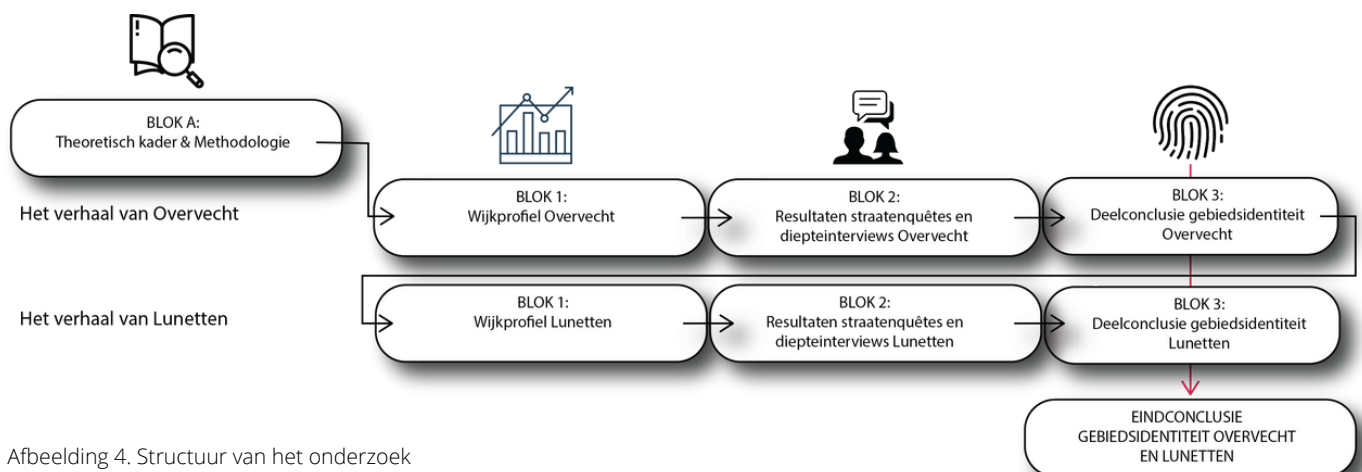
Dit onderzoek is een mixed-methods studie waarin meerdere onderzoeksmethoden worden toegepast:

Literatuurstudie om het begrip gebiedsidentiteit te definiëren en het belang van gebiedsidentiteit in gebiedsontwikkeling te duiden. Wat is gebiedsidentiteit, uit welke componenten bestaat het en hoe kun je gebiedsidentiteit meten?

200 straatenuêtes: om thema's die de gebiedsidentiteit omschrijven door de ogen van bewoners op te halen.

4 Diepte-interviews: om de thema's die zijn voortgekomen uit de straatenuêtes uitgebreider te kunnen analyseren en duiden. De diepte-interviews zijn afgenomen met sleutelfiguren die woonachtig zijn in de wijken Overvecht en Lunetten. De sleutelfiguren hebben veel kennis en zijn actief binnen de wijk bij meerdere initiatieven. Hierdoor weten ze wat er in de wijk speelt en kunnen ze de thema's uit de straat enquêtes duiden en uitdiepen.

Onderzoeksopzet

Afbeelding 4. Structuur van het onderzoek

BLOK A: Theoretisch kader en Methodologie:

In blok A wordt in het theoretisch kader een literatuurstudie uitgevoerd naar het begrip gebiedsidentiteit. Wat is gebiedsidentiteit, uit welke componenten bestaat het en hoe kun je gebiedsidentiteit meten? Het theoretisch kader vormt vervolgens de basis voor de gekozen methoden die worden toegelicht in het aansluitende hoofdstuk: methodologie.

BLOK 1: Wijkprofiel Overvecht & Lunetten

In blok 1 wordt een algemene indruk gegeven van de knooppunten Overvecht & Lunetten. Dit gebeurt op basis van de geschiedenis van het gebied en op basis van een korte studie naar de achterliggende stedenbouwkundige gedachten over de wijk. Vervolgens wordt per wijk een overzicht gegeven van enkele algemene wijkstatistieken. Het doel van dit blok is om in het volgende blok te kunnen duiden waar bepaalde ervaringen van respondenten in de straatenuêtes uit voort komen. Zo kunnen ervaringen bijvoorbeeld verband houden met bepaalde demografische kenmerken of stedenbouwkundige keuzes uit het verleden. Door een korte analyse van de wijk kunnen ervaringen geduid en teruggevoerd worden.

BLOK 2: Resultaten straat enquêtes en diepte-interviews Overvecht & Lunetten

Blok 2 vormt de kern van het onderzoek. Voor zowel Lunetten als Overvecht zijn 100 straat enquêtes afgenomen om kenmerkende thema's die samen de identiteit van de wijk vertegenwoordigen bloot te leggen. In blok 2 worden de algemene thema's die zijn voortgekomen uit de straat enquêtes besproken en geanalyseerd. Het resultaat van de straat enquêtes is een overzicht van de meest voorkomende thema's en kenmerken van het gebied. Ook worden de thema's geprojecteerd op een vogelvlucht kaart van het gebied. De uitkomsten van de straat enquêtes vormen vervolgens de rode draad voor de diepte-interviews. De hoofdthema's worden voorgelegd aan 4 sleutelfiguren in het gebied. Op deze manier worden de thema's uitgediept en ontstaat er meer kennis over de achtergrond van deze thema's, waar ze uit voort komen en waarom ze zo ervaren worden.

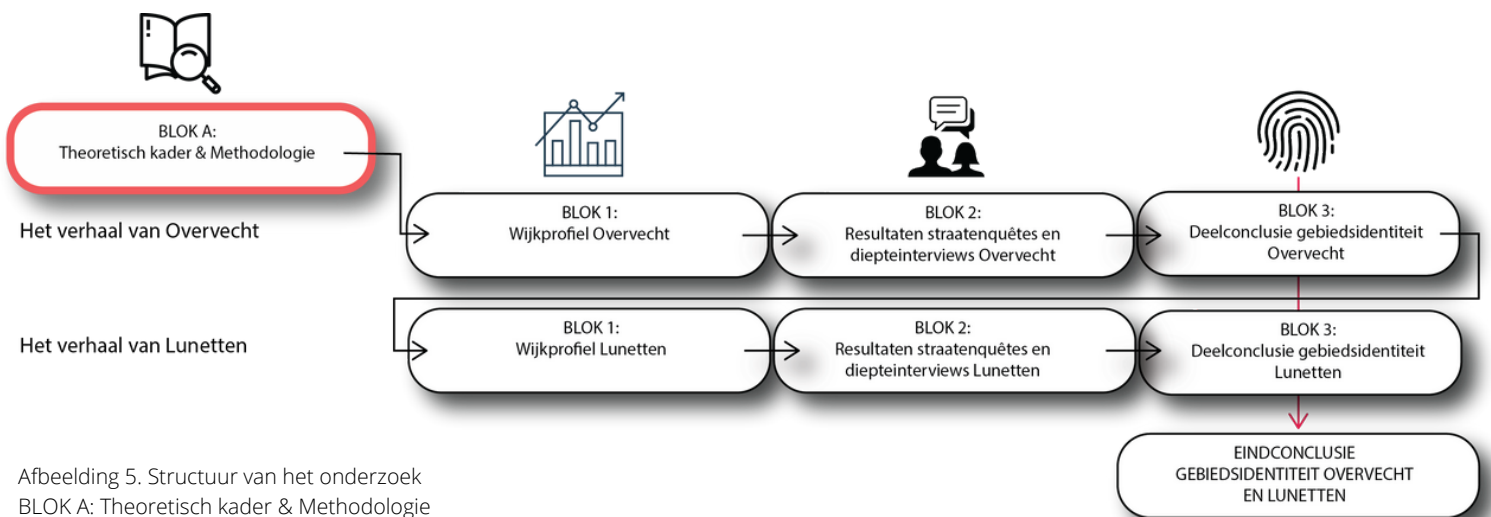
BLOK 3: Deelconclusies gebiedsidentiteit Overvecht & Lunetten

In blok 3 wordt per knooppunt de gebiedsidentiteit geconcludeerd. De gebiedsidentiteit wordt overzichtelijk weergegeven aan de hand van de resultaten en bevindingen uit het wijkprofiel, de straat enquêtes en de diepte-interviews. Dit overzicht van kenmerkende thema's vormt de identiteit van de wijk volgens de straatrespondenten en sleutelfiguren. De identiteit wordt aanvullend weergegeven aan de hand van een sfeervideo van het knooppunt, waarin de identiteit op een beeldende manier naar voren komt. Het doel is dat ontwikkelaars zich bewust worden van de bestaande gebiedsidentiteit van de knooppunten. De video is ook een mogelijk middel voor Architectuurcentrum AORTA om het debat over de knooppunten op gang te brengen.

BLOK A: THEORETISCH KADER & METHODOLOGIE

Wat wordt er met gebiedsidentiteit bedoeld, waar bestaat het uit en waardoor wordt het beïnvloed?

2. Theoretisch kader 'Gebiedsidentiteit in de literatuur'

Gebiedsidentiteit is een begrip dat centraal staat in dit onderzoek. Maar wat wordt er met gebiedsidentiteit bedoeld? In dit theoretisch kader worden de belangrijkste benaderingen van het begrip 'gebiedsidentiteit' onderzocht en wordt de onderlinge samenhang van de verschillende benaderingen verduidelijkt. Op basis van de literatuur wordt onderzocht hoe gebiedsidentiteit het beste ontrafeld kan worden. Vervolgens wordt ingegaan op de verschillende levels en belangen van gebiedsidentiteit vanuit verschillende partijen. Zo wordt ook het belang van bewoners in gebiedsidentiteit benadrukt en wordt beredeneerd waarom dit onderzoek zich specifiek focust op gebiedsidentiteit vanuit bewonersperspectief. Het theoretisch kader vormt de basis voor de gekozen methodologieën in het volgende hoofdstuk. Voordat dit theoretisch kader ingaat op het begrip gebiedsidentiteit wordt eerst de basis verduidelijkt die hieraan vooraf gaat: het ontstaan van een 'plek'.

Space en Place

Op het moment dat er wordt gesproken over 'plekken' in het algemeen wordt er vaak onbewust voorbijgegaan aan een belangrijk thema in de sociale geografie: de definitie van 'plekken'. Terwijl het concept van plekken één van de meest belangrijke concepten is in de geografie en al zo lang bestaat als er wordt geschreven over geografie wordt er vaak niet stilgestaan bij de theorie van een plek (Cresswell, 2008). Pas vanaf 1970 werd het concept 'place' verder uitgewerkt (Cresswell, 2009). Voordat er gesproken wordt over het begrip gebiedsidentiteit is het belangrijk om de basis scherp te hebben en bewust te zijn van wat een plek precies is. Het feit dat veel mensen gebieden ervaren als een 'place' en niet enkel als een 'space' zegt wat over de betekenis die mensen aan locaties verbinden (Cresswell, 2008). Plekken zijn van belang omdat gebiedsidentiteit pas wordt gevormd nadat een plek gevestigd is in de ruimtelijke structuur, maar ook in het sociale bewustzijn van mensen (Paasi, 1990).

In 1960 en 1970 werd er door geografen heel anders tegen de leefomgeving aangekeken (Cresswell, 2009). De ruimtelijk wetenschappers van die tijd probeerden de wereld en de mensen daarin objectief te begrijpen op een manier waarin de mensen gezien werden als rationale wezens die rationele keuzes maken in de ruimtelijke omgeving. De mens werd gezien als één van de objecten in een ruimte, net zoals de huizen en auto's een plek innemen (Cresswell, 2008). Na 1970 ontstond er een sterke tegenreactie van een nieuwe generatie geografen en humanisten die er op wezen dat er veel meer aandacht moest komen voor subjectieve ervaringen in een wereld vol met diverse plekken (Tuan, 1977). Om 'Human Geography' daadwerkelijk 'human' te maken wezen hernieuwde inzichten vanuit de humanistiek erop dat er oog moest komen voor persoonsgebonden emoties en ervaringen die interacteren met de fysieke ruimte. De manier waarop er tegen plekken aan werd gekeken veranderde hierdoor drastisch. Er werd een belangrijk onderscheid gemaakt tussen 'spaces' en 'places' (Cresswell, 2008).

Alhoewel over de definitie van 'place' nog steeds wordt gediscussieerd, ligt de essentie van 'place' in een betekenisvol aspect van een geografische ruimte. Een 'space' wordt een 'place' op het moment dat er betekenis aan wordt verbonden (Cresswell, 2008). '52°07'00.4"N 5°07'13.4"E' is een locatie, oftewel een 'Space'. Wanneer duidelijk wordt dat deze locatie Park de Watertoren in Overvecht is, is er sprake van een locatie waar mensen uiteenlopende betekenissen aan hebben verbonden. Er wordt dan gesproken over een 'place'.

Na 1970 focussen geografische definities van 'place' zich op de combinatie van enerzijds een objectief definieerbaar punt in de ruimte en anderzijds een betekenis die hier aan vast zit. Plekken zijn in het kort dus locaties met betekenis (Agnew, 1987) (Tuan, 1977) (Cresswell, 2004).

Dat de definitie van 'place' voorschrijft dat er sprake is van een locatie wil niet zeggen dat 'place' gefixeerd is in de ruimte en gestationeerd is op een vaste locatie. Er kan bijvoorbeeld ook sprake zijn van een varende boot die betekenis heeft voor de bemanning. Plekken kunnen daarnaast ook variëren in grootte. Een plek kan bestaan op microschaal in de vorm van een favoriete stoel voor het haardvuur. Plekken zijn echter in elk geval constellaties van materialen die een segment van de ruimte beslaan en waaraan betekenissen verbonden zijn (Cresswell, 2008). Het onderzoeken van de betekenis van een plek vraagt dus aandacht voor de fysieke laag van een plek en de emotionele laag die er aan verbonden is (Proshansky, 1978). Doordat plekken veel verschillende groottes en dimensies kunnen beslaan is het raadzaam om vooraf goed af te bakenen welke plek er wordt onderzocht.

Wisselwerking tussen plekken en identiteit

Op het moment dat een 'space' als een 'place' wordt ervaren ligt er een eerste basis van waaruit mogelijk een gebiedsidentiteit kan ontstaan (Paasi, 1990). Met de erkenning van plekken als betekenisvolle sociaal geladen locaties is ook de kijk veranderd op de invloed van plekken op identiteit en gedrag. Oorspronkelijk werd er vooral gesproken van 'physical determinism'. Dit houdt in dat iemands fysieke omgeving eenzijdig effect uitoefent op iemands gedrag (Franck, 1984). Dit beeld heeft zich inmiddels ontwikkeld tot een perspectief waarin er juist sprake is van een wisselwerking tussen mensen en omgeving. De mens wordt gevormd door zijn omgeving, maar de omgeving wordt ook gevormd door de mens (Hauge, 2007). De discussie wat invloed op wat uitoefent komt ook terug in de verschillende benaderingen van gebiedsidentiteit.

De basis van gebiedsidentiteit: twee dominante theorieën van Proshansky en Paasi.

Het begrip 'gebiedsidentiteit' gaat dieper dan simpelweg een erkende plek waar een betekenis aan vast zit. Gebiedsidentiteit gaat over de interactie tussen plekken en mensen en het opnemen van plekken in iemands 'zijn' (Proshansky, Fabian, Kaminoff, 1983). Gebiedsidentiteit is een complex begrip waar tot op de dag van vandaag veel over getwist wordt vanwege de verschillende benaderingen. Onder wetenschappers wordt breed erkend dat Proshansky de eerste was die gebiedsidentiteit definieerde (Peng, Strijker, & Qun, 2020). Hij omschreef gebiedsidentiteit als volgt:

"Those dimensions of self that define the individual's personal identity in relation to the physical environment by means of a complex pattern of conscious and unconscious ideas, feelings, values, goals, preferences, skills, and behavioral tendencies relevant to a specific environment" (Proshansky, 1978)

Proshansky stelde in deze eerste definitie dat er een wisselwerking is tussen de persoonlijke identiteit van het individu en de fysieke omgeving. Proshansky benoemt dat er in de vorming van iemands identiteit naast invloeden als onderwijs, etniciteit en sociale klasse ook gekeken moet worden naar de invloed van de fysieke setting waarin deze sociale en culturele invloeden zich afspelen. Zo benoemt Proshansky dat een familie niet alleen bestaat uit een geheel van de moeder, vader, broers en zussen, maar ook uit een plek genaamd thuis. Een school is niet alleen een groep medeleerlingen en onderwijzers maar ook een gebouw met klaslokalen, speelpleinen, toiletten en een directeurskamer (Proshansky, 1978).

Iemands identiteit wordt niet enkel opgebouwd uit sociale kenmerken, maar ontstaat ook in een ruimtelijke omgeving die bepaalde rollen faciliteert of uitlokt door middel van het fysieke voorkomen van een plek. Een plek maakt dus onderdeel uit van en heeft invloed op de identiteit van de gebruikers (Proshansky, 1978).

Naast deze veelgebruikte definitie van Proshansky bestaat er nog een tweede dominante benadering van gebiedsidentiteit die terugkomt in Paasi's artikelen. In Paasi's benadering wordt binnen het begrip gebiedsidentiteit een duidelijk onderscheid gemaakt tussen twee soorten gebiedsidentiteit: 'place identity of a place' en 'people's place identity'. In de eerste benadering staat de plek zelf centraal, en in de tweede benadering staat voornamelijk de vorming van de eigen persoonsgebonden identiteit centraal (Peng, Strijker, & Qun, 2020).

Place identity of a place

'Place identity of a place' omschrijft de personaliteit van een plek zelf. Deze personaliteit wordt in de meeste gevallen toegeschreven door mensen die in de plek wonen of om andere redenen een band met de plek hebben. Het gebied krijgt een identiteit om de plek te onderscheiden van andere plekken (Peng, Strijker, & Qun, 2020). Door de interactie van mensen met een plek wordt een plaats voortdurend beïnvloed en vormt deze zich naar de sociale (collectieve) en persoonlijke (individuele) identiteit van de mensen in het gebied (Nario-Redmont, Biernat, Eidelman, & Palenske, 2004). Alhoewel de identiteit van een plek dus gegeneerd wordt door mensen die er invloed op uitoefenen wordt de basis van waaruit deze identiteit vertrekt gevormd door de fysieke, symbolische en institutionele componenten van de plek (Raagmaa, 2002). De reeds aanwezige fysieke materialen en instituties vormen een kader waarbinnen de identiteit zich kan ontwikkelen. De symbolische waarde komt tot stand door gebeurtenissen uit de geschiedenis die een plek een bepaalde waarde meegeven en de institutionele component komt vaak terug in hoe het gebied al reeds door instanties is ontworpen. Wanneer deze basiscomponenten door externe factoren worden beïnvloed heeft dit invloed op zowel de 'place identity of a place' en de 'people's place identity'. Een voorbeeld van het veranderen van een van deze basiscomponenten kan bijvoorbeeld een natuurramp zijn die het voorkomen van het gebied sterk verandert, maar kan ook plaatsvinden in de vorm van een ruimtelijke ontwikkeling zoals verdichting (Ramos, Bernardo, Ribeiro, & Van Eetvelde, 2016). Paasi omschrijft 'place identity of a place' als de lokale kenmerken van de natuur, cultuur en andere regionale kenmerken (inwoners, soort mensen en populatie) die een gebied onderscheiden van anderen (Paasi, 2001). Groote en Haartsen hebben een ruimere definitie en omschrijven 'place identity of a place' als een combinatie van reeds aanwezige en door de mens gemaakte elementen en objecten die op een plek aanwezig zijn en de hieraan verbonden betekenissen als de identiteit van een plek (Groote, Haartsen, 2008). De gedeelde eigenschap in deze benadering is dat in elk geval de identiteit van de plek zelf centraal staat.

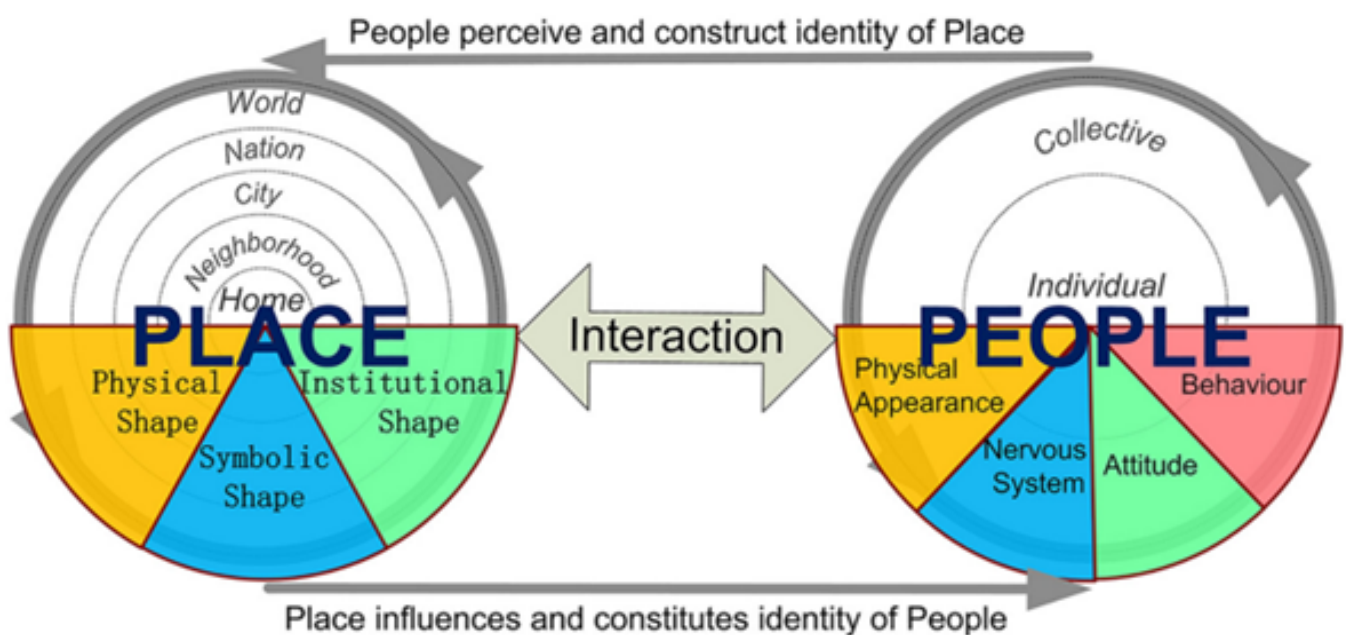
People's place identity

Het begrip 'people's place identity' benadert het begrip gebiedsidentiteit vanuit de identiteit van de persoon zelf. Iedereen heeft een plek waar hij of zij vandaan komt. Een persoon is niet alleen een fysiek voorkomen, maar wordt voor een groot deel gevormd door sociale en culturele relaties die nauw verbonden zijn met plekken (Proshansky, 1978). De invloed die een geografische plek uitoefent op iemands identiteit is een van deze relaties en maakt dus onderdeel uit van iemands 'zijn' (Basso, 1996). De definitie van deze vorm van gebiedsidentiteit wordt gedefinieerd als de incorporatie van plekken in het grotere concept van iemands identiteit (Proshansky et al., 1983).

De kern van deze benadering is dat gebieden een aanzienlijke invloed hebben op onze identiteit. Een specifieke wijk kan bijvoorbeeld invloed hebben op iemands identiteit wanneer hier veel mensen met een zelfde achtergrond wonen. Individuen wonen bijvoorbeeld niet alleen in een buurt, maar worden er vaak onderdeel van. De wijk kan hierdoor een onderdeel zijn van je identiteit en anderen zullen hun beeld van jouw identiteit ook mogelijk voor een deel baseren op de wijk of plek waar je vandaan komt (Nanzer, 2004). Om mensen meer op de hoogte te brengen van het belang en de invloed van plekken op de vorming van iemands persoonlijke identiteit werd in de jaren 70 door onderzoekers de term 'place identity' geïntroduceerd (Proshansky, 1976) (Hauge, 2007). Deze definitie sluit aan bij de benadering van 'people's place identity' waarin de invloed van gebieden op de persoonlijke identiteit centraal staat.

'Place identity of a place' en 'people's place identity' in onderlinge samenhang.

Peng, Strijker en Wu hebben een grootschalige analyse gedaan naar de manier waarop het begrip gebiedsidentiteit wordt gebruikt. Hiervoor zijn 1011 wetenschappelijke artikelen geanalyseerd die tussen 1985 en 2019 zijn gepubliceerd. Er wordt geconcludeerd dat, ondanks dat er geen brede consensus is over het juiste gebruik van de definitie van gebiedsidentiteit, het begrip positief heeft bijgedragen als uithangbord voor het integreren van de fysieke en sociale belevingswereld in ruimtelijke vraagstukken. Gebiedsidentiteit brengt een behoefte onder woorden om de fysieke en sociale belevingswereld te combineren, maar tegelijkertijd zorgen de verschillende concepten van 'people's place identity' en 'place identity of a place' ook voor verwarring onder wetenschappers. Ondanks dat deze twee begrippen niet hetzelfde zijn hebben ze wel een belangrijke invloed op elkaar. Peng, Strijker en Wu concluderen dat toekomstige onderzoekers beide concepten niet langer los moeten zien vanwege hun sterke onderlinge samenhang. 'Places', 'people' en de processen die beide soorten identiteit vormen moeten als één geheel worden bekeken om een compleet beeld van gebiedsidentiteit te ontrafelen (Peng, Strijker, & Qun, 2020).

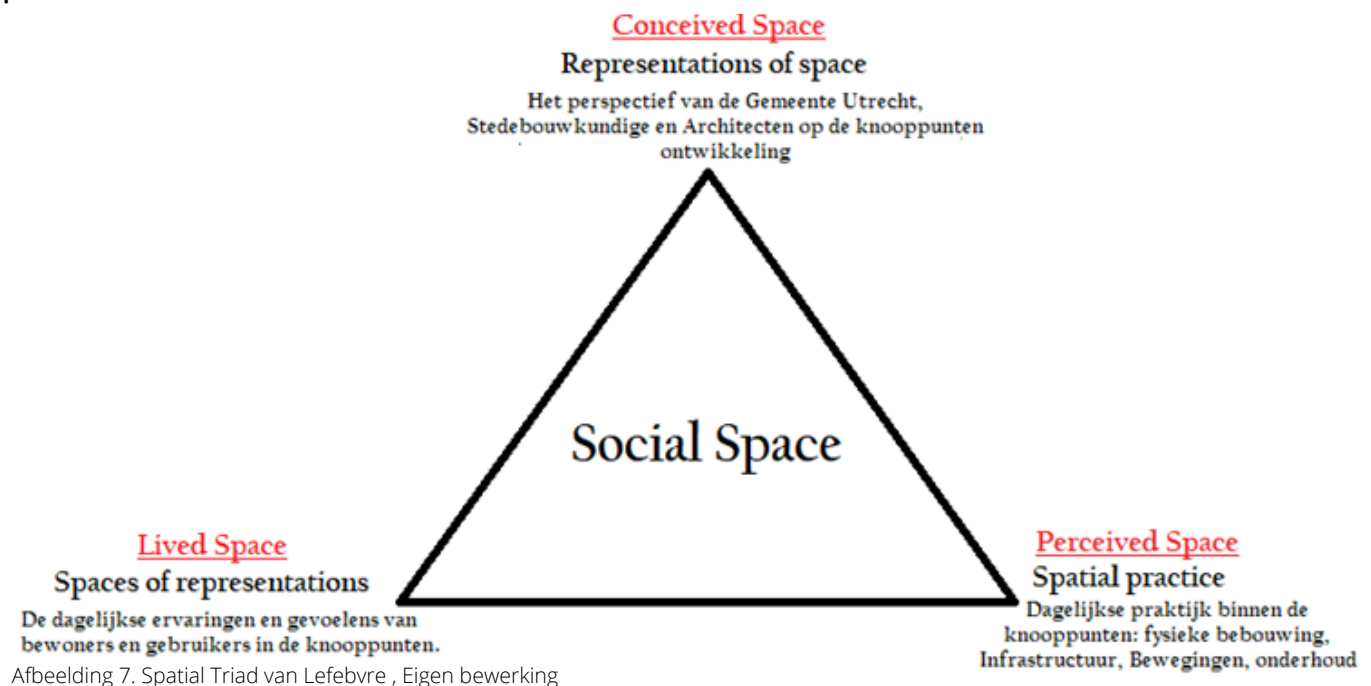
Afbeelding 6. Relatie tussen People, Place en Identity (Peng, Strijker, & Qun, 2020)

Zoals te zien op afbeelding 6 hebben beide soorten gebiedsidentiteit invloed op elkaar. Aan de linkerkant is het begrip 'place' te zien. Zoals benoemd bestaat 'place' uit verschillende componenten: fysieke, symbolische en institutionele componenten die kunnen bestaan op verschillende schaalniveaus van het eigen huis tot de hele wereld. (Raagmaa, 2002). Deze verschillende componenten van een 'place' oefenen invloed uit op de identiteit van mensen, oftewel de 'people's place identity', zoals waarneembaar op de onderste zwarte pijl (Proshhansky et al, 1983). Aan de rechterkant zien we de 'people' die ook weer hun eigen kenmerken hebben op zowel individuele als collectieve schaal. De kenmerken van mensen worden op hun plaats weer geprojecteerd op plekken en dragen bij aan het creëren van 'identity of a place' (Nario-Redmont, Biernat, Eidelman, & Palenske, 2004). Op afbeelding 6 blijkt de sterke samenhang tussen de twee concepten van gebiedsidentiteit. Om de complete identiteit van een plek te ontrafelen is het dus belangrijk om aspecten die enerzijds aansluiten bij de 'identity of a place' en anderzijds bij de people's place identity te onderzoeken.

Verschillende levels en belangen van gebiedsidentiteit

De manier waarop gebiedsidentiteit door verschillende groepen wordt geconstrueerd legt bloot hoe het met de politieke machtsverhouding in een gebied gesteld is tussen verschillende groepen die een claim willen leggen op een gebied (Haartsen & Groote, 2000). Gebiedsidentiteit is een voortdurend proces, waarin het vormen van territoriale grenzen, symboliek en instituties een rol spelen en waarin men bewust moet zijn van de verschillende belangen van uiteenlopende partijen (Paasi, 2003). Identiteit heeft verschillende levels waarin naast die van de bewoners ook een level bestaat vanuit de plannings- en beleidswereld. De fysieke 'materiële structuur van een plek, zoals de gebouwen, is in de meeste gevallen het resultaat van keuzes gemaakt door mensen op invloedrijke posities. De inwoners zijn vaak alleen in staat op een kleinere schaal de fysieke ruimte vorm te geven, zoals op de schaal van het eigen huis. De grootschalige vormgeving van de fysieke ruimte gebeurt via invloedrijke instanties zoals gemeenten, gebiedsontwikkelaars en andere ruimtelijke partijen. De gebouwde omgeving is dus voornamelijk een resultaat van keuzes van invloedrijke instanties die via de vormgeving van de fysieke omgeving een bepaalde identiteit uitstraalt. De symboliek van een locatie reflecteert hierdoor vaak ook de boodschap die deze specifieke groep in de samenleving willen laten terugkomen (Cresswell, 2008). Deze partijen spelen voornamelijk in op het beïnvloeden van de 'place identity of a place'. De belangen van deze partijen zijn in wisselende mate anders dan die van bewoners. Een verschillend belang van een instantie ten opzichte van een bewoner kan bijvoorbeeld zijn om investeringen naar het gebied te trekken door zichzelf op een bepaalde manier te profileren (Cresswell, 2008). Vainikka benoemt in haar onderzoek naar narratieve claims op gebieden en gebiedsidentiteit dat plekken vaak als brands worden gebruikt door stakeholders uit de marketing. Gebiedsidentiteit wordt in dit geval gepromoot door onder andere de media, overheidsorganen en andere gebiedspartijen. Vainikka toont aan de hand van focusgroep interviews aan dat de gebiedsidentiteit zoals die dagelijks wordt ervaren door bewoners in veel gevallen afwijkt van de identiteit die wordt neergezet door de media, overheid en andere invloedrijke instanties (Vainikka, 2012). Zoals eerder besproken bij afbeelding 6. is er interactie tussen de 'place identity of a place' en de 'people's place identity' (Peng, Strijker, & Qun, 2020). Op basis van dit model is het aannemelijk dat wanneer de 'place identity of a place' zodanig afwijkt van hoe bewoners het ervaren er een tegenreactie plaatsvindt vanuit de 'people's place identity'.

Het ontstaan van een tegenreactie vanuit bewoners en gebruikers op de geplande ruimte sluit aan bij een van de meest bekendste theorieën van Henri Lefebvre over de creatie van plekken. Lefebvre benoemt in zijn studie 'The production of space' dat stedelijke plekken geen lege containers zijn, maar gecreëerd worden door sociale relaties die zich in een ruimte afspelen. Stedelijke plekken worden gecreëerd door een samenspel van 3 factoren die samen een 'spatial triad' vormen (Lefebvre, 1991). Net als bij het opleggen van een gebiedsidentiteit van bovenaf komt in deze theorie terug dat er in het plannen van 'plekken' een tegenreactie vanuit de dagelijkse gebruikers kan plaatsvinden in de vorm van een zogenoemde 'counterspace'.

Healey vat de drie elementen van de spatial triad in het kort als volgt samen (Healey, 2007):

- Het eerste element is de 'spatial practice'. Dit bestaat uit de fysieke stad met daarin alle gebouwen, infrastructuur en de dagelijkse praktijk zoals routes die mensen gedurende de dag afleggen en het onderhoud wat elke dag in de stad plaatsvindt. De 'spatial practice' wordt ook wel de 'perceived space' genoemd, oftewel de waargenomen ruimte.
- Het tweede element is de 'representations of space'. Dit is de ruimte zoals die bedacht is door onder andere wetenschappers, stedenbouwers en engineers. Deze ruimte is een technocratische ruimte waarin in beleid staat omschreven hoe het gebruik van een plek bedacht en bedoeld is. Het wordt daardoor ook wel als de dominante laag van de stedelijke ruimte gezien. Dit wordt ook wel de 'conceived space' genoemd, oftewel de bedachte ruimte.
- Het laatste element, waarin het belang van dagelijkse gebruikers sterk naar voren komt, is de 'space of representation'. Dit is de ruimte die wordt gedomineerd door de samenleving en zoals die ervaren wordt door de bewoners en gebruikers (Lefebvre, 1991). Dit wordt ook wel de 'lived space' genoemd, oftewel de geleefde ruimte. In deze ruimte komen verschillende emoties naar voren in relatie tot de omgeving. Ondanks dat de 'representations of space' wordt gezien als de dominante laag is het mogelijk dat er vanuit de 'lived space' anders tegen de opgelegde functie van een bepaalde plek aan wordt gekeken. Wanneer dit gevoel breed gedragen wordt bestaat de kans dat de 'lived space' zich afzet tegen de 'conceived space'. In dit geval is er sprake van de creatie van een 'counterspace'. Mensen gaan de ruimte in dat geval anders gebruiken dan oorspronkelijk bedacht is (Lefebvre, 1991).

Een belangrijk punt dat als rode draad door deze theorie loopt is dat het belangrijk is om te luisteren naar de dagelijkse gebruikers van een gebied. Op deze manier kan een counterspace of tegenreactie op een opgelegde vorm van gebiedsidentiteit voorkomen worden. Er moet voldoende geluisterd worden naar gebruikers. Maar hoe kun je de bestaande gebiedsidentiteit onder gebruikers ontrafelen?

Gebiedsidentiteit ontrafelen

Zoals blijkt is er veel geschreven over het concept gebiedsidentiteit. Maar wat zijn de manieren om gebiedsidentiteit daadwerkelijk in een gebied te ontrafelen? Proshansky, Fabian en Kaminoff ontleden in hun onderzoek de manier waarop gebiedsidentiteit wordt geconstrueerd en benoemen dat de 'environmental past' veel kan vertellen over iemands persoonlijke gebiedsidentiteit oftewel de 'people's place identity'. Iemands complete identiteit bestaat uit een breed palet aan kennis en ervaringen. Dit palet is opgebouwd uit een grote hoeveelheid herinneringen, ideeën, gevoelens, houdingen, waardes, voorkeuren, betekenissen en opvattingen. Al deze aspecten komen in het dagelijks leven in interactie met een diverse werkelijkheid aan fysieke plekken en vormt het van dag tot dag bestaan van de mens. De verzameling van plekken en ruimtes die in iemands levensloop in meer of mindere mate iemands persoonlijke biologische, psychologische, sociale en culturele behoeftes instrumentaliseert wordt door Proshansky et al gedefinieerd als de 'environmental past'. Fysieke plekken verschillen door hun wisselende aanbod in de mate waarin ze de persoonlijke idealen van de mensen kan vervullen. Op basis van de mate waarin de 'environmental past' hierin een goede of slechte rol vervult komen specifieke houdingen, gevoelens en overtuigingen naar voren over de fysieke wereld en over wat goed, acceptabel en niet zo goed is. Deze persoonlijke thema's vertellen veel over de 'people's place identity' (Proshansky, Fabian, Kaminoff, 1983). Het is dus van waarde om deze persoonlijke thema's die mensen in het gebied bezig houden op te halen om de gebiedsidentiteit te kunnen ontrafelen.

Een tweede punt wat door Proshansky, Fabian en Kaminoff wordt benadrukt is dat de invloed van andere mensen erg belangrijk is in de vorming van iemand gebiedsidentiteit. Niet alleen de eigen interactie met de fysieke ruimte staat centraal, maar ook wat andere mensen, doen, zeggen en denken over wat goed en fout is in de fysieke omgeving. Tot slot moeten onderzoekers van gebiedsidentiteit er volgens Proshansky, Fabian en Kaminoff bewust van zijn dat gebiedsidentiteit niet een op zichzelf functionerende substructuur is binnen iemand gehele identiteit. De vorming van gebiedsidentiteit is onlosmakelijk verbonden met andere identiteitskenmerken zoals geslacht, leeftijd, sociale klasse, persoonlijkheid en andere kenmerken van een individu. Gebiedsidentiteit door de ogen van een individu is dus een dynamisch begrip dat zich over de gehele levenscyclus blijft door ontwikkelen. Een ouder persoon kan hierdoor een hele andere gebiedsidentiteit ervaren dan een jong persoon (Proshansky, Fabian, Kaminoff, 1983).

Naast deze inzichten over het ontrafelen van gebiedsidentiteit constateert Relph dat er ondanks de vele verschillende concepten over gebiedsidentiteit drie vaste componenten zijn die in elke identificeerbare plek waarneembaar zijn en die samen de specifieke gebiedsidentiteit creëren (Relph, 1976).

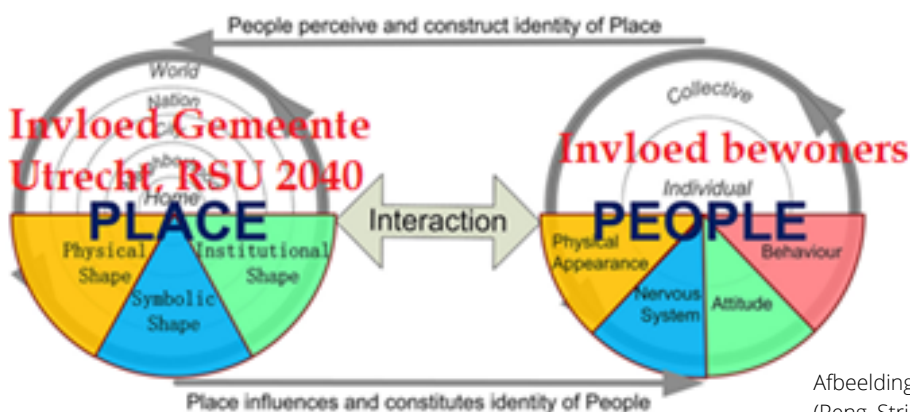
1. The place's physical setting
2. Its activities, situations and events
3. The individual and group meanings created through people's experiences and intentions in regard to that place

Er is dus sprake van een samenspel tussen fysieke plekken en de hieraan verbonden betekenis. Om de gebiedsidentiteit te ontrafelen is het dus van belang om kenmerkende locaties in het gebied te identificeren en wat de hieraan verbonden betekenissen zijn.

Theorie & de Utrechtse verdichtingscasus

De theorie kan goed vertaald worden naar de Utrechtse verdichtingscasus en geeft inzicht in zaken waar op gelet dient te worden. Zoals besproken zijn er invloedrijke partijen die de mogelijkheden hebben gebieden op een grotere schaal vorm te geven. De beleidsvisies en ambities van de 'invloedrijke partij', in dit geval de gemeente Utrecht, heeft via de RSU 2040 een eerste richting aangegeven over hoe zij de stad graag fysiek wil ontwikkelen. Door middel van verdichting vinden er aanpassingen plaats in de fysieke, symbolische en institutionele vorm van de knooppunten (place). De verdichting betekent dat er aanpassingen zullen plaatsvinden in de identiteit van de plek zelf doordat de fysieke ruimte, de 'place identity of a place', wordt aangepast. De vraag is in welke mate dit gaat aansluiten bij de 'people's place identity', de identiteit zoals de Utrechters die ervaren en waar ze hun identiteit aan verbonden hebben. De opgave die er ligt is dat de toekomstige verdichtingsingrepen goed aan blijven sluiten bij de identiteit, zoals de inwoners die ervaren. Op die manier is de identiteit in balans en sluit die goed aan bij het knooppunt. Vainikka toont echter aan dat hier een uitdaging ligt omdat de gebiedsidentiteit zoals invloedrijke instanties die voor ogen hebben vaak afwijkt van hoe de bewoners de identiteit ervaren (Vainikka, 2012). Bewoners hebben echter vaak een minder prominent podium. Om deze groep een stem te geven, duikt dit onderzoek in de belevingswereld van bewoners van Overvecht en Lunetten.

Afbeelding 8. Relatie tussen People, Place en Identity (Peng, Strijker, & Qun, 2020), Eigen bewerking

De theorie van Lefebvre's spatial triad laat zien dat het in de creatie van plekken belangrijk is dat de 'conceived space' goed aansluit bij de 'lived space' van de bewoners. Wanneer dit niet zorgvuldig wordt gedaan met oog voor de bestaande identiteit bestaat de kans op het ontstaan van 'counterspaces' en daarmee een verzwakking van de unieke gebiedsidentiteit.

Tot slot: het belang van gebiedsidentiteit

In hedendaagse steden wordt het verzwakken van gebiedsidentiteit steeds vaker aangekaart als zorgelijke ontwikkeling. Een vaakgenoemde reden is dat het verzwakken van gebiedsidentiteit het resultaat is van toenemende uniforme planning en de commodificatie van plekken, wat inhoudt dat vooral de geldwaarde in plaats van de intrinsieke waarde van plekken centraal staat in stedelijke ontwikkeling (Mohammed, 1998). Het verlies van identiteit verzwakt de diepere betekenis van plekken, de verbondenheid met een gebied en de beleving en het besef in een bepaalde buurt te zijn. Arefi kaart het ontstaan van 'non-places' aan (Arefi, 1999). Dit zijn fysieke plekken die geen verbinding hebben met de diepere betekenis van een plek en die losstaan van de sociale, culturele en emotionele context van een gebied. Relph benoemt dat gebieden hierdoor hun significantie in de stad verliezen en spreekt ook wel van 'placelessness' (Relph, 1976). Een huis is geen thuis als het geen cultuur uitstraalt en een gebrek aan betekenis heeft voor de bewoners. Utrecht staat op dit vlak met de beleidsvisie RSU 2040 voor een belangrijke opgave om de knooppunten goed aan te laten sluiten bij de identiteit van de bestaande knooppunten. Door te focussen op een goed passende gebiedsidentiteit wordt het gevaar van placelessness en non-places voorkomen en kunnen de knooppunten zich succesvol ontwikkelen richting 2040.

Het theoretisch kader heeft de volgende Gaps, verwachtingen en input voor de methodologie opgeleverd:

GAPS

- Onderzoek in het verleden heeft zich hoofdzakelijk gericht op één van de soorten gebiedsidentiteit: 'people's place identity' of 'place identity of a place'. Dit onderzoek beschouwd beide concepten niet langer los van elkaar vanwege hun sterke onderlinge samenhang, maar als één concept waarin beide subbegrippen onderling invloed op elkaar uitoefenen (zie afbeelding 6). Een benadering die niet vaak is uitgevoerd en hierdoor nieuwe inzichten oplevert.
- De gemeente Utrecht heeft via meerdere beleidsvisies, waaronder de RSU 2040, een richtinggevend beeld voor ogen hoe de stad van de toekomst eruit ziet. De belevingswereld van bewoners en hoe zij de identiteit ervaren krijgt echter een minder prominent podium. Dit terwijl deze groep in de vorming van de gebiedsidentiteit niet over het hoofd gezien moet worden. Dit onderzoek vult deze gap door zich expliciet te richten op de belevingswereld van inwoners en geeft op deze manier een stem aan de wijk. Het vullen van deze gap beantwoord tevens de hoofdvraag van dit onderzoek.

VERWACHTINGEN

- Vainikka toont aan dat de gebiedsidentiteit zoals die wordt ervaren door bewoners vaak afwijkt van de identiteit die de invloedrijke instanties voor ogen hebben (Vainikka, 2012). De verwachting is dan ook dat de geïnterviewden in de knooppunten Overvecht en Lunetten zich in meerderheid niet zullen herkennen in de plannen zoals gepresenteerd in de RSU waarin staat dat de wijken zich zullen transformeren naar hoogstedelijke subcentra. De verwachting is hierdoor dat geïnterviewden zich overwegend zullen afzetten van dit toekomstbeeld.
- Proshansky, Fabian en Kaminoff benadrukken de invloed van anderen op de vorming van iemands gebiedsidentiteit. Niet alleen de eigen interactie met de fysieke ruimte staat centraal, maar ook wat andere mensen, doen, zeggen en denken over wat goed en fout is in de fysieke omgeving (Proshansky, Fabian, Kaminoff, 1983). De verwachting is dat hierdoor binnen een grote groep geïnterviewden bepaalde thema's herhaaldelijk terug zullen komen omdat ze onderdeel zijn geworden van een gedeelde opvatting. De verwachting is dat deze thema's een goed beeld geven over wat er speelt binnen het knooppunt en een beeld geven van het heersende positieve of negatieve sentiment.
- De vorming van gebiedsidentiteit is onlosmakelijk verbonden met andere identiteitskenmerken zoals geslacht, leeftijd, sociale klasse, persoonlijkheid en andere kenmerken van een individu (Proshansky, Fabian, Kaminoff, 1983). De verwachting is hierdoor bijvoorbeeld dat ouderen in sommige gevallen een compleet andere belevingswereld hebben dan een jong persoon die net in het knooppunt is komen wonen. Om deze reden is het goed om veel verschillende respondenten met verschillende identiteitskenmerken te combineren.

INPUT METHODOLOGIE

- De onderzoeksmethode moet gericht zijn op een combinatie van de beleving van de fysieke en de emotionele laag van de knooppunten.
- De onderzoeksmethode moet zowel 'people's place identity' als 'place identity of a place' ophalen en beide begrippen als een onderling samenhangend geheel benaderen.
- De onderzoeker moet zich bewust zijn van de verschillende belangen van gebiedsidentiteit binnen verschillende partijen.
- De onderzoeksmethode moeten gericht zijn op de bewoners van de knooppunten.
- De onderzoeksmethode moet de positieve of negatieve ervaring op basis van iemands 'environmental past' en de hieruit voortvloeiende thema's ophalen. Deze thema's omschrijven volgens (Proshansky, Fabian, Kaminoff, 1983) iemands persoonlijke gebiedsidentiteit.
- De onderzoeker moet zich bewust zijn van de invloed van andere mensen in de vorming van de individuele gebiedsidentiteit en dit herkennen door middel van terugkerende opvattingen, en opmerkingen van de respondenten.
- De onderzoeksmethode moet een breed palet aan mensen beslaan met verschillende identiteitskenmerken zoals geslacht, leeftijd, sociale klasse, persoonlijkheid en andere kenmerken van een individu (Proshansky, Fabian, Kaminoff, 1983)

3. Methodologie

In dit hoofdstuk worden de methoden beschreven die zijn gebruikt om tot de resultaten, de gebiedsidentiteit van Overvecht en Lunetten, te komen. Op basis van de kennis uit het theoretisch kader zijn enkele onderzoeksmethoden gekozen die het begrip gebiedsidentiteit operationaliseren. Deze onderzoeksmethoden worden in dit hoofdstuk toegelicht.

Soort onderzoek

Dit onderzoek is een mixed-methods onderzoek. Er is zowel kwalitatief als kwantitatief onderzoek uitgevoerd:

Het kwalitatieve deel vormt de kern van dit onderzoek en de uitkomsten. Gebiedsidentiteit is een begrip dat sterk verbonden is met persoonsgebonden ervaringen en gaat in op de emotionele laag van plekken. Dit vraagt om een aanpak die kwalitatief van aard is. Kwalitatief onderzoek richt zich voornamelijk op diepgaande informatie over motivaties en gedachten van mensen. De persoonlijke ervaringen van bewoners in de knooppunten Overvecht en Lunetten staan dan ook centraal. De resultaten van dit onderzoek worden voornamelijk uitgedrukt in verhalen van de respondenten.

Ter versterking van de kwalitatieve gegevens zijn er ook kwantitatieve elementen in het onderzoek verwerkt. Er is onder andere gekeken naar het percentage wat wel of niet wil verhuizen uit de wijk en ook is onderzocht in welke frequentie respondenten bepaalde kenmerkende plekken in de knooppunten hebben benoemd. Het kwantitatieve element in dit onderzoek is gebruikt om algemene trends en sentimenten binnen de knooppunten waar te nemen.

Dataverzamelmethode

Gedurende het onderzoek is zowel gebruik gemaakt van deskresearch als fieldresearch. Het onderzoek begint vanuit een basis die wordt gelegd met deskresearch en wordt opgevolgd door fieldresearch in Overvecht en Lunetten.

Deskresearch

Het hoofdbegrip 'gebiedsidentiteit' wordt in het begin stadium van dit onderzoek omschreven aan de hand van een literatuurstudie. Door de zoektermen 'gebiedsidentiteit' en 'place identity' te gebruiken in de wetenschappelijke zoekmachine Google Scholar zijn een reeks wetenschappelijke artikelen en websites geraadpleegd met als doel gebiedsidentiteit beter te begrijpen en te kunnen ontrafelen. Op basis van deze wetenschappelijke kennis zijn de onderzoeksmethoden gebaseerd om de gebiedsidentiteit in het kwalitatieve veldwerk te kunnen ontrafelen.

In de volgende fase van het onderzoek wordt voor een laatste keer deskresearch toegepast om de knooppunten Overvecht en Lunetten in een wijkprofiel te omschrijven. Via zowel de reguliere Google zoekmachine als Google Scholar zijn publicaties gebruikt die ingaan op de geschiedenis en ontwikkeling van de knooppunten. Ook zijn cijfermatige wijkstatistieken gebruikt van de gemeente Utrecht om de wijk op basis van demografische statistieken te omschrijven. Hiervoor is gebruik gemaakt van de gemeentetool utrecht.incijfers.nl.

Fieldresearch

Om de gebiedsidentiteit van de knooppunten Overvecht en Lunetten op te halen heeft er uitvoerig fieldresearch plaatsgevonden. De kennis uit het theoretisch kader schrijft voor dat de onderzoeksmethoden aan de volgende kenmerken moeten voldoen om een compleet beeld van gebiedsidentiteit te ontrafelen:

- A) De onderzoeksmethode moet gericht zijn op de bewoners van de knooppunten.**
- B) De onderzoeksmethode moet gericht zijn op een combinatie van de fysieke en de emotionele laag van de knooppunten.**
- C) De onderzoeksmethode moet zowel 'people's place identity' als 'place identity of a place' ophalen en beide begrippen als een onderling samenhangend geheel benaderen.**
- D) De onderzoeker moet zich bewust zijn van de verschillende belangen van gebiedsidentiteit binnen verschillende partijen.**
- E) De onderzoeksmethode moet de positieve of negatieve ervaring op basis van iemands 'environmental past' en de hieruit voortvloeiende thema's ophalen. Deze thema's omschrijven volgens (Proshansky, Fabian, Kaminoff, 1983) iemands persoonlijke gebiedsidentiteit.**
- F) De onderzoeksmethode en de onderzoeker moet zich bewust zijn van de invloed van andere mensen in de vorming van de individuele gebiedsidentiteit en dit herkennen door middel van terugkerende opvattingen en opmerkingen van de respondenten.**
- G) De onderzoeksmethode moet een breed palet aan mensen beslaan met verschillende identiteitskenmerken zoals geslacht, leeftijd, sociale klasse, persoonlijkheid en andere kenmerken van een individu (Proshansky, Fabian, Kaminoff, 1983).**

(Bovenstaande letters corresponderen met de onderstaande tekst tot en met pagina 28)

Straatenquêtes

Om de gebiedsidentiteit van de knooppunten Overvecht en Lunetten zo goed mogelijk te ontrafelen zijn er in zowel Overvecht als Lunetten 100 stratenquêtes afgenomen met bewoners en gebruikers van de knooppunten **(A)** (*correspondeert met bovenstaand kader*). De stratenquêtes bestonden uit 4 vragen waarop de respondenten vrij konden antwoorden. Van elk interview is de datum, het tijdstip, de locatie, een leeftijdsindicatie en het geslacht van de respondent genoteerd. De vragen zijn bewust kort gehouden en vrijgelaten van vakjargon. Op deze manier is participatie in het onderzoek zo laagdrempelig mogelijk gehouden. De enquêtes zijn daarnaast zo divers mogelijk afgenomen door voorbijgangers verspreid door het gehele gebied aan te spreken en op verschillende tijdstippen van de dag te enquêteren **(G)**. Het gebruikte format van de stratenquêtes ziet er als volgt uit:

Datum: .....   Tijdstip:.....   Locatie:.....   Leeftijdsindicatie...   Geslacht.....

1. Woont u in Overvecht/Lunetten?
2. Hoe zou u de buurt in 3 verschillende woorden omschrijven?

.....

Kunt u dit kort toelichten?: .....

3. Welke favoriete locatie/gebouw in de buurt is voor u kenmerkend voor de wijk ?
4. Wilt u Overvecht/Lunetten blijven wonen? Waarom wel/niet?

Vraag 1: heeft als doel te identificeren of de respondent daadwerkelijk in het gebied woont en dus een relevante relatie heeft met het gebied en de identiteit (**A**).

Vraag 2: heeft als doel de persoonlijke gevoelens over de wijk op te halen. Door geen randvoorwaarden te geven aan het soort omschrijving van de buurt kiest de respondent een persoonlijk relevant thema wat speelt in zijn of haar hoofd. Hierdoor zijn actuele thema's opgehaald in de wijk die relevant zijn volgens de belevingswereld van bewoners (**E**). Aan de hand van de aard van de omschrijvingen kan in veel gevallen al worden opgemaakt of er sprake is van een positief of negatief sentiment over de buurt (bijvoorbeeld: afval, hangjeugd, achteruitgang of juist fijne burens, veel groen en gezelligheid). Door deze vraag wordt er aan de fysieke locatie van de buurt een persoonlijke emotionele laag verbonden (**B**).

Vraag 3: heeft als doel om naast de emotionele laag (people's place identity) ook de plekken met een sterke 'place identity of a place' te identificeren (**C**). Op deze manier wordt zowel de fysieke als de emotionele laag meegenomen in het ontrafelen van de gebiedsidentiteit (**B**). Het soort plekken wat vaak wordt genoemd, bijvoorbeeld een groene locatie of een buurthuis zegt veel over de identiteit van een plek.

Vraag 4: heeft als doel de binding van de respondent met de wijk bloot te leggen. De mate waarin mensen willen blijven of verhuizen zegt veel over de positieve en negatieve sentimenten die spelen in de wijk. De redenen waarom mensen wel of niet willen verhuizen brengen kenmerkende thema's op die onderdeel uitmaken van de identiteit van de wijk (**E**).

Diepte-interviews

De straatenuêtes leveren een grote hoeveelheid aan kennis en thema's op die kenmerkend is voor de identiteit van de wijk. De straatenuêtes zijn echter ook (bewust) kort gehouden, zodat ze snel herhaalbaar zijn. Het gevolg hiervan is dat er niet heel diep in kan worden gegaan op de achterliggende processen van de opgehaalde thema's. Om de achtergrond van deze thema's alsnog diepgang te geven zijn er per knooppunt 2 diepte-interviews afgenomen met zogenaamde 'sleutelfiguren' in de wijk. De topiclist die de diepte-interviews structureren zijn de hoofdthema's die in de straatenuêtes naar voren zijn gekomen. De diepte-interviews dienen daarnaast als bevestiging dat de opgehaalde thema's daadwerkelijk symbool staan voor de gebiedsidentiteit.

De sleutelfiguren in dit onderzoek kunnen gedefinieerd worden als erg actieve bewoners die onderdeel zijn van meerdere buurtactiviteiten en initiatieven en die door hun grote kennissennetwerk in de wijk een goed beeld hebben van wat er speelt in de wijk. De sleutelfiguren zijn hierdoor in staat te duiden waar bepaalde opvattingen uit voort komen. De geïnterviewde sleutelfiguren zijn:

Overvecht:

- Bettina van Santen: Opgegroeid in Overvecht en nog steeds woonachtig in de wijk. Daarnaast heeft zij veel kennis over de geschiedenis van de wijk vanwege haar werk als architectuurhistoricus bij de gemeente Utrecht.
- Susana Casas Valle: Lange tijd woonachtig in Overvecht en erg actief betrokken bij verschillende initiatieven zoals de beheergroep Park de Watertoren. Ook is Susana actief als wijkambassadeur en bij wijkplatform Overvecht binnen de werkgroep Ruimtelijke Ordening. Daarnaast organiseert Susana wijkdialogen en is ze actief als redacteur bij het wijkblad Dreefnieuws.

Lunetten:

- Cees van den Brink: Woonachtig in Lunetten en actief bij veel bewonersinitiatieven zoals Lunetten Wil Wel en Burennetwerk Utrecht Zuid.
- Ruud Kamp: Woonachtig in Lunetten en onder andere actief voor wijkcorporatie Lumineus Lunetten. Buurtbudgetten Lunetten. Bewoners Overleg Lunetten (BOL) en het Repair Café.

Datakenmerken

In totaal zijn er 200 straatenuquêtes afgenomen. 100 in Overvecht-Zuid en 100 in Lunetten. Om de focus van het onderzoek te verbeteren is in een later stadium besloten alleen te focussen op bewoners van Overvecht en Lunetten (**A**). Mensen die niet in Overvecht wonen zijn hierdoor niet meegenomen. Om deze reden zijn er 94 enquêtes in Lunetten en 93 enquêtes in Overvecht gebruikt voor de verdere analyse. De straatenuquêtes zijn onder willekeurige passanten en verspreid over de hele wijk afgenomen om zoveel mogelijk verschillende soorten mensen in het onderzoek te betrekken (**G**) (Afbeelding 10, 11). De straat enquêtes zijn gestart op 3 mei 2023 en afgerond op 31 mei 2023.

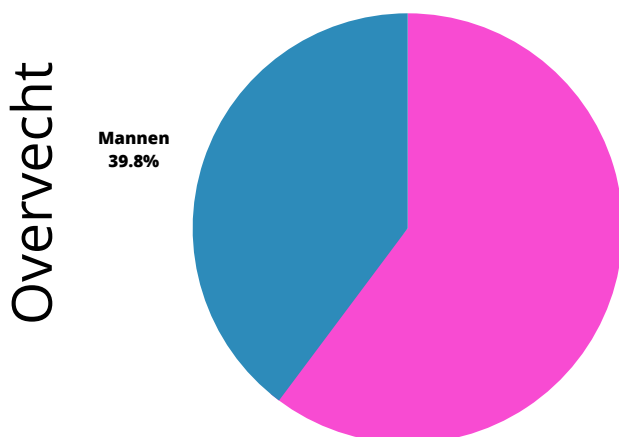

Afbeelding 10. Locaties straatenuquêtes Lunetten

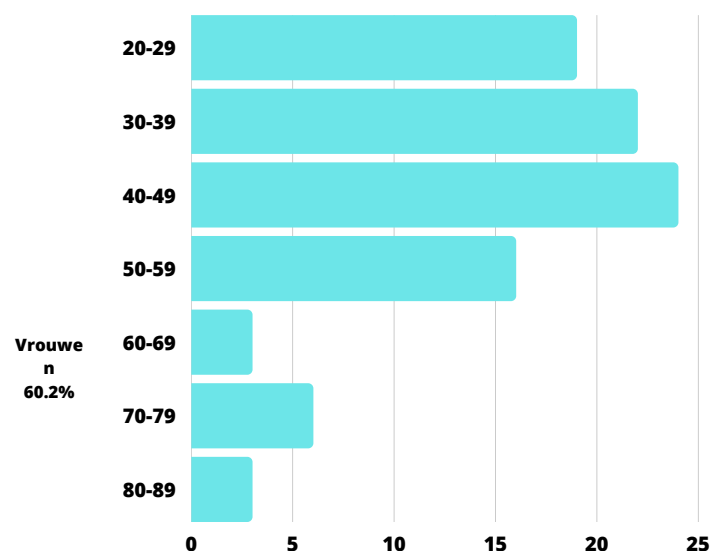

Afbeelding 11. Locaties straatenuquêtes Overvecht

In Overvecht zijn 60.2% van de respondenten vrouw en 39.8% Man. In Lunetten zijn 52.1% van de respondenten vrouw en 47.9% man. De leeftijdsverdeling van de respondenten is inzichtelijk gemaakt in afbeelding 13 en 15. Het gaat hierbij om de geschatte leeftijd die is genoteerd tijdens het afnemen van de enquête.

Afbeelding 12. Respondenten Overvecht naar geslacht

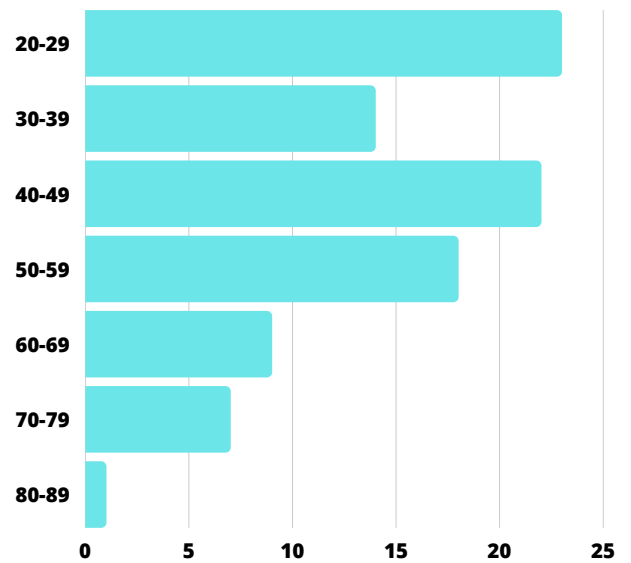

Afbeelding 13. Respondenten Overvecht naar leeftijd

Lunetten

Afbeelding 14. Respondenten Lunetten naar geslacht

Afbeelding 15. Respondenten Lunetten naar leeftijd

Inclusie- en exclusiecriteria

Door de enquêtes kort, eenvoudig en vrij van vakjargon te houden is, zoals benoemd, laagdrempelig geprobeerd een diverse onderzoekspopulatie te bereiken. De enquêtes zijn afgenomen in het Nederlands en in het Engels. De enquêtes zijn afgenomen in de openbare ruimte met passanten. Dit wil zeggen dat de respondenten tot op zekere mate mobiel moesten zijn en zich buiten kunnen begeven. De interviews zijn verder uitsluitend afgenomen met volwassenen. Voornamelijk in Overvecht, maar ook in Lunetten was het een uitdaging om de specifieke groep mensen mee te nemen die geen Nederlands of Engels spreken. Door een taalbarrière was het soms moeilijk een bepaalde multiculturele groep in het onderzoek te betrekken. Door meer mensen aan te spreken (oversampling) in de uitgesproken multiculturele delen van de wijk is geprobeerd deze groep alsnog voldoende te betrekken(G).

Eigen positionaliteit

Ondanks de ervaren openhartigheid in zowel Overvecht en Lunetten onder een brede groep respondenten is het niet uit te sluiten dat mijn positionaliteit heeft bijgedragen aan beïnvloeding van de onderzoekspopulatie. Ik ben zelf niet woonachtig in Overvecht of Lunetten, waardoor ik in feite een buitenstaander ben van de lokale community. Hierdoor kunnen mensen terughoudend zijn geweest in het willen participeren in het onderzoek. Ook is het mogelijk dat vanwege mijn positionaliteit als buitenstaander sommige respondenten specifieke gevoelige 'buurtaangelegenheden' niet wilden delen.

Daarnaast zijn Overvecht en Lunetten erg divers qua bevolkingssamenstelling. Mijn positionaliteit als witte, wetenschappelijk opgeleide man zonder migratieachtergrond heeft kunnen leiden tot onbewuste oversampling vanuit mijzelf, omdat ik wellicht sneller zou afstappen op mensen waarin ik mijzelf herken. Anderzijds is het mogelijk dat ik juist een afschrikkende werking zou kunnen hebben op andere subgroepen waar ik zelf niet toe behoor. Door mij vooraf zeer bewust te zijn geweest van mijn eigen positionaliteit heb ik zo goed mogelijk geprobeerd ook buiten mijn eigen bubbel te breken en mensen aan te spreken waar ik in mijn dagelijks leven verder vanaf sta (G).

Naast de 200 straatenuêtes zijn er 4 semigestructureerde diepte interviews afgenomen met sleutelfiguren. De rode draad van het interview stond vast aan de hand van een vooraf opgestelde topiclist op basis van de opgehaalde thema's uit de straatenuêtes. De geïnterviewden konden volledig vrij antwoorden op de vragen behorend bij de thema's die zijn opgehaald. Ook is er doorgevraagd en konden de geïnterviewden zelf nieuwe thema's opwerpen.

Overvecht

Bettina van Santen	Datum: 8 juni, 17:00	Duur: 32 minuten	Locatie: Kantoor Aorta
Susana Casas Valle	Datum 23 juni, 14:30	Duur: 1 uur 20 minuten	Locatie: Bibliotheek

Lunetten:

Cees van den Brink	Datum 13 juni, 11:45	Duur: 1 uur 8 minuten	Locatie: De Musketon
Ruud Kamp	Datum 21 juni, 11:15	Duur: 1 uur 11 minuten	Locatie: De Musketon

De straatenuêtes zijn op straat afgenomen en ter plekke gedocumenteerd in een papieren schriftje (afbeelding 16). De antwoorden zijn vervolgens overzichtelijk verwerkt in Microsoft Excel. In Excel zijn de gegevens vervolgens eerst kwantitatief en daarna kwalitatief onderzocht. De volledige uitgewerkte straat enuêtes zijn opgenomen in de vertrouwelijke bijlagen.

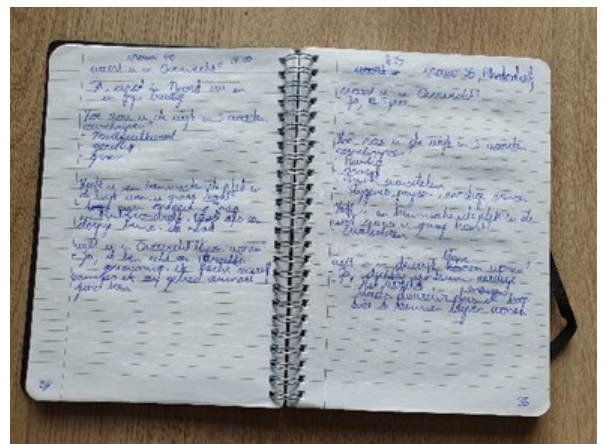
Kwantitatief

De enuête gegevens zijn eerst kwantitatief onderzocht om de grotere thema's die symbool staan voor de gebiedsidentiteit te analyseren. Allereerst zijn alle losse, kenmerkende woorden geanalyseerd.

Vervolgens zijn er grotere categorieën gemaakt waar deze losse woorden onder geschaard konden worden. De woorden 'groen', 'parken' en 'bomen' zijn bijvoorbeeld ondergebracht in de categorie: 'Groene wijk' en de woorden 'rommelig', 'rotzooi' en 'zwerfvuil' zijn samengebracht in de categorie 'Afvall'. Op deze wijze is een eerste indicatie naar voren gekomen van de hoofdthema's die spelen in het gebied. Hoe vaker een categorie aan bod komt hoe meer dit thema speelt in de gebiedsidentiteit van de respondenten. Dit onderschrijft de literatuur die stelt dat gebiedsidentiteit mede wordt gevormd door wat andere vinden en gedeelde opvattingen (F).

Aanvullend hierop is geteld welke kenmerkende locaties voor de wijk het vaakst zijn genoemd. Locaties die minimaal 3x benoemd zijn, zijn ondergebracht in een overzichtstabel met de meest kenmerkende locaties in het knooppunt. Dit heeft een top 11 aan kenmerkende locaties opgeleverd. Tot slot is in de kwantitatieve analyse onderzocht welk percentage in de wijk wil blijven wonen en welk percentage wil gaan verhuizen. Dit is verbeeld in een cirkeldiagram.

In het kort levert de kwantitatieve analyse van de gegevens een indicatie van de hoofdthema's en algemene sentimenten die spelen in het knooppunt op basis van frequenties waarin thema's en locaties benoemd zijn. De diepere redenering hierbij komt aan bod in de kwalitatieve analyse van de enuêtegegevens.

Afbeelding 16. Enuête schriftje zoals gebruikt

Kwalitatief

Vertrekpunt voor de kwalitatieve analyse is de indicatie aan thema's uit de kwantitatieve analyse. Naast de kwantificeerbare data die voortkomen uit de straatenuêtes hebben respondenten ook een korte toelichting gegeven op de drie kenmerkende woorden voor de wijk en waarom ze wel of niet willen verhuizen uit het gebied. Er is een tekstuele analyse uitgevoerd op de toelichtingen en beredenering die de respondenten hebben gegeven om empirische conclusies te trekken over sociale verbanden. Hier is een lijst van 5 a 6 kenmerkende thema's uit voortgekomen die symbool staan voor de identiteit van de knooppunten. Deze worden in dit rapport gepresenteerd aan de hand van de originele quotes van respondenten.

De kenmerkende thema's vormden de rode draad van de diepte-interviews met 4 sleutelfiguren. Het resultaat van de diepte-interviews zijn bevestigingen, weerleggingen en achtergronden van de kenmerkende thema's uit de straatenuêtes. De kenmerkende thema's in combinatie met de perspectieven van de sleutelfiguren vormen de gebiedsidentiteit van het knooppunt en zijn het antwoord op de hoofdvraag.

Validiteit en betrouwbaarheid

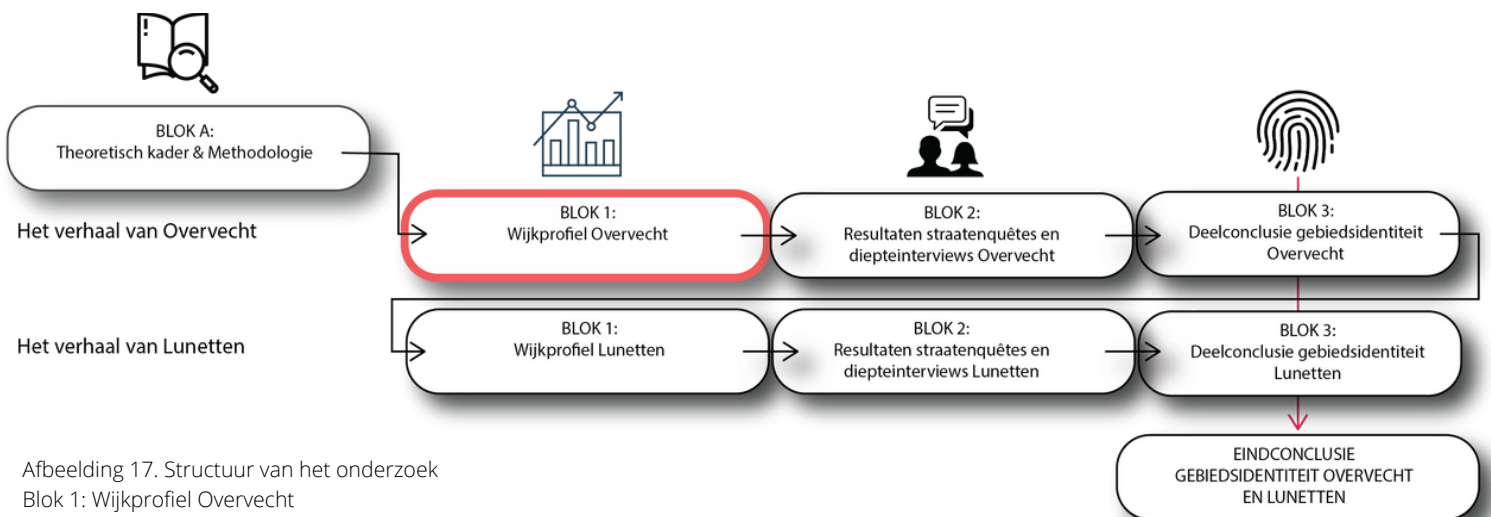
Ten behoeve van de validiteit van het onderzoek is de identiteit van het gebied onder een groot aantal respondenten van 100 voorbijgangers bevestigd. Er is getracht een zo divers mogelijk publiek aan te spreken door de enquêtes verspreid over de gehele wijk af te nemen. Bij zowel Lunetten als Overvecht trad na ongeveer 50 enquêtes al een zekere mate van verzadiging op doordat veel dezelfde thema's werden benoemd. Het vaak terugkomen van bepaalde thema's toont aan dat er een thema breder speelt binnen de wijk en dit dus mogelijk onderdeel uit maakt van de gebiedsidentiteit.

Als extra verzekering voor het vangen van de juiste identiteit zijn per knooppunt 2 aanvullende diepte-interviews gehouden met sleutelfiguren in de wijk. In deze interviews werden de kenmerkende thema's bevestigd als kenmerkend voor de wijk.

Overvecht

BLOK 1: WIJKPROFIEL

Afbeelding 17. Structuur van het onderzoek
Blok 1: Wijkprofiel Overvecht

4. Wijkprofiel Overvecht

4.1 Wat is de geschiedenis van Overvecht? Welke ontwikkelingen in het verleden hebben het gebied gemaakt tot zijn huidige vorm?

Na de realisatie van Hooggraven en Kanaleneiland vormde Overvecht een prominent nieuw hoofdstuk in de Utrechtse stadsontwikkeling. In Overvecht stond dit keer niet het gebruik van vernieuwende bouwmethoden centraal, maar juist het woonprogramma. Er werd nagedacht over de realisatie van een ideale buurt, waarin een goede wisselwerking tussen de woningen en de woonomgeving centraal stond. De lessen uit de eerste golf naoorlogse wijken die in andere steden waren gebouwd konden worden meegenomen en er ontstond meer ruimte voor vernieuwende ideeën in de stedenbouw. De stedenbouwkundige inzichten die heersten rond 1960 konden in Overvecht vrijwel probleemloos worden toegepast. Dit zorgde ervoor dat de wijk een herkenbaar stadsdeel werd op basis van kwadranten die sterk samenhangen met groene structuren. De kwadranten werden zo gepland dat ze allemaal een buurt op zich zouden kunnen vormen. In elk kwadrant kwam dan ook een mix van woningen, winkels en scholen terug. Uniek aan Overvecht als naoorlogse stadsontwikkeling is dat het niet zozeer werd ontworpen als een buitenwijk van Utrecht maar als een zelfstandige satellietstad in het groen. Overvecht werd alleen door een ringweg en groenstroken met de rest van de stad verbonden en kreeg veel eigen voorzieningen. Het idee was dat Overvecht in feite zelfstandig zou kunnen functioneren. De nieuwe ruime woningen in Overvecht trokken bewoners aan afkomstig uit de veelal krappere en toen minder goed onderhouden volksbuurten zoals Wijk C. De flatwoningen waren in vergelijking met de woningen in de oudere wijken erg ruim gebouwd en zijn ontworpen met grote ramen, waardoor veel daglicht door naar binnen komt (UtrechtNOW, 2006).

Ondanks de herkenbaarheid van Overvecht als één geheel is er toch erg veel variatie in de wijk terug te zien. De oorzaak hiervan is dat de realisatie van Overvecht onder grote tijdsdruk stond. De komst van Overvecht moest namelijk een eind maken aan de grote woningnood. Veel plannen gingen in uitvoering voordat duidelijk was wat er nog meer gebouwd moest worden. Zo veranderde er ook nog tijdens de uitwerking veel op het gebied van woningtypes, bouwhoogtes, bouwsystemen en het aantal te realiseren woningen. Nadat de eerste tienhoogflats in Overvecht-Zuid verzeen ontstond er bijvoorbeeld al discussie onder bewoners of de tienhoogflats de gewenste woonvorm was. Als reactie hierop werd in 1968 in Overvecht-Noord geëxperimenteerd met vernieuwende woonvormen. Er werden hier meerdere vier en zes hoog flats gebouwd met gemeenschappelijke ontmoetingsruimtes. De kwadranten op basis waarvan Overvecht aanvankelijk werd ingericht kregen door steeds veranderende inzichten gedurende de bouwperiode een grotere variatie dan vooraf gedacht (UtrechtNOW, 2006).

Opvallend is dat ook het omvattende stedenbouwkundige plan van Overvecht zichzelf opsplijste in twee versies. Enerzijds was er het stedenbouwkundige plan voor Overvecht-Zuid, ontworpen door Architect Wim Wissing en anderzijds was er het plan van de stedenbouwkundige Constant Hanekroot voor Overvecht Noord. Doordat de wijk een duidelijke onderliggende structuur heeft op basis van duidelijke woningblokken en groenstructuren is Overvecht volgens de planmakers geen gefragmenteerde wijk geworden, maar een verzameling variaties op duidelijke en herkenbare thema's. De samenhang van Overvecht moest sterk terug komen in de ruimtelijke structuur die bestaat uit de kwadranten en groenstructuren. Door de verschillende buurten te verbinden met groene voegen moesten er prettige verbindingen ontstaan tussen de verschillende buurten. Omdat de flatwoningen geen tuin hebben moest er in de wijkstructuur veel groen komen aldus de planmakers. Overvecht kent hierdoor meerdere grote parken zoals Park de Watertoren en Park de Gagel (UtrechtNOW, 2006).

Een andere duidelijk ruimtelijke structuur zijn de buurtwinkelcentra, ook wel winkelstrips genoemd, die op meerdere plekken in de wijk terugkomen. De structuur van de wijk voorzag dat iedereen in zijn eigen omgeving of kwadrant zijn dagelijkse boodschappen dicht bij huis kon doen. In deze buurtcentra zaten in veel gevallen een slager, bakker, groenteboer en een sigarenzaak. Ook hierin kwam het autonome idee van Overvecht ten opzichte van de stad naar voren. Doordat er steeds meer grote winkelcentra ontstonden werd het in de jaren die volgden steeds moeilijker om deze winkelstrips draaiende te houden. Nu zie je vooral voorzieningen zoals een tandartsenpraktijk of een apotheek terug in deze winkelstrips. Overvecht kent ook meerdere grotere winkelcentra zoals het in 1968 geopende winkelcentrum De Klop, het Berberhof (nu Gagelhof) en Overkapel (Dreefnieuws, 2020).

Ook zijn in Overvecht meerdere bovenwijkse voorzieningen gebouwd zoals het shoppingcenter Overvecht (voorheen grootwinkelcentrum), het ´ziekenhuis Overvecht´, de Vechtse banen (een kunstijsbaan, tennis- en badmintonbanen), sporthal De Dreef en zwembad de Kwakel. Ook vandaag zijn veel van deze bovenwijkse voorzieningen nog goed bezocht vanuit de hele regio. Zo is het shoppingcenter Overvecht erg populair vanwege de vele winkels, goede bereikbaarheid en ruime gratis parkeergelegenheid (Dreefnieuws, 2020).

Kenmerkend voor Overvecht is dat de wijk door de jaren een verandering heeft doorgemaakt in bevolkingssamenstelling. Waar in de beginjaren Overvecht hoofdzakelijk werd bewoond door autochtone inwoners uit de stadse volksbuurten is de wijk geleidelijk veranderd naar een multiculturele stadswijk. Door de komst van gastarbeiders en de hiermee gepaard gaande gezinsherenigingen en het in verhouding hoge percentage goedkoper corporatiebezit en de ruime woningen heeft Overvecht een grote aantrekkingskracht gehad op inwoners met een migratieachtergrond. De multiculturele kant van de wijk komt sterk terug in het straatbeeld in de vorm van een divers voorzieningenaanbod en meerdere soorten gebedshuizen (Dreefnieuws, 2020).

4.2 Wat is de huidige demografische- en functionele samenstelling van het gebied?

De wijkstatistieken in deze paragraaf zijn geraadpleegd via de wijkmonitor Utrecht in Cijfers. De gegevens in deze monitor zijn gebaseerd op de Basisregistratie Personen (BRP), het CBS en gegevens van de afdeling Onderzoek & Advies van de gemeente Utrecht.

Populatie

Overvecht is één van de grootste wijken in Utrecht qua bevolkingsomvang (BRP, 2023). In januari 2023 had Overvecht 34.916 inwoners verdeeld over 17.341 huishoudens (BRP, BAG, 2023).

Kenmerkend voor Overvecht is het relatief hoge aandeel kinderen tussen de 0 en 17 jaar in vergelijking met het Utrechtse gemiddelde. Vervolgens valt op dat de volwassen populatie tussen de 18 en 54 jaar weer onder het stadsbrede gemiddelde ligt. Vanaf de leeftijd 55+ tot 75 jaar en ouder ligt het aandeel juist weer hoger dan het Utrechtse gemiddelde. Er is dus sprake van een opvallende mix van veel kinderen, een kleiner dan gemiddelde tussengroep volwassenen en vervolgens weer een bovengemiddelde grote groep van 55+ers. Overvecht kan dus op basis van statistieken getypeerd worden als een kinder- en ouderenwijk in één (BRP, 2023).

Bevolking naar leeftijd

	Wijk Overvecht	Utrecht
0 - 3 jaar	5,0%	4,6%
4 - 11 jaar	9,6%	8,5%
12 - 17 jaar	6,4%	6,1%
18 - 26 jaar	14,1%	16,9%
27 - 34 jaar	15,7%	17,4%
35 - 44 jaar	13,5%	14,5%
45 - 54 jaar	11,6%	12,1%
55 - 64 jaar	10,3%	9,3%
65 - 74 jaar	6,8%	6,0%
75 jaar en ouder	7,0%	4,7%

Afbeelding 18. Leeftijdopbouw Overvecht (BRP, 2023)

Zoals benoemd is Overvecht ook een wijk die rijk is aan veel verschillende culturen. Dit is goed terug te zien in de statistieken op basis van migratieachtergronden in de wijk. Het aandeel inwoners in Overvecht met een Nederlandse achtergrond is met 34.7% aanzienlijk lager in vergelijking met de hele stad (61.4%). Echter is de groep met een Nederlandse achtergrond nog steeds de grootste culturele achtergrond in de wijk. Deze groep wordt gevolgd door het aandeel Marokkanen dat met 23.7% een belangrijk deel uitmaakt van de Overvechtse populatie. Ook het overige aandeel met een Turkse, Surinaamse/Antiliaanse en overige niet westerse achtergrond ligt met 27.6% ver boven het Utrechtse gemiddelde van 16.7% (BRP, 2023).

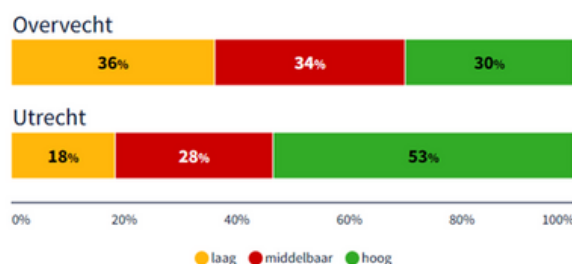
Bevolking naar migratieachtergrond

	Wijk Overvecht	Utrecht
Nederlandse achtergrond	37,4%	61,4%
Marokko	23,7%	8,7%
Turkije	8,6%	4,0%
Suriname/Antillen	4,2%	2,9%
overig niet-westers	14,8%	9,8%
overig westers	11,3%	13,2%

Afbeelding 19. Migratieachtergronden Overvecht (BRP, 2023)

Op basis van onderwijs laat de populatie van Overvecht een afwijking zien van het Utrechtse gemiddelde. Een aanzienlijk groter aandeel valt in de categorie 'Laag/praktisch' opgeleid en het aandeel 'hoog/theoretisch' opgeleid ligt 13% lager dan het stadsbrede gemiddelde. Het aandeel middelbaar opgeleide inwoners ligt 6% hoger dan het stedelijk gemiddelde. De populatie van Overvecht wijkt dus duidelijk af van het stadsgemiddelde op het gebied van onderwijs. (CBS, 2021)

Opleidingsniveau

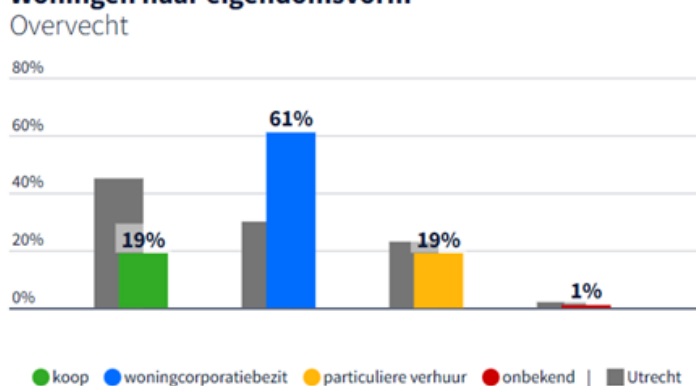

Afbeelding 20. Opleidingsniveau in Overvecht (CBS, 2021)---

Wonen

De eigendomsvorm van woningen in Overvecht laat een interessante afwijking zien van het Utrechtse gemiddelde. Het aandeel koopwoningen ligt aanzienlijk lager terwijl het aandeel woningcorporatiebezit met 61% zeer hoog ligt (BghU, BAG, 2022). Veel woningen zijn in bezit van woningcorporaties als Woonin (voorheen mitros), Portaal en Boex, waaronder de kenmerkende tienhoog flats. Verder valt op dat de gemiddelde verblijfsduur op een adres in Overvecht met 10.2 jaar een stuk hoger is dan het Utrechtse gemiddelde van 8.8 jaar (BRP, 2023). Inwoners verbinden zich dus voor langere tijd aan de wijk Overvecht.

Woningen naar eigendomsvorm

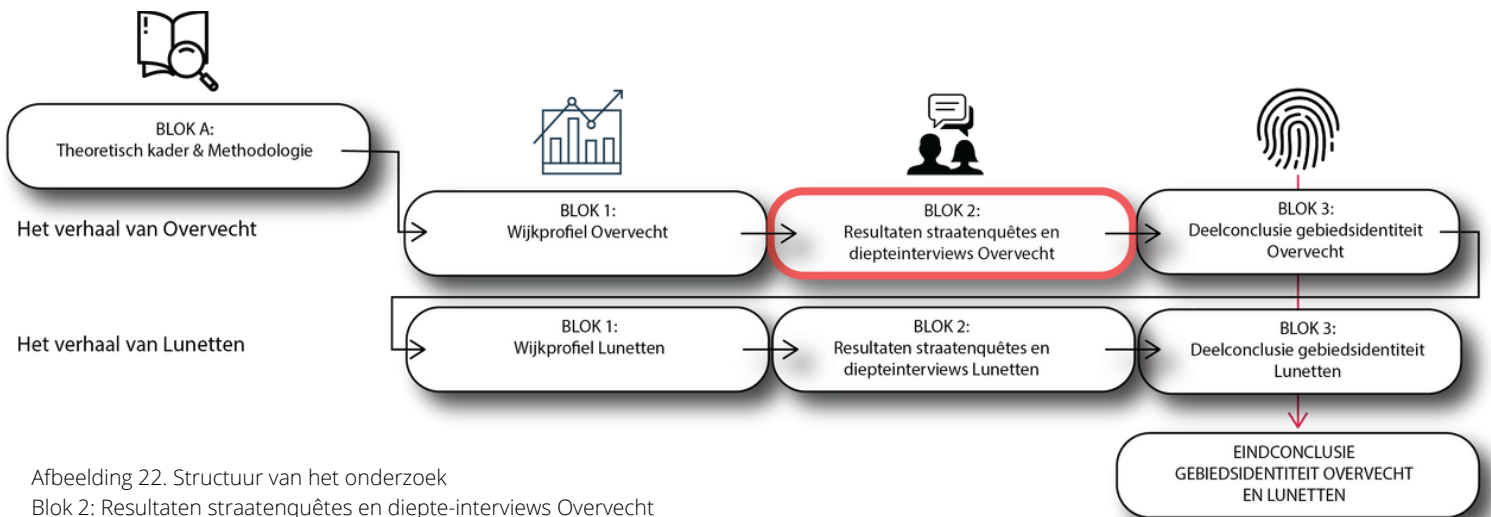
Afbeelding 21. Woningen naar eigendomsvorm Overvecht (BghU, BAG, 2022)

Waardering van de wijk

De eigen woning in Overvecht wordt gemiddeld beoordeeld met een 6.9. Ondanks dat dit een ruime voldoende is wijkt het toch aanzienlijk af van het Utrechtse gemiddelde van een 7.5 (Onderzoek & Advies, Gemeente Utrecht, 2021). De staat van de openbare ruimte scoort met een 6.1 een voldoende, maar echter ook onder het stadsbrede gemiddelde van een 6.7 (Onderzoek & Advies Gemeente Utrecht, 2019). Tot slot is het algemene buurtoordeel van de wijk Overvecht in 2021 een 5.7. Het gemiddelde van Utrecht is een 7.3. Een vrij forse negatieve afwijking (Onderzoek & Advies, Gemeente Utrecht, 2021).

Overvecht

BLOK 2: Resultaten straatenuêtes en diepte-interviews Overvecht

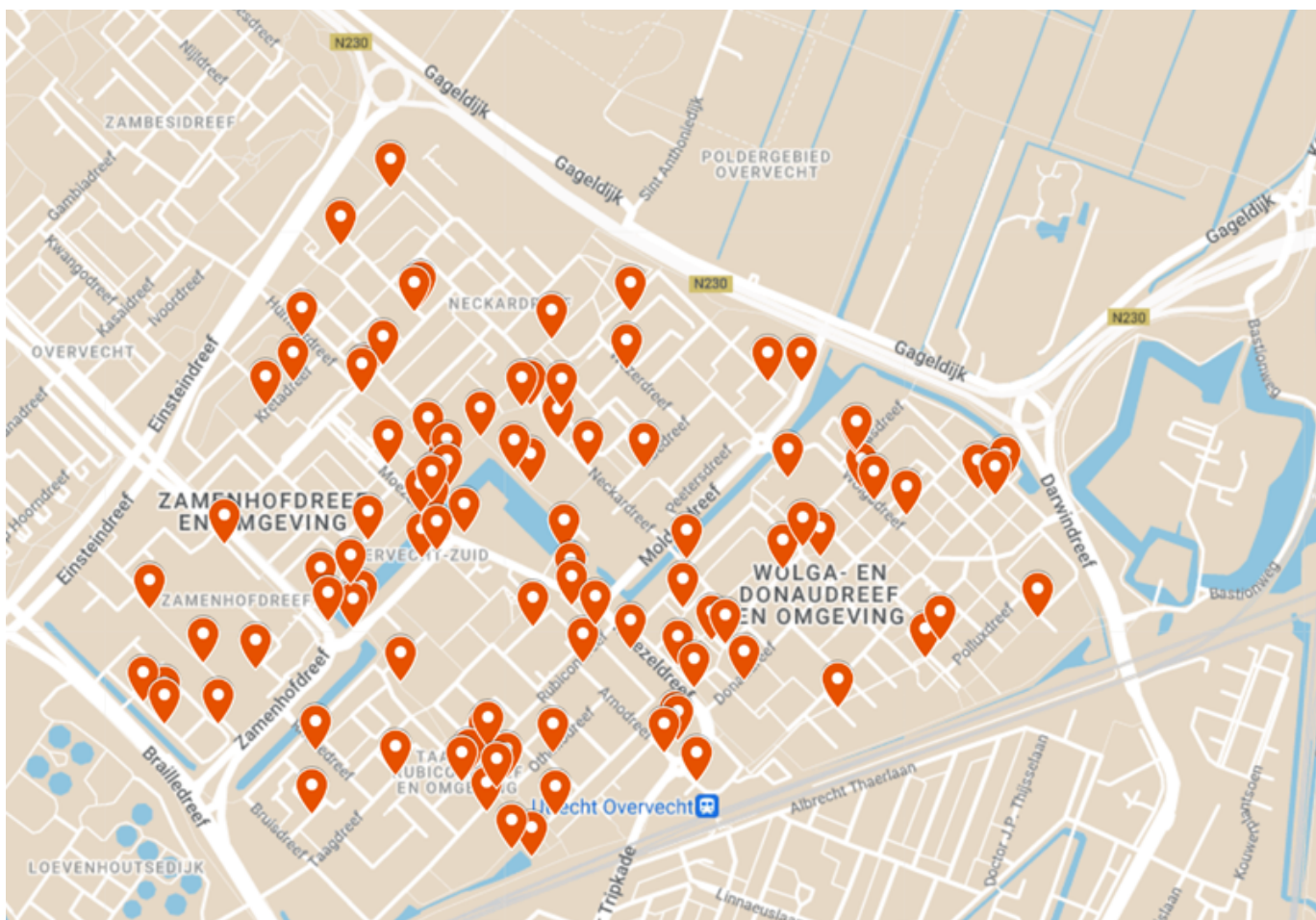
Afbeelding 22. Structuur van het onderzoek
Blok 2: Resultaten straatenuêtes en diepte-interviews Overvecht

5. Straatenquêtes Overvecht

5.1 Hoofdthema's Overvecht

Van 3 tot 22 mei zijn er in Overvecht-Zuid 100 stratenquêtes afgenomen met bewoners en bezoekers. De enquêtes zijn verspreid in Overvecht-Zuid afgenomen om zo veel mogelijk belevingswerelden mee te nemen. Op onderstaande kaart zijn de locaties van de afgenomen stratenquêtes weergegeven. In een later stadium is besloten enkel te focussen op de respondenten die daadwerkelijk woonachtig zijn in Overvecht. Hierdoor zijn 93 van de 100 respondenten meegenomen in de analyse. De hoofdthema's die in deze enquêtes naar voren zijn gekomen worden in deze paragraaf behandeld. De volledige uitgewerkte stratenquêtes zijn opgenomen in de vertrouwelijke bijlage.

Afbeelding 23. Locaties stratenquêtes Overvecht-Zuid

Aan de hand van de stratenquêtes zijn enkele hoofdthema's naar voren gekomen die vaak terugkomen en kenmerkend zijn voor de identiteit van de wijk. De hoofdthema's uit de stratenquêtes zijn:

1. Groen & Rust
2. Wijk van bubbeltjes en dorpjes. Prettig of segregierend?
3. Fysiek zit de wijk goed in elkaar (veel groen, veel voorzieningen, fijne woningen, centraal gelegen), de sociale structuur maakt Overvecht echter een uitdagende wijk om te wonen. (lastige mentaliteit, afval, concentratie van kwetsbare mensen, jongerenproblematiek)
4. Verschillende belevingswerelden van een diverse- en multiculturele samenleving
5. Sterk uiteenlopende meningen over de wijk
6. Verjonging

5.1.1 Groen & Rust

Groen en rust zijn twee termen die erg duidelijk naar voren komt in de identiteit van Overvecht. 52 van de 100 respondenten gaven groene plekken zoals Park de Watertoren, Park de Gagel of groenstroken in de buurt van hun woning aan als meest kenmerkende plek van de buurt. 47 respondenten hebben een groen gerelateerd woord gebruikt toen ze de wijk in 3 woorden probeerden te omschrijven. Het groen in de wijk wordt onmiskenbaar als één van de grootste kwaliteiten van de wijk gezien. Dit beeld komt overeen met de groene stedenbouwkundige principes waarop Overvecht gebouwd is. Meest genoemde kenmerkende plekken voor Overvecht zijn dan ook Park de Watertoren, Park de Gagel en het Noorderpark net ten noorden van Overvecht.

5.1.2 Wijk van bubbeltjes en dorpjes. Prettig of segregerend?

Uit de stratenquêtes komt naar voren dat Overvecht wordt ervaren als een diverse verzameling van kleinere bubbeltjes en dorpjes die elk op hun eigen manier functioneren. De wijk wordt door meerdere respondenten niet als één geheel gezien, doordat elke bubbel in sterke mate naar binnen is gekeerd op het gebied van onderling sociaal contact. De bubbeltjes zijn in veel gevallen ook duidelijk te onderscheiden op basis van bebouwing en straatbeeld. Zo heeft de fijnmazigere laagbouw van de Operabuurt een volstrekt andere ruimtelijke uitstraling dan de stempelbebouwing rond de Theemsdreef. Meerdere respondenten ervaren de bubbeltjes als prettig en vinden het fijn om onderdeel te zijn van een duidelijk afgebakend gebied in het grote Overvecht.

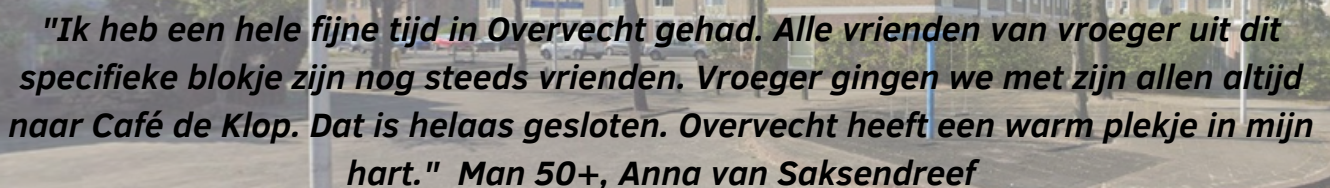
"Ik blijf graag in Overvecht wonen. In mijn eigen stukje woon ik erg fijn."

Vrouw 45+, Aphroditedreef

"In het deel waar ik woon (Operabuurt) is heel veel onderling contact en zijn mensen echt betrokken. We hebben hart voor dit stukje van Overvecht."

Vrouw 30+, Suze Noiretdreef.

"Ik heb een hele fijne tijd in Overvecht gehad. Alle vrienden van vroeger uit dit specifieke blokje zijn nog steeds vrienden. Vroeger gingen we met zijn allen altijd naar Café de Klop. Dat is helaas gesloten. Overvecht heeft een warm plekje in mijn hart." Man 50+, Anna van Saksendreef

"In mijn eigen blokje voelt het heel veilig en zijn veel kinderen. In het deel waar ik woon kan ik de sleutel zonder problemen in de deur laten zitten."

Vrouw 20+ , Seinedreef

Uit de reacties blijkt dat mensen prettig leven in hun eigen buurtje binnen de wijk. Toch kunnen er kanttekeningen geplaatst worden bij deze fragmentatie van de wijk omdat het tegelijkertijd een segregerende werking kan hebben. De inwoners uit verschillende bubbeltjes komen namelijk in mindere mate nog in contact met andere delen van de wijk. Uit reacties van respondenten over andere delen van de wijk blijkt dat onbekend ook onbemind kan maken.

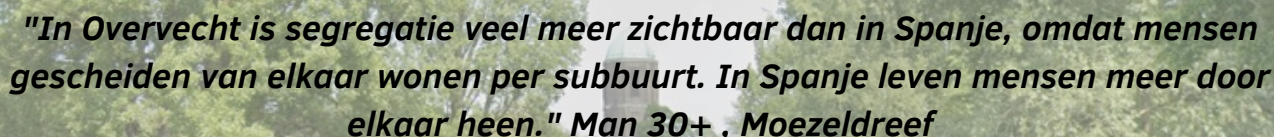

"Ik woon aan de rand van Overvecht. Dieper in de wijk zou ik niet willen wonen. Dit is nog een grensgebied." Vrouw, 40+, Hildebranddreef

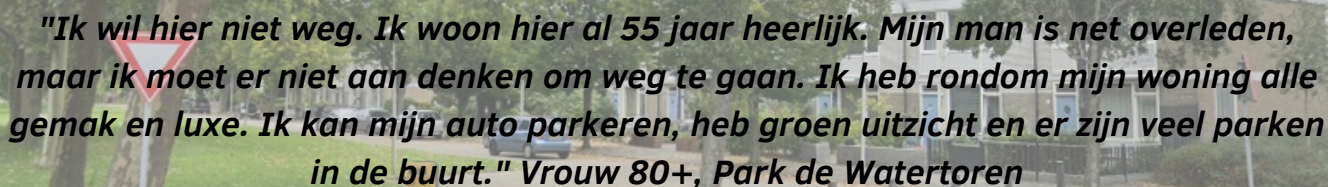
"Ik ben niet te spreken over hoe de 'buitenlanders' omgaan met de flats hier aan de overkant van de weg. Ze gooien overal afval neer en gooien eten uit het raam. Met mijn eigen straatje heb ik wel hecht contact. Zoals het hoort." Vrouw 80+, Rhonedreef

"In Overvecht is segregatie veel meer zichtbaar dan in Spanje, omdat mensen gescheiden van elkaar wonen per subbuurt. In Spanje leven mensen meer door elkaar heen." Man 30+, Moezeldreef

5.1.3 Fysiek zit de wijk goed in elkaar (veel groen, veel voorzieningen, fijne woningen, centraal gelegen). De sociale structuur maakt Overvecht echter een uitdagende wijk om te wonen (lastige mentaliteit, afval, concentratie van kwetsbare mensen, jongerenproblematiek)

Een algemeen beeld wat naar voren komt in de straatenuêtes is de positief ervaren fysieke toestand van de wijk. Respondenten zijn herhaaldelijk erg te spreken over het vele groen in de wijk, het rijke voorzieningenaanbod en de centrale ligging van de wijk.

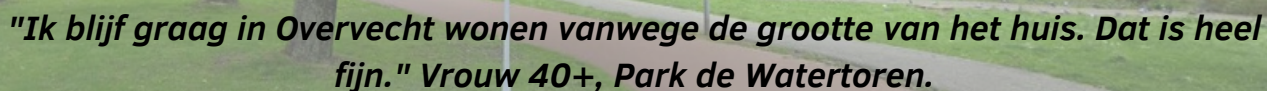

"Ik wil hier niet weg. Ik woon hier al 55 jaar heerlijk. Mijn man is net overleden, maar ik moet er niet aan denken om weg te gaan. Ik heb rondom mijn woning alle gemak en luxe. Ik kan mijn auto parkeren, heb groen uitzicht en er zijn veel parken in de buurt." Vrouw 80+, Park de Watertoren

"Ik heb alles hier. Groen, winkels en een super fijne bibliotheek om de hoek." Vrouw 65+, Lemnosdreef

Ook het eigen huis of het 'eigen woonblokje' wordt door maar liefst 15 respondenten genoemd als positief aspect van Overvecht. Mensen voelen zich op hun gemak in hun eigen woning. De woningen worden vaak ervaren als ruim en betaalbaar. De ervaring van ruime woningen ligt in lijn met de manier waarop Overvecht oorspronkelijk is bedacht door de stedenbouwkundigen. Overvecht is gepland als luxe woonwijk met ruime woningen in vergelijking met de stadse arbeiderswijken (zie paragraaf 4.1).

"Ik blijf graag in Overvecht wonen vanwege de grootte van het huis. Dat is heel fijn." Vrouw 40+, Park de Watertoren.

"Ik heb een hele ruime koopflat. Waar vind je zoveel ruimte?? In Overvecht heb je het plezier van de stad en het plezier van buiten."

Man 50+, Park de Watertoren

"Ik ben in 2012 naar de flat aan de overkant verhuisd omdat ze de oude flat gingen slopen. Ik woon hier heerlijk. De woningen zijn ook gasvrij en je verbruikt weinig elektra. Ik woon in een experimenteer flat die helemaal vol ligt met zonnepanelen. Dit was een project van de Universiteit. Ik ben er erg positief over."

Man 70+, Taagdreef

"Ik heb op de bovenste etage van mijn flat prachtig uitzicht. De flat is mooi gerenoveerd." Man 30+, Faustdreef

Ondanks dat de fysieke opbouw van de wijk qua groen, ligging, woningen en voorzieningen als zeer goed wordt ervaren is er tegelijkertijd een patroon te herkennen bij respondenten die benoemen dat de wijk vooral te kampen heeft met een slechte mentaliteit en weinig sociale structuur. Dit doet volgens sommige respondenten grote delen van de zojuist genoemde fysieke voordelen weer teniet.

"We blijven hier wonen omdat de woning erg fijn is. In de flat is het heerlijk wonen. Bepaalde mensen verpesten alleen de mentaliteit van de wijk. Overvecht is een mooie wijk met een slechte mentaliteit. De Peetersdreef ligt helemaal vol met grofvuil wat de mensen allemaal zelf op straat dumpen." Man 50+, Marnedreef

Het afval is een thema wat de buurt erg bezighoudt. 13 respondenten benoemen afval als kenmerkend woord om de wijk mee te omschrijven. Het vele afval, met name grofvuil wat door de hele wijk wordt gedumpt is een onderwerp waaraan veel respondenten zich storen en waaraan ze de slechte sociale structuur en mentaliteit in de wijk koppelen. Waar de slechte mentaliteit en de slechte sociale structuur zijn oorsprong vindt is lastig te zeggen. Enkele respondenten geven aan dat er in de wijk een duidelijk verschil aanwezig is tussen koop- en huurgedeeltes van de wijk. De huurgedeeltes zouden volgens respondenten meer onderhevig zijn aan verloedering en vervuiling door enerzijds een gebrek aan gevoel van eigenaarschap van bewoners en anderzijds slecht onderhoud door corporaties.

"Het probleem van de wijk zit in de huurwoningen. Deze worden door de bewoners slecht behandeld omdat bewoners zich er niet verantwoordelijk voor voelen. De koopwoningen in de wijk worden wel goed onderhouden want mensen voelen zich hier meer mee verbonden." Vrouw 40+, Park de Watertoren

"Na 30 jaar in Overvecht gewoond te hebben ben ik bezig met sparen om te vertrekken. De afgelopen 10 jaar hebben de woningbouwcorporaties alles laten verloederen in mijn flat. Ik ga een woning zoeken in Vleuten."

Man 50+, Shoppingcenter Overvecht

De lastige sociale structuur wordt volgens anderen juist gewijd aan het gegeven dat veel mensen in kwetsbare situaties worden geconcentreerd binnen de wijk. Zij ervaren onbegrip over waarom bepaalde instellingen geconcentreerd binnen Overvecht moeten worden gehuisvest, terwijl Overvecht in hun beleving al genoeg uitdagingen kent.

"De wijk zelf ziet er mooi uit. Het is mooi groen, er zijn parken, er is OV en er zijn supermarkten, maar de sociale structuur is niet op orde. In dit deel van Overvecht worden teveel problemen op één plek geconcentreerd. Er wonen hier veel mensen die het moeilijk hebben in het leven. Waarom wordt er dan ook nog een psychiatrische inrichting in dit deel van de wijk geplaatst? Het is een concentratie van problemen waardoor de wijk in het slop blijft zitten."

Man 40+ , Jeanne d'Arcdreef

"Veel moeilijke situaties worden geconcentreerd in Overvecht. Ik ben zelf dakloos geweest en mijn burens komen vaak ook uit moeilijke situaties. Waarom wordt er dan gekozen om in een krachtwijk als Overvecht ook nog een AZC tegenover onze huizen te plaatsen. Het is allemaal wel heel veel! Waarom niet in welvarende buurten en gelijkmatiger spreiden? Alles moet geconcentreerd worden in Overvecht lijkt het soms. Dat is voor niemand bevorderlijk."

Vrouw 50+ , Moldaudreef

5.1.4 Verschillende belevingswerelden van een diverse- en multiculturele samenleving

Overvecht wordt door veel respondenten ervaren als een erg multiculturele en diverse wijk. De respondenten hebben in totaal 46 keer een term als 'divers' of 'multicultureel' gebruikt om het karakter van Overvecht te omschrijven. Deze beleving sluit naadloos aan bij de demografische wijkstatistiek in paragraaf 4.2 die bevestigen dat Overvecht qua populatie erg divers en multicultureel is. Buiten het feit dat divers en multicultureel twee begrippen zijn die onlosmakelijk verbonden zijn met de identiteit van Overvecht zijn ook de uiteenlopende manieren waarop dit wordt ervaren kenmerkend voor de wijk. De ervaringen lopen namelijk sterk uiteen van respondenten die aangeven te willen verhuizen vanwege de diverse bevolkingssamenstelling tot mensen die om deze reden terug naar Overvecht willen verhuizen.

"Wij willen nooit meer weg. Dit is voor ons de beste plek. Ik ben een idealist! Ik vind het belangrijk dat de kinderen opgroeien in een representatieve maatschappij. Geen bubbel. De kinderen komen hier in contact met diverse mensen uit de maatschappij. Het is hier geen witte bubbel zoals veel andere wijken in de stad. De school heeft veel nationaliteiten."

Vrouw 30+ , Katherijn van Leemputdreef

"Nee, ik zou mijn kinderen hier niet willen opvoeden omdat ik het idee heb dat er veel meer 'buitenlanders' dan 'Nederlanders' zijn. Ik zou graag in een wijk wonen waar dat gelijker verdeeld is." Vrouw 20+, Atlasdreef

"Ik woon hier al 32 jaar en vind alle verschillende culturen door elkaar de reden om hier te blijven wonen." Vrouw 40+, in Park de Watertoren

"Ik woonde in Overvecht maar we zijn een paar jaar geleden verhuisd naar Voordorp. We zijn alleen weer op zoek naar een huis in Overvecht. Hier heb je een afspiegeling van de hele samenleving. Voordorp is een erg witte bubbel. Ik voel mij daar niet helemaal op mijn plek." Man 40+, Park de Watertoren.

"Qua aansluiting met de buurt is het wel moeilijk door de taalbarrières. Ik voel me soms een beetje buitengesloten. De diversiteit is heel groot en soms ook iets té groot. Hierdoor ontstaat onbegrip tussen groepen mensen. Alle mensen spreken hier ook weer een eigen taal en er zijn veel cultuurverschillen. Ik mis de verbinding." Vrouw 50, Moldaudreef

5.1.5 Sterk uiteenlopende meningen over de wijk

Kenmerkend voor Overvecht zijn de sterk uiteenlopende meningen over de wijk. Het is opvallend hoe bewoners een totaal andere beleving kunnen hebben van dezelfde wijk. Het is mogelijk om het ene moment iemand te spreken die aangeeft dat Overvecht de mooiste wijk van Nederland is en het andere moment iemand te spreken die aangeeft dat de wijk nog nooit zó hard is achteruitgegaan.

"Ik blijf hier graag wonen. Het is de mooiste wijk van Nederland. Ik heb hier heel fijn contact met de mensen en ik heb een superjeugd gehad in Overvecht." Man 30+ , Donaudreef

"Ik heb de wijk nog nooit zo hard achteruit zien gaan." Vrouw 80+ , Theemsdreef

"De wijk is veel gemengder geworden op een positieve manier. Er zijn meer jongeren gekomen en mensen zijn beter geïntegreerd. De wijk is in vooruitgang! We hebben ook eindelijk een café bij het winkelcentrum." Vrouw 50+, Rubicondreef

Onder de 10 respondenten die zich heel erg negatief over de wijk hebben uitgesproken is op het eerste oog geen patroon te ontdekken. De leeftijden variëren van de 20+ tot 60+ en de verhouding man/vrouw die zich negatief uitlaat is ook nagenoeg gelijk. Ook de respondenten die uitgesproken positief zijn variëren sterk in leeftijden van 25+ tot 80+. Over het algemeen lijkt er dus geen duidelijk patroon waarneembaar. De positieve of negatieve beeldvorming is dus sterk afhankelijk van individuele ervaringen binnen de wijk en ideologische opvattingen over hoe een prettige samenleving eruit ziet.

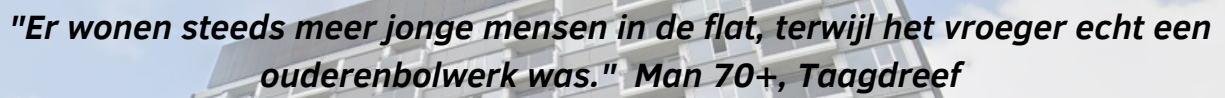
5.1.6 Verjonging

Tot slot komt in de stratenquêtes naar voren dat er steeds meer jongeren zichtbaar zijn in de wijk. Overvecht heeft in het verleden bij sommigen respondenten langere tijd bekend gestaan om zijn grote ouderenpopulatie. Hier lijkt een keerpunt in te worden waargenomen. Jonge gezinnen en studenten zijn meer zichtbaar in het straatbeeld en ook het nieuwe studentengebouw The Fizz/The Cube aan de rand van de wijk, inclusief het oproer biercafé lijkt de wijk een verjongingsslag te bezorgen.

"Als het zonnig is zitten de parken ineens vol met jonge mensen. Dit geeft een bepaalde levendigheid aan de wijk die er voorheen minder was".

Vrouw 65+, Lemnosdreef

"Er wonen steeds meer jonge mensen in de flat, terwijl het vroeger echt een ouderenbolwerk was." Man 70+, Taagdreef

5.2 Kenmerkende locaties in Overvecht

De twee meest kenmerkende locaties die in de stratenquêtes naar voren kwamen zijn het Noorderpark en het Gagelpark en Park de Watertoren. Deze beeldbepalende groene locaties zorgen ervoor dat het groene imago van Overvecht voor een groot deel wordt gecreëerd en tegelijkertijd in stand wordt gehouden. Het groen wat zo belangrijk was in het stedenbouwkundig ontwerp van Overvecht is inmiddels groot en volwassen geworden en wordt hierdoor op waarde geschat als een van de grootste kwaliteiten van Overvecht. Dat respondenten deze plekken daadwerkelijk benoemen als kenmerkend voor de wijk toont aan dat de wens om een groene wijk te realiseren goed is gelukt en is overgenomen door de bewoners.

Op de derde plek voor kenmerkende locatie in de wijk staat de eigen woning/straat. Dit toont aan dat de keuze om in Overvecht woningen met een ruimte plattegrond te realiseren nog steeds erg wordt gewaardeerd en er tot op heden toe leidt dat mensen positief zijn over hun woning. De woningen worden geprezen vanwege hun ruime plattegrond en de lichte appartementen worden gewaardeerd vanwege hun uitzicht over het groen. Het benoemen van de eigen straat als meest kenmerkende locatie bevestigt het beeld van Overvecht dat is opgebouwd uit verschillende 'bubbeltjes en dorpjes', waarin de sociale samenhang voornamelijk in de eigen directe omgeving plaatsvindt.

Verder blijkt uit de genoemde kenmerkende locaties dat het hoge voorzieningenaanbod in de wijk wordt gewaardeerd. Het Shoppingcenter Overvecht werd geregeld genoemd als kenmerkende plek in de wijk, maar ook het winkelcentrum Overkapel met een meer lokale buurtfunctie wordt genoemd als kenmerkende locatie. Vernieuwingen in het buurtaanbod, zoals het Oproer biercafé worden erg gewaardeerd door bewoners die aangeven dat Overvecht een gebrek had aan échte cafés. Enkele respondenten hebben zich hier erg enthousiast over uitgelaten en zien graag meer van dit soort horecavoorzieningen in de toekomst gerealiseerd worden.

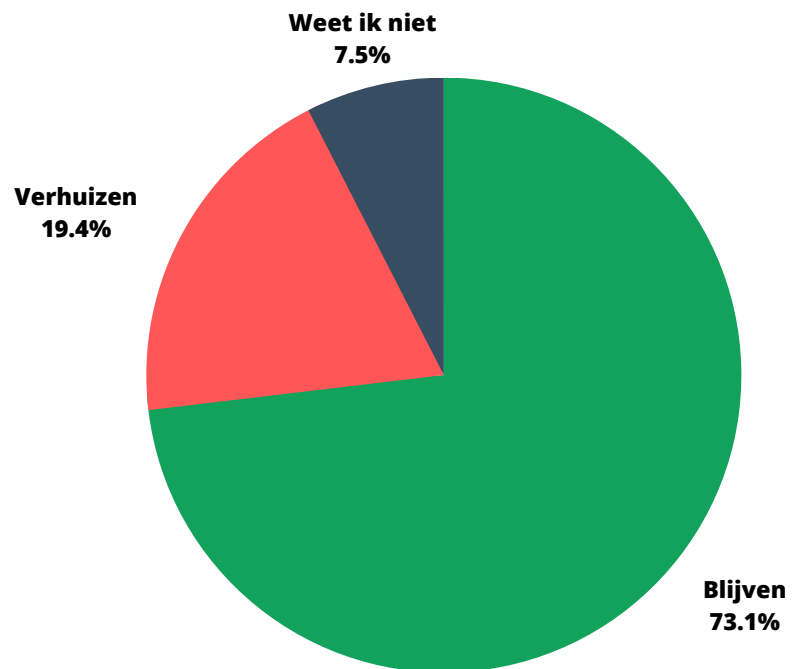
Tot slot worden de kenmerkende pierenbadjes genoemd. Met name die op de Nabuccodreef komt naar voren. Dit parkje aan de Nabuccodreef is populair in combinatie met de groenstrook die daarachter verder doorloopt langs het spoor. Deze plekken zijn een toonbeeld voor Overvecht als groene kindvriendelijke wijk.

	Kenmerkende locaties	Aantal keer benoemt
1.	Noorderpark/Gagelpark	25x
2.	Park de watertoren	21x
3.	Eigen woning/straat	18x
4.	Shoppingcenter Overvecht	10x
5.	Winkelcentrum Overkapel	4x
5.	Oproer biercafé	4x
6.	Winkels Arnodreef	3x
6.	Speeltuin & pierenbadje Nabuccodreef	3x
6.	Moskee Arnodreef	3x
6.	Groenstrook langs het spoor	3x

Afbeelding 24. Kenmerkende locaties Overvecht

5.3 Blijven wonen of verhuizen uit Overvecht?

Van de 100 geïnterviewde respondenten waren 93 respondenten woonachtig in Overvecht. 68 van deze 93 respondenten hebben aangegeven graag in Overvecht te willen blijven wonen wat neerkomt op een percentage van 73.1%. 18 van de 93 respondenten geeft aan niet in Overvecht te willen blijven wonen. Dit komt neer op een percentage van 19,4%. Tot slot geven 7 respondenten aan nog niet weten of ze in de wijk willen blijven wonen. Dit zijn 7.5% van de respondenten.

Afbeelding 25. Verhuizen v.s. blijven, Overvecht

De redenen om in de wijk te blijven wonen zijn volgens de respondenten:

- **Betaalbaar**
Woningen in Overvecht zijn nog relatief betaalbaar
- **Fijne woningen**
Woningen worden als ruim omschreven
- **Fijn sociaal contact**
Respondenten geven aan dat Overvecht gezellig is met fijn burenccontact
- **Multicultureel**
De verschillende culturen maken Overvecht een interessante wijk.
- **Rustig**
Wonen in de stad met betrekkelijke rust
- **Goede ligging**
Dicht bij het centrum en met goede uitvalswegen
- **Gewenning**
Niet willen verhuizen omdat je er al je hele leven woont. Vertrouwde omgeving.
- **Familie**
Familie in de wijk en verzorgen van ouders.
- **Groene wijk**
Veel groen en meerdere mooie parken.
- **Goede voorzieningen**
Goede scholen, veel winkels, moestuinen etc.
- **Goede leerschool voor de maatschappij**
Overvecht is geen witte bubbel. je komt er in aanraking met alle mensen uit de maatschappij

De redenen om uit de wijk te verhuizen zijn volgens de respondenten:

- **Te grote cultuurverschillen**
Onbegrip tussen verschillende culturen. Té veel door elkaar. Geen samenhang ervaren.
- **Verloedering**
Slecht onderhoud door corporaties. Afval op straat.
- **Familieomstandigheden**
Trouwen, samenwonen, ziekte etc.)
- **Te hoge dichtheid aan woningen**
Opgehokt gevoel ervaren. Te dicht op elkaar.
- **Rumoerig/Geluidsoverlast**
Dunne muren, hard rijdende auto's
- **Te rustig**
Gebrek aan stadse levendigheid. Saai.
- **Geen passende woningen**
Niet meer in een flat willen wonen. Geen tuin. Te klein met kinderen. etc.
- **Te weinig sociale samenhang**
Geen gevoel onderdeel uit te maken van de buurt
- **Gebrek aan respect**
Slechte mentaliteit. Afval dumpen. Geluidsoverlast. Hangjongeren. Dealers.
- **De stad uit willen**
Mensen die in de natuur willen gaan wonen.

POSITIEVE THEMA'S: Veel voorzieningen - Ruimte - Kinderwijk - Mooie woningen - Rust - Goede ligging - Tevredenheid - Sociale cohesie - Groen

NEGATIEVE THEMA'S: Slechte mentaliteit - Rumoerig - Geluidsoverlast - Concentratie van problemen - Drukke - Jongerenproblematiek - Afval

THEMA'S DIE ZOWEL ALS POSITIEF ALS NEGATIEF WORDEN ERVAREN: Diversiteit - Multicultureel - Verschillende soorten bebouwing (hoogbouw, Laagbouw)

MEEST KENMERKENDE LOCATIES (minimaal 3x benoemd) : 1. Noorderpark (25x) 2, Park de Watertoren (21x), 3. Eigen woning/straat (18x), 4. Shoppingcenter Overvecht (10x), 5. Overkapel (4x), 6. Arnodreef (4x), 6. Moskee (3x), 6. Oproer (3x), 6. Speeltuin Nabuccodreef (3x)

6. Diepte-interviews Overvecht

De topics uit de straat enquêtes zijn voorgelegd aan 2 sleutelfiguren in de wijk. Hoe kijken zij tegen deze onderwerpen aan?

Voor de diepte interviews zijn de volgende 2 'sleutelfiguren' in de wijk geïnterviewd:

Bettina van Santen:

Bettina van Santen heeft een lange geschiedenis met de wijk Overvecht. Bettina is in eerste plaats bewoner van Overvecht en opgegroeid in de wijk. Daarnaast is ze ook architectuurhistoricus bij de Gemeente Utrecht. Hierdoor combineert ze kennis vanuit haar rol als dagelijks bewoner met kennis over het cultuurhistorische verleden van Overvecht. Ze vertelt graag over de wijk Overvecht en duikt hierdoor op in enkele podcasts en onder andere een speciale uitzending over Overvecht van 'van Rossem vertelt' op RTV Utrecht. Ook heeft ze meerdere boeken geschreven over de geschiedenis van de stad Utrecht.

"Ik ben opgegroeid in Overvecht en heb er mijn jonge jaren doorgebracht. Daarna heb ik op allerlei plekken gewoond. Op een gegeven moment in de stad, toen weer op kamers in Overvecht, toen weer weggeweest en sinds 2000 woon ik weer in Overvecht. Ik ken veel mensen uit de wijk, van vroeger, maar ook mensen die nu in de wijk wonen."

Susana Casas Valle:

Susana is opgegroeid in Overvecht, in een kenmerkende tienhoog flat en woont inmiddels zelf met haar gezin in Overvecht. Doordat ze is opgegroeid in Overvecht voelt ze een sterke binding met de wijk en is ze veel actief als bewoner. Susana is een van de wijkambassadeurs van Overvecht en heeft contact met veel verschillende groepen mensen binnen de wijk. Daarnaast doet ze verschillende soorten vrijwilligerswerk, zoals voor het wijkblad Dreefnieuws en bij buurthuis Burezina.

"Ik ben opgegroeid op de Montevideodreef. Daar staat een tienhoog flat. Wij hadden uitzicht op het park. Ik zat helemaal in Noord op school. Het was een fantastische plek om op te groeien. Na een paar jaar studeren en in andere steden gewoond te hebben ben ik toch weer hier terecht gekomen. Doordat ik hier ben opgegroeid merk ik dat ik een hele sterke binding heb met de wijk."

Wijk van bubbeltjes en dorpjes. Prettig of segregerend?

Uit de straatenuêtes komt naar voren dat Overvecht functioneert als een wijk die bestaat uit veel verschillende bubbeltjes en dorpjes die allemaal op hun eigen manier functioneren. Enerzijds wordt dit als positief ervaren doordat respondenten aangeven veel sociaal contact te hebben binnen hun eigen 'bubbeltjes'. Respondenten voelen zich sterk verbonden met hun eigen bubbeltje. Anderzijds komt in de straatenuêtes naar voren dat de bubbeltjes ook segregerend kunnen werken. Wanneer iemand in een bubbeltje zit waar het minder goed mee gaat is het moeilijk om hier uit te komen. Bettina en Susana bevestigen dat ze dit beeld herkennen. Bettina vertelt dat deze opzet goed te verklaren is door de omvang van de wijk en de manier waarop Overvecht in het verleden is opgezet:

Bettina:

Overvecht is oorspronkelijk opgezet met buurten, zeker in Overvecht-Zuid. Door deze opzet is het goed te verklaren dat je in de buurt veel meer contacten hebt dan op een groter niveau. Daar komt bij dat Overvecht natuurlijk een hele grote wijk is. Je kan hierdoor niet met heel Overvecht contact hebben. Het past dus eigenlijk wel bij de wijk, omdat het zo is opgezet.

Bettina en Susana onderschrijven dat er voor- en nadelen zitten aan de bubbeltjes en dorpjes. Er zijn duidelijke voordelen in de zin dat mensen zich sociaal verbonden voelen met hun eigen bubbel. Beide zijn van mening dat het een normaal verschijnsel is dat mensen soortgelijke mensen als zichzelf opzoeken. Ze zien dan ook geen directe aanleiding om de bubbeltjes in Overvecht actief te doorbreken.

Susana:

Ik denk dat het alleen maar heel mooi is als je veel binding hebt met je eigen bubbeltje. Het is ook heel normaal. Wanneer je in het park loopt zie je dat de hondenbezitters ook allemaal elkaar weten te vinden. Hetzelfde geldt voor als je kinderen hebt. Dan raak je ook in contact met ouders in de speeltuin.

Bettina:

Ik ken veel mensen door heel Overvecht, waardoor ik veel op andere plekken kom. Dan merk je dat elk deel weer zijn eigenheid heeft. Ik denk dat uiteindelijk, waar je ook woont, je het uiteindelijk moet hebben van goed burenccontact. Dat kan nooit kwaad!

Er wordt door beide sleutelfiguren dus geen acute noodzaak gezien om de bubbeltjes te doorbreken. Er moet hiervoor eerst een goede aanleiding zijn.

Bettina:

Ik zie op zich geen reden om deze opzet te doorbreken. Je moet natuurlijk altijd eerst een goede reden hebben om zoiets te doen.

De twee sleutelfiguren geven aan hun ogen niet te sluiten voor de gevallen waarin zich wél problemen afspelen en waarin ingrijpen gewenst lijkt. Susana vertelt het verhaal van het woningbouwbeleid dat de afgelopen decennia in Overvecht is gevoerd. Door beleid waarin sociale woningbouw werd toegewezen aan de allerlaagste inkomens zijn er de afgelopen decennia volgens Susana concentraties van mensen ontstaan die het moeilijk hebben in het leven. Het concentreren van mensen met een 'rugzakje' kan leiden tot negatieve bubbeltjes. Ook Bettina spreekt over plekken waar concentraties van mensen met rugzakjes een negatieve invloed hebben. Er wordt door beide sleutelfiguren geopperd dat een zekere mate van mix op deze plekken beter zou werken.

Susana:

Door overheidsbeleid is er veel concentratie ontstaan. Toen ik zelf opgroeide in een 10 hoog flat was het gemengd. Destijds was de sociale woningbouw nog een hele brede voorziening. Dit betekende dat er ook veel middeninkomens in de flats terecht kwamen. Je had de arbeiders, leraren en ambtenaren die allemaal in één portiek woonden. De afgelopen decennia konden alleen de aller laagste inkomens hier gebruik van maken. Dan krijg je automatisch dat er veel mensen met een rugzakje bij elkaar komen te zitten. Dan ontstaat er vaak een hele andere sfeer.

Susana merkt op dat de bubbeltjes in sommige gevallen ook stigmatisering in de hand werken. Wat blijkt is dat onbekend ook vaak onbemind maakt.

Susana:

Ik merk dat er best veel wordt neergekeken op andere bubbeltjes. Dat heeft ook met stigmatisering te maken. Bepaalde mensen uit bepaalde delen van de wijk kijken bijvoorbeeld neer op de flats. Dan kennen ze elkaar gewoon niet goed genoeg. Ook zie ik dat mensen zich snel bedreigd voelen door mensen met een buitenlandse afkomst. Terwijl als je deze mensen kent vind je het niet meer eng. Dan weet je dat ze zelf ook heel verschillend denken over dingen. Dat het niet gewoon één homogene massa is. Onbekend maakt ook vaak onbemind.

Al met al worden de bubbeltjes gezien als een natuurlijk verschijnsel wat ook bij de wijk past gezien de stedenbouwkundige opzet. Het heeft voor- en nadelen en dat is misschien ook wel onvermijdelijk aldus Susana. In de interviews komt naar voren dat je bepaalde dingen ook niet moet willen forceren.

Susana:

Over het algemeen zoeken mensen toch elkaar op. Je moet het ook niet willen afdwingen. Er wordt in Overvecht vaak 'ontmoeten' geroepen. Maar we kunnen elkaar al ontmoeten. Er zijn zoveel plekken waar we elkaar kunnen ontmoeten. Over Tuindorp zeggen ze nooit 'jullie moeten elkaar beter gaan ontmoeten'. Zijn de bubbels prettig of segregierend? Ja.. dat is het allebei..

Afbeelding 27. Veel verschillende woning typologieën door elkaar die bubbeltjes en dorpjes vormen. (Eigen afbeelding)

Op afbeelding 27 is goed te zien hoe verschillend de woning typologieën in Overvecht zijn. De bubbeltjes en dorpjes worden sterk bepaald door deze verschillende bouwstijlen.

Fysiek zit de wijk goed in elkaar, de sociale structuur maakt Overvecht echter een uitdagende wijk om te wonen

Veel respondenten geven aan dat ze erg tevreden zijn over hoe de wijk fysiek in elkaar zit. De wijk is mooi groen, er is goed OV, er zijn veel voorzieningen en de woningen worden vaak positief gewaardeerd. Echter wordt Overvecht door veel respondenten nog steeds gezien als een uitdagende wijk om te wonen vanwege de moeilijke sociale structuur. Respondenten geven aan dat er te veel problemen binnen Overvecht zijn geconcentreerd. Door het concentreren van veel verschillende soorten problemen zou de wijk achter blijven in zijn sociale ontwikkeling. Het beeld van de fysiek sterke wijk wordt door de sleutelfiguren onderschreven. De lastige sociale structuur wordt daarnaast ook herkend en wordt door Bettina eveneens toegeschreven aan het sociale woningbeleid van de afgelopen decenia. Opnieuw wordt concentratie benoemd als oorzaak van de lastige sociale structuur.

Bettina:

Woningbouwcorporaties hebben heel lang een restrictie gehad dat ze echt alleen aan mensen mochten verhuren onder een bepaald inkomen en aan statushouders. Dit zijn op zich geen mensen die problemen veroorzaken, maar als je ze allemaal bij elkaar plaatst heb je wel een lastige concentratie. Ik ken Overvecht nog van vroeger. Toen was er veel meer een gemêleerde bewoning. Het zou natuurlijk beter zijn om de flats weer zo in te delen dat er ook mensen worden geplaatst die sterker in het leven staan. Dat je een soort menging maakt.

In de straat enquêtes komt eveneens een gedeeld gevoel van onbegrip naar voren over waarom voorzieningen zoals een AZC of een GGZ instelling geplaatst worden in een 'krachtwijk' als Overvecht, en dan specifiek in delen waar mensen wonen die het zelf ook moeilijk hebben. Het concentreren van moeilijke situaties zou de sociale structuur van Overvecht wankel maken. Susana geeft aan tot op zekere hoogte te begrijpen waar dit gevoel vandaan komt. Ook benoemt ze enkele redenen die in haar beleving mogelijk de oorzaak zijn van deze ervaren concentratie.

Susana:

Ik kan mij wel voorstellen dat mensen er zo over denken. We vangen hier natuurlijk ook veel op. En waarom in Overvecht? Ik denk omdat hier gewoon veel plek is. Aan de andere kant zijn mensen in Overvecht ook erg gastvrij. Er wonen hier veel mensen die hetzelfde hebben meegemaakt. Dus daar kunnen anderen weer steun van krijgen. Zo kan je het ook zien. In Heemstede, een rijke wijk, had de gemeente een villa gekocht voor 25 alleenstaande asielzoekers. Maar waar zijn die jongens beter af? Hier of in zo'n villawijk, wat ook heel gesegregeerd. Ik ben best trots dat ondanks de problemen die mensen hier soms hebben, en als je kijkt naar wat wij als wijk opvangen, er toch nog zo veel dingen goed gaan. Ik denk dat we wel tegen een stootje kunnen. En dat is erg waardevol.

Afbeelding 28. Flats in het groen (Eigen afbeelding)

Verschillende belevingswerelden van een diverse- en multiculturele samenleving

In de stratenquêtes komen erg verschillende belevingswerelden van de diverse- en multiculturele samenleving in Overvecht naar voren. Enerzijds is er een groep mensen die heel bewust in Overvecht woont, omdat ze met alle soorten mensen in de samenleving in contact wil komen. Deze groep geeft aan het fijn te vinden niet in een witte bubbel te leven. Anderzijds zijn er ook mensen die juist willen verhuizen, omdat ze de wijk te multicultureel vinden. Zij geven onder andere aan dat ze niet willen dat hun kinderen op een school komen met alleen maar 'allochtone' afkomst. Bettina en Susana geven aan dat ze deze verschillende opvattingen ook zelf in de wijk ervaren. Bettina benoemt dat het sentiment erg afhankelijk is van de plek waar je woont in de wijk.

Bettina:

Ik herken dit beeld wel. Er zullen altijd mensen zijn die het teveel vinden en mensen die het juist goed vinden. Ik denk dat dit erg afhangt van de plek waar je woont. Ik denk dat het net zoals in portieken goed is als er een vorm van mix is. Ik heb ook wel mensen gekend die in Overvecht gingen wonen omdat ze een mooi huis konden krijgen, vervolgens kinderen kregen, en uiteindelijk toch dachten, "Ja. We vinden het toch wel moeilijk worden als de kinderen hier naar school gaan". Die zijn toen uiteindelijk verhuisd. Maar aan de andere kant is er ook een Jenaplan school waar al jaren mensen uit heel Utrecht naartoe gaan omdat het zo 'n goede school is en waar het gemengd is. Ouders vinden het fijn dat hun kinderen daar leren omgaan met andere culturen.

Susana benoemt dat ze deze groepen ook herkent in de wijk. Een interessante constatering die ze doet is dat de vaak idealistische mensen die tussen alle culturen willen leven zelf, vaak onbewust, ook onderdeel uitmaken van een eigen bubbel.

Susana:

Er zijn zeker mensen die voor Overvecht kiezen zodat ze niet in een witte bubbel terecht komen. Maar die mensen vormen vaak eigenlijk zelf ook weer een bubbel. Zo heb je de bubbel van de experimentele flats. Dat is deels koop en deels sociaal en ze mogen zelf selecteren wie er in de flat komt wonen. Maar daar zie je ook een bepaalde soort mensen terug. Er zitten veel kunstzinnige mensen, creatieve mensen, wetenschappers en muzikanten. Ze zitten dan eigenlijk zelf ook weer allemaal bij elkaar. Het is ook gewoon lastig..

Susana haakt ook in op de mensen die de wijk ontvluchten vanwege de grote diversiteit in de wijk. Ze constateert dat Overvecht te maken heeft met 'superdiversiteit'. Ze erkent dat het niet altijd makkelijk is om met zó veel verschillende culturen samen te leven. Ze concludeert dat de grote diversiteit voor- en nadelen heeft.

Susana:

Wanneer mensen Overvecht ontvluchten denk ik toch weer: onbekend maakt onbemind. Het is ook gewoon soms lastig om met zo veel verschillende nationaliteiten en geloven samen te leven. Ik herken dat veel mensen dat soms zo voelen. Het is soms ook niet bij te houden natuurlijk. Eerst had je een groep Spanjaarden, Italianen en Joegoslaven. Daarna veel Marokkaanse en Turkse mensen. Nu komen ze van over de hele wereld. Wie zijn nu die burens? Ik kan mij voorstellen dat mensen dat gevoel krijgen. In het winkelcentrum hoor je veel verschillende talen. Soms denk ik dan ook 'jemig', waar komen die mensen allemaal vandaan? Superdiversiteit, dat hebben we hier. En dat heeft voor- en nadelen.

Ondanks de superdiversiteit ervaart Susana nog steeds saamhorigheid in de wijk. De saamhorigheid komt terug wanneer mensen een gezamenlijk doel hebben en strijden voor dezelfde belangen.

Susana:

Het positieve is dat ik wel saamhorigheid ervaar. Een voorbeeld hiervan is als er een renovatie is en de mensen klachten hebben over de woningbouw. Ze gaan zich dan verenigen. Dan krijg je toch gewoon die saamhorigheid. Als mensen voor het zelfde doel gaan, dan ontstaat dat. Ikzelf vind die saamhorigheid met mensen die ik ontmoet bij het wijkplatform. We hebben als gezamenlijk doel op te komen voor Overvecht. Dan voelen we ons allemaal verbonden met dezelfde wijk en vechten we voor dezelfde belangen.

Afbeelding 29. Een divers publiek tijdens de uitloop van de moskee op de Arnodreef (Eigen afbeelding)

Sterk uiteenlopende meningen over de wijk

In de straatenuêtes komt naar voren dat de meningen over de wijk sterk uiteenlopen. Binnen 5 minuten is het mogelijk iemand te treffen die Overvecht omschrijft als de mooiste wijk van Utrecht gevolgd door een andere respondent die de wijk nog nooit zo hard achteruit heeft zien gaan. Bettina en Susana denken beide dat de locatie waar je woont in de wijk een grote rol hierin speelt. Dit haakt aan op het verhaal van de verschillende bubbeltjes en dorpjes in de wijk. Er zijn plekken in de wijk waar het goed gaat en plekken waar het duidelijk minder goed gaat aldus Bettina. Hierdoor kunnen de meningen over de wijk ook zo sterk uiteenlopen.

Bettina:

Ik denk dat dit heel erg ligt aan de plek waar je woont. Op de ene plek gaat het goed en op de andere plek niet. Er zijn mensen die op plekken wonen waar het achteruit gaat. Een aantal flats zijn héél lang verwaarloosd. Die worden nu eindelijk opgeknapt. De openbare ruimte is ook lang verwaarloosd. Dus het kan goed zijn dat mensen dit beeld hebben. Soms hebben ze ook gewoon gelijk. Ik woon zelf gelukkig op een hele fijne plek. Ik vind het daardoor ook een hele mooie wijk.

Susana herkent dit beeld ook en constateert dat de wijk heel verschillend is.

Susana:

Het hangt er helemaal vanaf waar je woont in de wijk en wat je meemaakt in je directe omgeving. Dit zijn ook weer die verschillende bubbeltjes. Ik denk dat wanneer je in Tuindorp dezelfde vraag zou stellen de antwoorden veel meer eensgezind zouden zijn. Die verschillende meningen komen omdat het hier in Overvecht gewoon heel verschillend is.

Een tweede belangrijke factor die volgens de sleutelfiguren bepalend is in de meningsvorming over de wijk is de leeftijd van de persoon en zijn of haar geschiedenis binnen de wijk. Bewoners van het eerste uur hebben de wijk sterk zien veranderen, waardoor ze de wijk op basis van andere verwachtingen beoordelen. Dit gaat terug naar de oorspronkelijke staat van Overvecht waarin de wijk een luxe alternatief was voor de krappe bedompte woonsituatie in de oudere arbeiderswijken.

Bettina:

Wat ik merk is dat het sentiment heel erg afhangt van iemands leeftijd. Er zijn oudere mensen die al heel lang in Overvecht wonen en de wijk vanaf het begin hebben meegemaakt. Zij hebben de wijk meegemaakt toen het heel anders was. Deze groep hebben hun vertrouwde omgeving heel erg zien veranderen. Oudere mensen zeggen vaak dat het achteruit is gegaan omdat ze Overvecht gewoon anders kennen met andere bevolkingsgroepen.

Susana:

Het heeft ook met leeftijd te maken. Toen Overvecht werd opgeleverd was het super de luxe. Mensen kwamen uit bedompte huisjes uit de binnenstad en kregen hier heel veel ruimte. Als je hier dan 40 a 50 jaar woont en alles verandert, dan heeft dit ook invloed op je beeldvorming.

Ook benoemt Susana het probleem van afval in de wijk als zwaarwegende factor in de meningsvorming over de wijk. Dit onderschrijft het beeld uit de stratenquêtes dat veel mensen zich ergeren aan het dumpen van afval in de wijk. Tot slot stipt ze het dynamische karakter van Overvecht aan. Ze constateert dat Overvecht veel verschillende gezichten heeft die tegelijkertijd en naast elkaar bestaan. Hierdoor lopen de meningen over de wijk ook sterk uiteen.

Susana:

In de top van ergernissen in de wijk staat zwerfvuil. Ik denk dat als je daar wat aan doet dat het buurtoordeel veel beter zal worden. Overvecht is heel dynamisch. het gaat een beetje alle kanten op en met golven. Dan gaat het daar weer beter omdat een flat gerenoveerd wordt, en dan gaat het daar weer slechter. Al die dingen beelden en meningen bestaan naast elkaar en zijn allemaal tegelijkertijd aanwezig. Daarom zijn de meningen over de wijk ook niet in één beeld te vatten.

Afbeelding 30. Straatafval in Overvecht (Eigen afbeelding)

Afbeelding 31. Zicht op Overvecht in het groen. Vanaf The Cube. (Eigen afbeelding)

Verjonging

Tot slot is verjonging een thema wat vaker terugkomt in de stratenquêtes. Respondenten ervaren dat plekken die voorheen 'ouderenbolwerken' waren steeds meer verjongen. Volgens Bettina heeft dit te maken met het uitsterven van de eerste generatie bewoners, de krapte op de woningmarkt die jongeren naar Overvecht drijft en de toename van studentenwoningen in de wijk.

Bettina:

Dit komt doordat de hele eerste generatie bewoners, zoals mijn ouders, inmiddels bijna allemaal overleden zijn. Daar komt bij dat mensen op zoek zijn naar een woning en dan toch in Overvecht terecht komen. Ook zijn er steeds meer studentenwoningen zoals de nieuwe toren 'The Cube'. Het oproercafé wat daar zit vind ik echt super! Eindelijk een goed café in Overvecht! Het gebruik van parken valt mij ook erg op. Waar je hier voorheen relatief weinig mensen zag zie ik de laatste jaren steeds vaker mensen picknicken in de parken.

Ook Susana is er van overtuigd dat de studentenpopulatie in Overvecht zal toenemen, al merkt ze er momenteel in haar eigen omgeving nog niet heel veel van. Ze denkt dat veel studenten momenteel nog de oriëntatie richting de binnenstad hebben en niet richting Overvecht.

Susana:

In mijn deel merk ik er nog weinig van. Ik denk wel dat er steeds meer jongeren gaan komen en dat we dit ook terug gaan zien in de parken de komende jaren. Momenteel is het nog een beetje onontdekt hier. Ik denk dat veel studenten de oriëntatie richting de stad hebben.

Afbeelding 32. Een nieuw jong publiek bij het oproer biercafé (Eigen afbeelding)

Groen & Rust

Het onderwerp 'Groen & Rust' is niet expliciet besproken tijdens de diepte-interviews, maar kwam wel door alle onderwerpen terug. Dit omdat het onderwerp groen & rust een constatering is vanuit de respondenten en niet zo zeer een onderwerp was waar prikkelende stellingen uit voort kwamen.

Afbeelding 33. Groen en rust in Park de Watertoren (Eigen afbeelding)

Typisch Overvecht

Naast de behandeling van bovenstaande thema's uit de stratenquêtes is ook aan de sleutelfiguren gevraagd wat voor hen typisch Overvecht is. Zij benoemden het volgende:

Bettina:

De ruime groene opzet. Daar geniet ik van en het is typisch Overvechts. Daarnaast is ook het multiculturele des Overvecht. Wanneer ik in een andere buurt kom waar de populatie eenzijdiger is denk ik toch vaak: Oh ja!, het is ook wel leuk die diversiteit. Tot slot is een positief bij-effect van dat Overvecht als probleemwijk te boek staat dat er heel veel gebeurt, op een leuke manier. Er zijn heel veel experimenten, activiteiten en bezigheden in de buurt voor als je jezelf in wilt zetten voor mensen in de buurt. Er gebeurt altijd wat en het is hier nooit saai.

Susana:

Overvecht is een hele dynamische wijk waar heel veel gebeurt. Verder vind ik het heerlijk dat je hier kan ademen door de ruimte die je hier hebt.

Mening over de verdichtingsplannen

Tot slot is de sleutelfiguren gevraagd naar hun mening over de verdichtingsplannen. Kunnen ze de verdichting voor zich zien en waar moet op gelet worden wanneer er daadwerkelijk in Overvecht verdicht gaat worden? Bettina benoemt dat ze nog niet goed ziet waar er grootschalig verdicht kan worden. Verder geeft ze aan dat het zonde zou zijn als goed functionerende kleinere ondernemingen verdreven zouden worden. Ook werpt ze de discussie op wat het de wijk Overvecht op gaat leveren als er veel mensen bij het station komen te wonen met hun oriëntatie op het OV en niet richting Overvecht.

Bettina:

De verdichtingsplannen hebben mij altijd een beetje verbaasd. Ik zie niet zo goed waar die verdichting zou moeten plaatsvinden op een enkel plekje na. Rondom het station is het allemaal koop dus dan moet je mensen duur gaan uitkopen. Voor de rest is het vooral groen wat je dan gaat bebouwen. Ik heb bedenkingen bij het feit dat er heel veel mensen bij het station gaan wonen. Het is fijn dat je vanaf daar zo in de binnenstad bent, maar wat heeft Overvecht daar aan? De winkelstrip aan de Arnodreef functioneert momenteel het leukst bij het station. Ik ben een beetje bang dat wanneer je dit grootschalig gaat aanpakken je juist de kleine ondernemers wegjaagt. Al met al vind ik het nog niet heel realistisch allemaal.

Afbeelding 34. Station Overvecht van boven (Eigen afbeelding)

Afbeelding 35. Station Overvecht van boven (Eigen afbeelding)

Susana geeft aan de verdichting als een van de grootste bedreigingen te ervaren waar de wijk tot dit moment mee te maken heeft gehad. Ze is bang dat Overvecht volgebouwd gaat worden, dat het druk en duur wordt en dat hierdoor de idealen van de wijk die zijn gebaseerd op groen en ruimte teniet worden gedaan. Tegelijkertijd begrijpt ze wel dat er huizen gebouwd moeten worden en ziet ze vooral het winkelcentrum als geschikte locatie om flink te verdichten. Ze hoopt op een mooi plein wat een écht hart van Overvecht wordt en op betaalbare woningen voor de jongeren die binding hebben met de wijk en die nu noodgedwongen de wijk uit verhuizen. Susana is bang dat de opwaardering er voor gaat zorgen dat bestaande ondernemingen zoals de Turkse supermarkt in de verdrukking gaan komen. Deze Overvechtse zaken moeten behouden worden richting de toekomst aldus Susana.

Susana:

Van alle bedreigingen die we hier gehad hebben vind ik de angst dat ze hier alles gaan volbouwen misschien nog wel de grootste bedreiging. We moeten oppassen dat we de idealen van de wijk van groen en ruimte niet over boord gooien. De nieuwe generatie heeft huizen nodig, maar ook bomen. Zo veel woningen erbij vind ik wel echt waanzinnig veel. De 10 minuten stad is een beetje oude wijn in nieuwe zakken want zo is Overvecht oorspronkelijk ook al ontworpen. Dat ze bij het winkelcentrum zwaar gaan verdichten kan ik mij wel voorstellen. Ik hoop dat het een écht hart voor de wijk wordt met een mooi plein. Ik ben bang dat wanneer ze hier alles gaan opwaarderen échte Overvechtse zaken in de verdrukking komen. Qua woningen hoop ik dat er huizen beschikbaar komen voor jongeren uit de wijk die binding hebben met Overvecht. Ik ben vooral bang dat het heel druk wordt en heel duur.

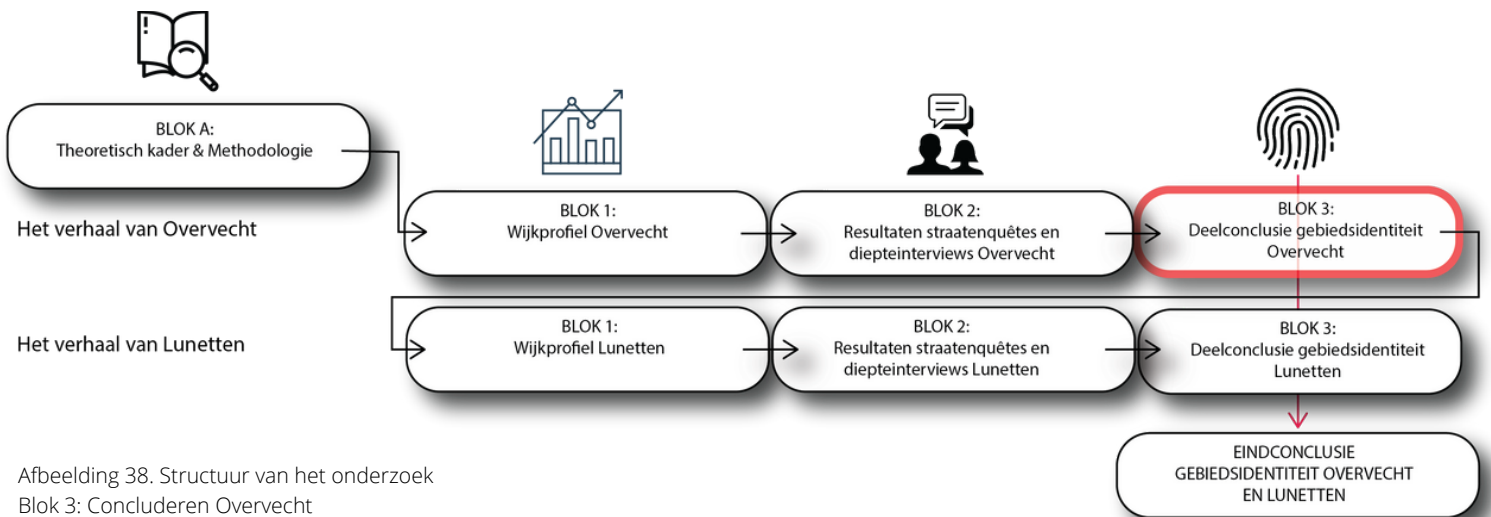
Afbeelding 36. Shoppingcenter Overvecht van boven (Eigen afbeelding)

Afbeelding 37. Shoppingcenter Overvecht van boven (Eigen afbeelding)

Overvecht

BLOK 3: CONCLUDEREN

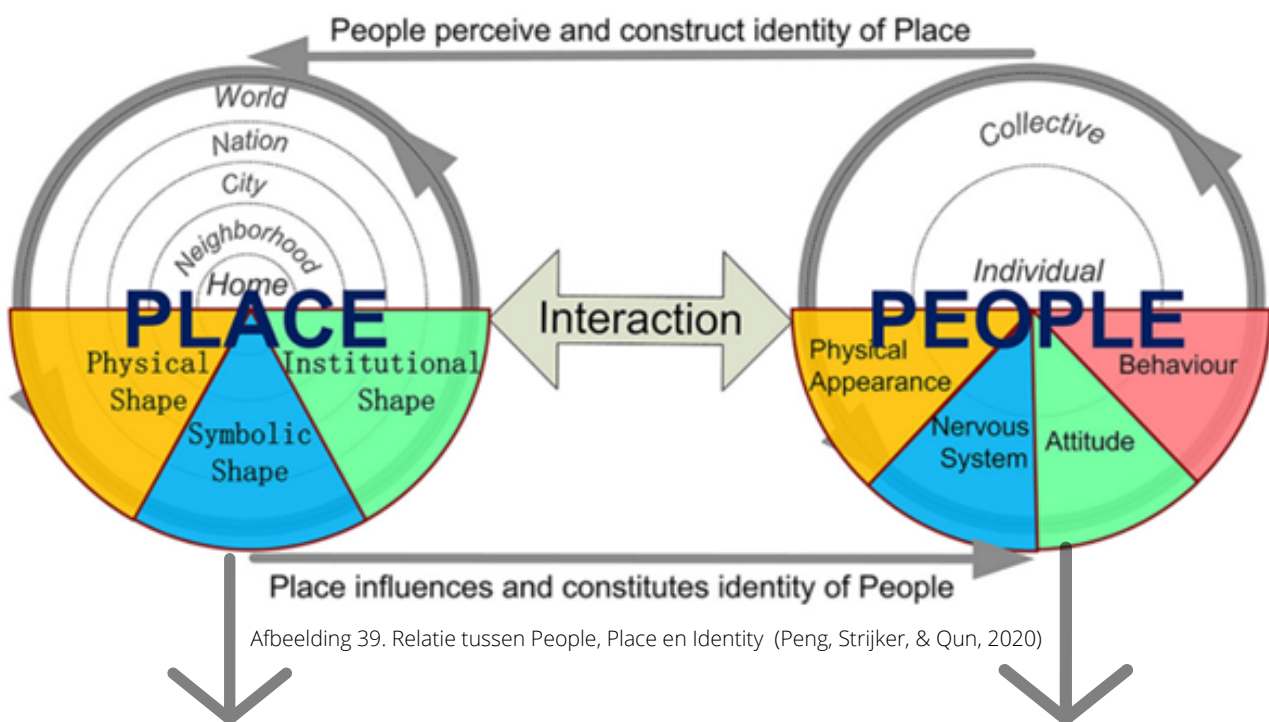

Afbeelding 38. Structuur van het onderzoek
Blok 3: Concluderen Overvecht

7. Deelconclusie Overvecht

In de voorgaande hoofdstukken zijn door middel van een wijkprofiel, stratenquêtes en diepte-interviews thema's opgehaald en besproken die kenmerkend zijn voor de gebiedsidentiteit van Overvecht. Uit al deze onderdelen zijn kenmerken voortgekomen die onderdeel uitmaken van de unieke gebiedsidentiteit van Overvecht. Al deze onderwerpen samen vormen de opgehaalde gebiedsidentiteit van Overvecht en is de conclusie voor Overvecht. In het theoretisch kader kwam naar voren dat gebiedsidentiteit uit twee componenten bestaat: 'people's place identity' en 'place identity of a place' (pagina 15). Beide componenten zijn verschillend, maar hebben een onderlinge samenhang, doordat ze elkaar beïnvloeden. Een compleet beeld van de gebiedsidentiteit wordt volgens deze theorie gevormd door deze twee vormen van gebiedsidentiteit te combineren en weer te geven in onderlinge samenhang. Daarom zijn, als conclusie voor Overvecht, de hoofd bevindingen uit het wijkprofiel, stratenquêtes en diepte-interviews verwerkt in onderstaand schema. De 'people's place identity' en 'place identity of a place' van Overvecht worden in samenhang getoond. Het gehele schema vormt de gebiedsidentiteit van Overvecht door de ogen van bewoners.

In het wijkprofiel zijn de volgende kenmerken naar voren gekomen:

Place identity of a place

- Overvecht is ontworpen als groene satelliet die zelfstandig van Utrecht moet kunnen functioneren
- De samenhang van Overvecht komt terug in de ruimtelijke structuur die bestaat uit de kwadranten en groenstructuren
- Een kenmerkende ruimtelijke structuur komt terug in de buurtwinkelcentra, ook wel winkelstrips genoemd.

People's place identity

- Overvecht kan worden getypeerd als een kinder- en ouderenwijk in één.
- De wijk heeft een verandering doorgemaakt in bevolkingssamenstelling en is rijk aan culturen. 34.7% heeft een Nederlandse achtergrond. 23.7% een Marokkaanse achtergrond.
- Een groter dan gemiddeld deel is 'Laag/praktisch' opgeleid en het aandeel 'hoog/theoretisch opgeleid ligt 13% lager dan het stadsgemiddelde.

Wijkprofiel

Straat enquêtes

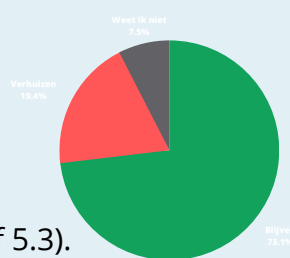
Tijdens de straat enquêtes zijn de volgende kenmerkende thema's opgehaald:

Place identity of a place

- Groen
- Wijk van bubbeltjes & dorpjes (verschillende bouwstijlen).
- Fysiek zit de wijk goed in elkaar.
- 3 meest kenmerkende locaties:
  - Noorderpark/Gagelpark (25x)
  - Park de Watertoren (21x)
  - Eigen woning/straat (18x)

People's place identity

- Groen & Rust
- Wijk van bubbeltjes & dorpjes (Sociaal)
- Sociale structuur maakt Overvecht een uitdagende wijk om te wonen.
- Verschillende belevingswerelden van de diverse- en multiculturele samenleving.
- Sterk uiteenlopende meningen over de wijk
- Verjonging
- 73.1% wil om persoonlijk redenen in Overvecht blijven wonen (zie paragraaf 5.3).

De kenmerkende thema's zijn uitgediept in de diepte interviews:

Place identity of a place

- Groen
  - *Het vele groen in de wijk is een kwaliteit waar veel inwoners van genieten.*
- Wijk van bubbeltjes & dorpjes
  - *Overvecht is oorspronkelijk opgezet met buurten. Dit werkt bubbeltjes in de hand.*
  - *Overvecht is een grote wijk. Hierdoor is contact op kleiner schaalniveau logischer.*
  - *Bubbeltjes tekenen zich grofweg af over koop en huur gedeeltes, en hoogbouw en laagbouw gebieden.*
  - *Door huisvestingsbeleid zijn mensen met een lager inkomen geografisch geconcentreerd geraakt.*
- Fysiek zit de wijk goed in elkaar.
  - *De fysiek sterke structuur wordt onderschreven in de interviews.*
  - *Door huisvestingsbeleid treden er concentraties op van mensen met een rugzakje. Dit maakt de sociale structuur soms kwetsbaar.*

People's place identity

- Wijk van bubbeltjes & dorpjes
  - *Mensen die op elkaar lijken zoeken elkaar op in de wijk: mensen met hetzelfde geloof, maar ook ouders in de speeltuin en hondeneigenaren in het park vormen bubbeltjes.*
- De sociale structuur maakt Overvecht een uitdagende wijk om te wonen
  - *Overvecht is een wijk die veel sociaal uitdagende situaties kent binnen de wijk.*
  - *Op basis van de grote uitdagingen waar de wijk voor staat. En hoeveel er goed gaat, kan gesteld worden dat Overvecht tegen een stootje kan.*
  - *Overvecht is een gastvrije wijk. Veel inwoners met een migratieverleden weten hoe het is om een nieuwkomer te zijn.*

Diepte Interviews

Place identity of a place

- Verschillende belevingswerelden van de diverse- en multiculturele samenleving
  - *De positieve of negatieve beeldvorming is grotendeels afhankelijk van de plek waar iemand woont. Mensen die positief zijn wonen meestal op een plek waar de balans aan culturen evenwichtig is.*
- Sterk uiteenlopende meningen over de wijk
  - *Het wijkoordeel is sterk afhankelijk van de plek waar iemand woont. Op de ene plek gaat het goed, en op de andere plek gaat het slecht in Overvecht.*
  - *Zwerfvuil staat in de top van ergernissen in de wijk en drukt een negatief stempel op de ervaringen van bewoners.*
  - *Flatrenovaties verbeteren het buurtoordeel.*
- Verjonging
  - *Het aantal studentenwoningen neemt toe in Overvecht*
  - *Er ontstaat meer levendigheid in de parken door een toename aan studenten.*

People's place identity

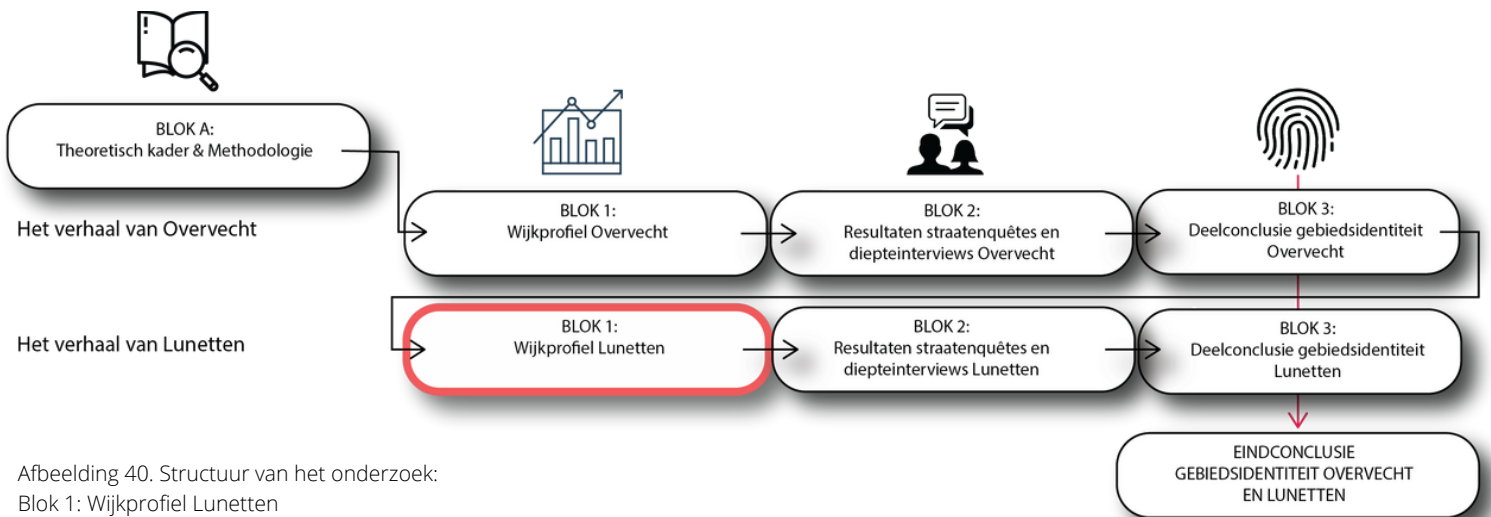

- Verschillende belevingswerelden van de diverse- en multiculturele samenleving.
  - *Er is een groep mensen die bewust in Overvecht woont om in contact te komen met alle soorten mensen uit de maatschappij.*
  - *Er is ook een groep die Overvecht ontvlucht vanwege een volgens hen scheefgeraakte balans aan culturen.*
  - *Overvecht kenmerkt zich door 'superdiversiteit'*
  - *Er wordt saamhorigheid ervaren wanneer verschillende groepen strijden voor dezelfde belangen in de wijk.*
- Sterk uiteenlopende meningen over de wijk.
  - *Het sentiment in de wijk hangt vaak af van iemands leeftijd. De oudere generatie kent de wijk heel anders van vroeger en hebben hun vertrouwde omgeving sterk zien veranderen.*
  - *Overvecht is heel dynamisch. Alle verschillende ervaringen en meningen over de wijk bestaan naast elkaar en zijn allemaal tegelijk aanwezig. De mening over de wijk is hierdoor niet in één beeld te vangen.*
- Verjonging
  - *Veel jongeren in Overvecht hebben hun oriëntatie op de binnenstad gericht.*

LUNETTEN

BLOK 1: WIJKPROFIEL

Afbeelding 40. Structuur van het onderzoek:
Blok 1: Wijkprofiel Lunetten

8. Wijkprofiel Lunetten

8.1 Wat is de geschiedenis van Lunetten? Welke ontwikkelingen in het verleden hebben het gebied gemaakt tot zijn huidige vorm?

Na de realisatie van Kanaleneiland en Overvecht ontstonden er in 1954 plannen om een nieuwe Utrechtse woonwijk te bouwen: Lunetten. In 1961 kwam het eerste ontwerp voor de wijk naar buiten en in 1970 werden er voor het eerst voorbereidingen getroffen door boeren uit te kopen en boerderijen te slopen. De wijk moest gebouwd worden in de polder Vechter- en Oudwulverbroek en kende destijds al meerdere interessante cultuurhistorische en landschappelijke elementen. Zo liggen er aan de stadszijde vier Lunetforten en loopt ook de Limes, de noordgrens van het Romeinse Rijk door het plangebied. Verder was de polder inundatiegebied dat in geval van nood als verdediging onder water gezet kon worden (Poortman, 2022)

De context van de ontwikkeling van Lunetten zijn de roerige jaren 70. Kenmerkend voor het planproces van Lunetten was dat de roep om meer inspraak sterk toenam. Verschillende burgeracties zorgde er voor dat de A27 werd opgeschoven ten behoeve van Amelisweerd. Dit zorgde ervoor dat het plangebied voor Lunetten kleiner werd dan oorspronkelijk was bedoeld. Het uitbreidingsplan Lunetten kwam te liggen tussen de Waterlinieweg, de spoorlijn naar Den Bosch, de A12 en de nieuw aan te leggen A27 (afbeelding 41). Verder werd bij de gemeenteraad expliciet aangedrongen op meer inspraak in de plannen voor de woonwijk Lunetten. Iets wat eerder nog niet gangbaar was (Poortman, 2022).

Afbeelding 41. Plan Lunetten in 1975, een kleinere wijk door de A27. (Bert Poortman)

De roep om inspraak was succesvol en er werd een breed samengestelde werkgroep van bouwkundigen, planologen, journalisten en biologen samengesteld, waarvan het merendeel nog student was. Deze groep doopte zich tot 'Werkgroep Lunetten' en kwam al snel tot hele andere plannen dan die er reeds lagen. De twee belangrijkste punten voor de werkgroep waren een betaalbare wijk en een goed leefmilieu. De werkgroep kwam in 1972 tot een rapport genaamd 'Betaalbaar Lunetten Haalbaar'. In dit rapport kwamen ze tot de belangrijke conclusie dat Lunetten door de ligging tussen twee snelwegen 'buitengewoon ongunstig' gelegen was voor de realisatie van een woonwijk. Om de negatieve effecten van luchtvervuiling en geluidsoverlast te keren was het noodzakelijk dat er geluidschermen, maar voornamelijk grote groene buffers kwamen tussen de drukke wegen en het woongebied. Verder was het van belang dat er goedkope bouw kwam en dat de bestaande landschapskenmerken gehandhaafd werden. De forten, boomgroepen, sloten, de oud wulverbroekwetering, het inundatiekanaal, het Houtsensepad, de Oude Liesbosweg en de Oude Koppeldijk moesten in het ontwerp worden gehandhaafd en zouden de wijk een eigen identiteit kunnen geven, aldus de werkgroep. De gemeente was erg gecharmeerd van het rapport en gaf de stedenbouwkundige de opdracht de punten zo veel mogelijk over te nemen en te verwerken in een aangescherpt plan.

Dat de werkgroep erg succesvol was geweest bleek tijdens de presentatie van het hernieuwde bestemmingsplan in 1974. De benoemde geografische elementen werden niet enkel gehandhaafd maar dienden zelfs als de nieuwe structuur voor de ontwikkeling van de wijk. De groene buffers komen terug in de parken zoals het Beatrixpark en het Koppelpark die een groene ring om de wijk vormen (Brinkman, 2021).

Ook op het gebied van woningen vormde Lunetten een nieuw hoofdstuk in de Utrechtse stadsuitbreiding. De vernieuwingsdrang in de jaren 70 zorgde voor meer variatie in woningtypes en andere soorten architectuur. Tot 1970 stond de bouw vooral in het teken van snelle en praktische wederopbouw. Alles moest een eenvoudige vormgeving krijgen zodat er veel woningen in korte tijd gebouwd konden worden. Toen de woningnood geleidelijk verdween ontstond er in Lunetten meer ruimte voor nieuwe bouwelementen. Na jaren van bouw met platte daken in Kanaleneiland en Overvecht werd er in Lunetten gebouwd met kapconstructies. Ook werd de kenmerkende bloemkoolstructuur in Lunetten toegepast. De eerste woningen werden uiteindelijk opgeleverd in 1977 (Poortman, 2022).

In 1984 werden de algemene voorzieningen gerealiseerd waaronder basisscholen, een winkelcentrum en een multifunctioneel centrum en sportfaciliteiten. Ook hierin heeft inspraak een grote rol gespeeld. Uniek voor Lunetten is dat de basisscholen zich clusteren op één punt in de wijk. Hierdoor heeft de locatie van een school geen invloed op de schoolkeuze (Poortman, 2022). Een gebouw dat een bindende factor in de wijk vervult is het multifunctionele gebouw de Musketon. Zoals de naam suggereert moet het de wijk als een ´Musketonhaak´ bij elkaar brengen. Uniek aan dit gebouw is dat het erg veel functies herbergt. Zo is er een welzijnscentrum, worden er cursussen en activiteiten gehuisvest en zit er ook een bibliotheek en een theater in het gebouw (Smit, 2021).

Ook na de realisatie van Lunetten is de betrokkenheid van bewoners kenmerkend gebleven voor de wijk. Met name rondom het groen van de wijk is er nauwe betrokkenheid. De volgens bewoners slechte maaitechnieken van de plantsoendiensten zorgde in 1979 voor de oprichting van de ´Groengroep Lunetten´. De manier waarop alles werd weggemaaid zorgde voor onbegrip onder bewoners. Het werd duidelijk dat Lunetten een ander groenbeleid nodig had dan het standaard groenbeheerplan wat in de rest van de stad gold. In 1998 werd door de gemeente een nieuw groenbeheerplan opgesteld waarbij het oorspronkelijke ontwerp van Lunetten als uitgangspunt diende. Echter ging er alsnog keer op keer van alles mis bij het maaien, snoeien en beheren van de waterwegen. De groengroep en het Bewoners Overleg Lunetten (BOL) maakte via het recht van initiatief een alternatief groenbeheerplan dat uiteindelijk werd goedgekeurd (Brinkman, 2021).

Op basis van de geschiedenis kan worden gesteld dat betrokkenheid vanuit bewoners als een rode draad door de ontwikkeling van de wijk loopt. De inwoners van Lunetten hebben altijd een sterke visie gehad op de idealen van de wijk wat heeft geleid tot het Lunetten van vandaag de dag.

8.2 Wat is de huidige demografische- en functionele samenstelling van het gebied?

De wijkstatistieken in deze paragraaf zijn geraadpleegd via de wijkmonitor Utrecht in Cijfers. De gegevens in deze monitor zijn gebaseerd op de Basisregistratie Personen (BRP), het CBS en gegevens van de afdeling Onderzoek & Advies van de gemeente Utrecht.

Populatie

Lunetten had in januari 2023 11.344 inwoners (BRP, 2023). Deze zijn verdeeld over 6.396 huishoudens (BRP, BAG, 2023).

Het aandeel jonge kinderen tussen 0 en 11 jaar ligt in Lunetten lager dan het Utrechtse gemiddelde. Het aandeel oudere kinderen tussen 12 en 17 jaar ligt wel weer ongeveer gelijk met het stadsbrede gemiddelde. Lunetten kan dus gezien worden als een gemiddelde kindervolk. Wat opvalt is dat het aandeel jongvolwassenen tussen de 18 en 26 jaar iets hoger ligt dan het gemiddelde van Utrecht. Dit kan waarschijnlijk verklaard worden door de aanwezigheid van studentenwoningen en de gunstige nabijheid van het Utrecht Science Park. Deze leeftijdsgroep blijft wanneer ze starters worden afgaande op deze cijfers veelal niet in Lunetten wonen. Het aandeel 27 tot 44 jarigen zakt namelijk weer onder het stadsbrede gemiddelde. Pas vanaf de leeftijden tussen 45 en 74 liggen de percentages weer boven het gemiddelde van Utrecht. Lunetten is dus voornamelijk populair onder studenten en na de leeftijd van 45. Het aandeel 75 plussers ligt iets lager, maar is redelijk gelijk aan het gemiddelde van de gehele stad (BRP, 2023).

	Subwijk Lunetten	Utrecht
0 - 3 jaar	3,1%	4,6%
4 - 11 jaar	6,9%	8,5%
12 - 17 jaar	6,3%	6,1%
18 - 26 jaar	17,7%	16,9%
27 - 34 jaar	14,4%	17,4%
35 - 44 jaar	13,2%	14,5%
45 - 54 jaar	13,1%	12,1%
55 - 64 jaar	12,7%	9,3%
65 - 74 jaar	8,5%	6,0%
75 jaar en ouder	4,2%	4,7%

Afbeelding 42. Leeftijdsoopbouw Lunetten (BRP, 2023)

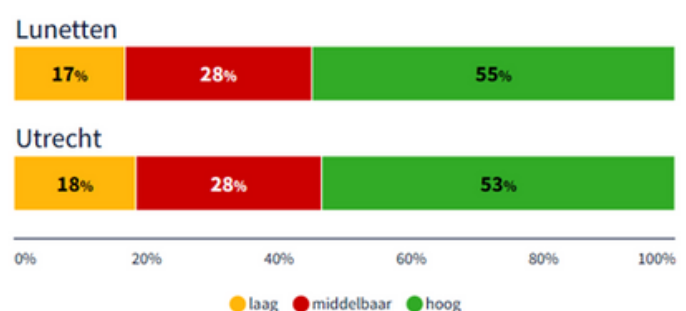
In Lunetten heeft 65.8% van de populatie een Nederlandse achtergrond. 12.7% heeft een overige westerse achtergrond, gevolgd door overig niet westerse met een aandeel van 11.4%. Het aandeel met een Marokkaanse en Turkse migratieachtergrond ligt duidelijk een stuk lager dan in andere Utrechtse wijken. Over het algemeen laat de populatie van Lunetten geen grote afwijkingen zien van het gemiddelde van de hele stad Utrecht (BRP, 2023).

	Subwijk Lunetten	Utrecht
Nederlandse achtergrond	65,8%	61,4%
Marokko	4,9%	8,7%
Turkije	1,3%	4,0%
Suriname/Antillen	3,9%	2,9%
overig niet-westers	11,4%	9,8%
overig westers	12,7%	13,2%

Afbeelding 43. Migratieachtergronden Lunetten (BRP, 2023)

Het opleidingsniveau van de populatie van Lunetten loopt vrijwel gelijk met het Utrechtse gemiddelde wat zich kenmerkt door een hoog aandeel 'hoog/theoretisch' opgeleide inwoners. Lunetten vormt hier geen uitzondering op (CBS, 2021).

Opleidingsniveau

Afbeelding 44. Opleidingsniveau in Lunetten (CBS, 2021)

Wonen

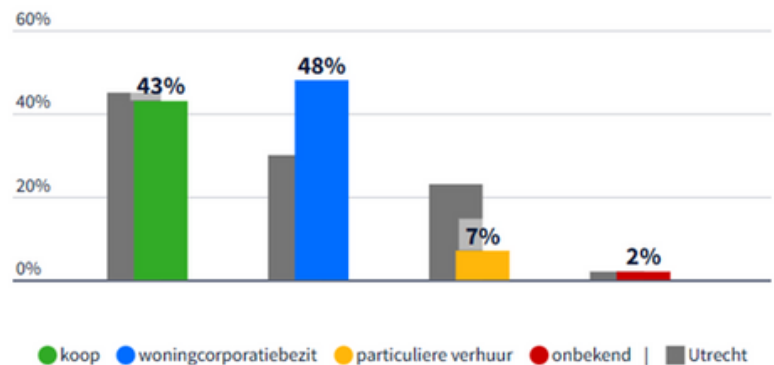
De eigendomsvorm van woningen laat een erg opvallende afwijking zien op het gebied van woningbouwcorporatiebezit. Bijna de helft van de woningen, 48%, is in eigendom van woningbouwcorporaties. Het aandeel particuliere huur ligt juist weer een stuk lager dan het Utrechtse gemiddelde. Het aantal koopwoningen in Lunetten loopt nagenoeg gelijk met het stadsbrede gemiddelde (BghU, BAG, 2022). Wanneer het aankomt op verblijfsduur op een adres in Lunetten valt het op dat dit met 11.6 jaar een stuk hoger ligt dan het Utrechtse gemiddelde van 8.8 jaar. Inwoners verbinden zich dus voor langere tijd met de wijk Lunetten wanneer ze hier komen wonen (BRP, 2023).

Waardering van de wijk

De eigen woning in Lunetten wordt gemiddeld beoordeeld met een 7.3. Iets lager dan het stadsbrede gemiddelde van een 7.5 (Onderzoek & Advies, Gemeente Utrecht, 2021). De staat van de openbare ruimte scoort met een 6.7 iets hoger dan het Utrechtse gemiddelde van een 6.6 (Onderzoek & Advies, Gemeente Utrecht, 2019). Tot slot is het algemene buurtoordeel van de wijk Lunetten in 2021 een 7.0. Een mooie voldoende, maar iets lager dan het stadsbrede gemiddelde van een 7.3 (Onderzoek & Advies, Gemeente Utrecht, 2021).

Woningen naar eigendomsvorm

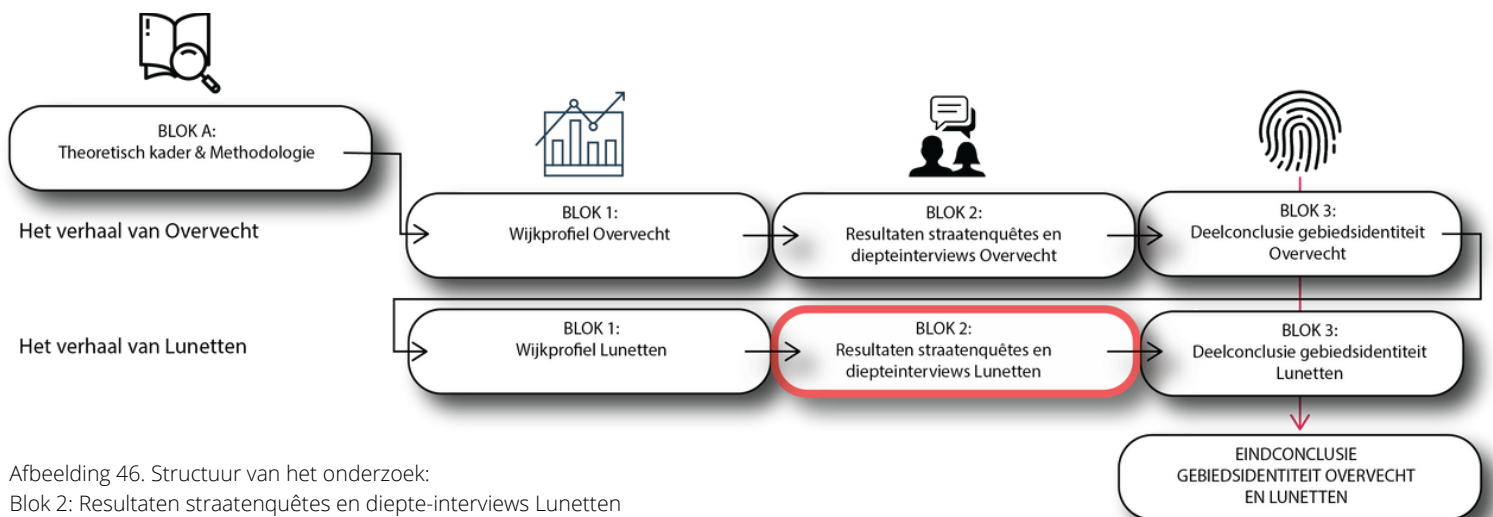
Lunetten

Afbeelding 45. Woningen naar eigendomsvorm Lunetten (BghU, BAG, 2022)

Lunetten

BLOK 2: Resultaten straatenuêtes en diepte-interviews Lunetten

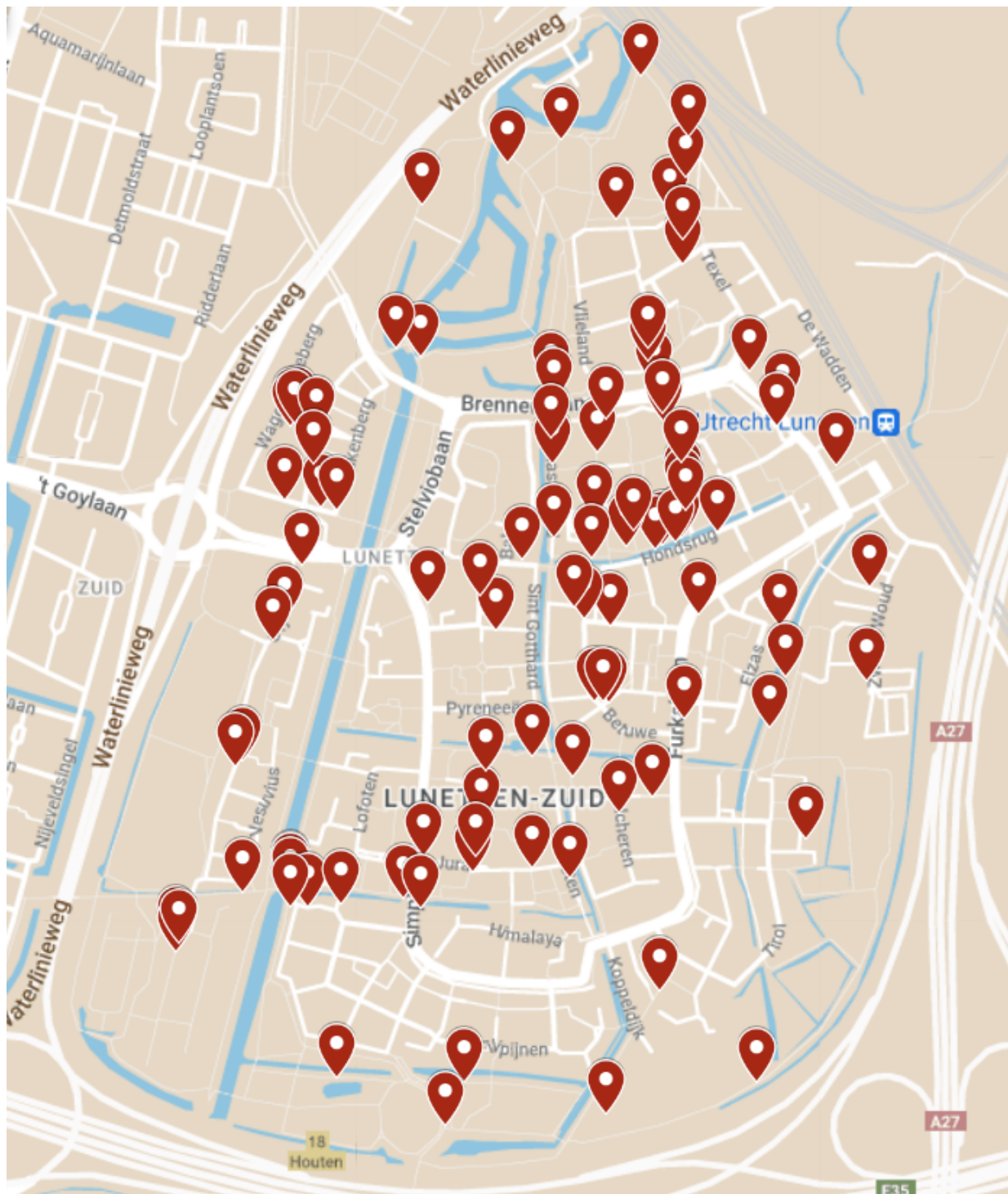

Afbeelding 46. Structuur van het onderzoek:
Blok 2: Resultaten straatenuêtes en diepte-interviews Lunetten

9. Straatenquêtes Lunetten

9.1 Hoofdthema's Lunetten

Tussen 23 en 31 mei zijn er in Lunetten 100 stratenquêtes afgenomen met bewoners en bezoekers van Lunetten. De enquêtes zijn verspreid over Lunetten afgenomen om zo veel mogelijk belevingswerelden mee te nemen. In een later stadium is besloten enkel te focussen op de respondenten die daadwerkelijk woonachtig zijn in Lunetten. Hierdoor zijn 94 van de 100 respondenten meegenomen in de analyse. Op onderstaande kaart zijn de locaties van de afgenomen stratenquêtes weergegeven. De hoofdthema's die in deze interviews naar voren zijn gekomen worden in deze paragraaf behandeld. De volledige uitwerking van de enquêtes is opgenomen in de vertrouwelijke bijlage.

Afbeelding 47. Locaties stratenquêtes Lunetten

Aan de hand van de straatenuêtes zijn enkele hoofdthema's naar voren gekomen die vaak terugkomen en kenmerkend zijn voor de identiteit van de wijk. De hoofdthema's uit de straatenuêtes zijn:

- 1. Groen**
- 2. Dorp in de stad**
- 3. Gemêleerde inwonerspopulatie**
- 4. Sterke sociale structuur**
- 5. Moeilijke seniorendoorstroming**

9.1.1 Groen

Vooropgesteld is 'Groen' een term die onlosmakelijk verbonden is met de identiteit van Lunetten. Maar liefst 73 van de 100 respondenten omschreef Lunetten met een groen begrip. Het grote aantal respondenten dat groen associeert met de identiteit van Lunetten sluit aan bij de bijzondere wijze waarop het groen begin jaren 70 in uitgebreide samenspraak met bewoners is gerealiseerd (zie paragraaf 8.1).

De parken zijn erg geliefd in Lunetten. Uit de straatenuêtes komt duidelijk naar voren dat het Beatrixpark een belangrijke positie in de wijk inneemt. Het is dan ook de meest benoemde kenmerkende plek van de wijk. 32 van de 94 respondenten noemen het Beatrixpark als kenmerkende plek voor de wijk. Na het Beatrixpark is ook het Koppelpark wat onderdeel uitmaakt van de groene buffer erg geliefd. 14 respondenten noemen het Koppelpark als kenmerkende plek.

Opvallend is verder dat 6 respondenten 'het park rondom de wijk' als kenmerkende plek aangeven. De parken in Lunetten zijn zodanig aan elkaar geschakelde groenzones dat meerdere respondenten de verschillende parken als één groen geheel ervaren wat de wijk omsluit. In feite is 'het park rondom' een aaneenschakeling van het Beatrixpark en het Koppelpark en tussenliggende groene zones. Ook de nabijheid van Amelisweerd wordt ervaren als kwaliteit van Lunetten. 7 respondenten noemen Amelisweerd als kenmerkende plek voor Lunetten, hoewel dit niet in de wijk zelf ligt.

Vanwege de groene identiteit van Lunetten maken sommige inwoners zich zorgen over de verdichtingsplannen van het knooppunt Lunetten. De verdichting en het behouden van het groene karakter van de wijk lijken in hun belevingswereld met elkaar te botsen.

9.1.2 Dorp in de stad (sociaal, groen en rust)

Kenmerkend voor Lunetten is dat veel respondenten de wijk omschrijven als 'dorp in de stad'. 20 van de 100 respondenten gebruikte het woord 'Dorps' om Lunetten te omschrijven. Enerzijds lijkt dit dorpse imago voort te komen uit de sociale structuur van Lunetten. Meerdere respondenten geven aan 'iedereen te kennen' in Lunetten. Iets wat vaak als dorps kenmerk gezien wordt.

***"ik woon hier al sinds 1989. Ik ken iedereen!"
Man 70+ in het Beatrixpark***

***"Het voelt hier als thuis en het is gezellig. Iedereen kent elkaar!"
Vrouw 45+, Sint Gotthard***

Ook wordt de rust en het groen benoemd in combinatie met de dorpse omschrijving van Lunetten. Een van de respondenten draagt dit aan als positief aspect van de wijk:

***"Het is hier mooi groen en je zit niet direct in de drukte van de stad"
Vrouw 50+ op de Oude Liesbosweg***

Ondanks dat veel respondenten het dorpse karakter benoemen als positieve eigenschap van Lunetten waarderen veel respondenten ook de nabijheid van stadse voorzieningen. Lunetten heeft de voordelen van zowel een dorp als een stad.

"Lunetten is dicht bij de stad maar heeft de allure van een dorp. Je bent ook zo in Amelisweerd." Vrouw 30+ Gaasterland

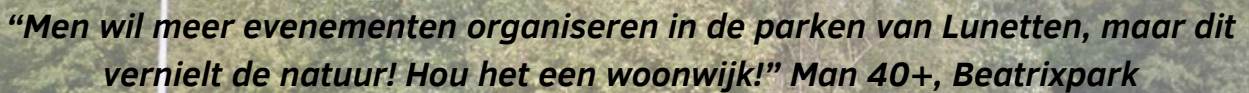
"Lunetten is een fijne plek om te wonen. 10 minuten fietsen en je bent in de stad en je loopt in 5 minuten naar het station." Man 30+ Walcheren

***"Lunetten is een fijne plek dichtbij de stad, maar dan met iets meer ruimte."
Vrouw 30+, Hondsrug***

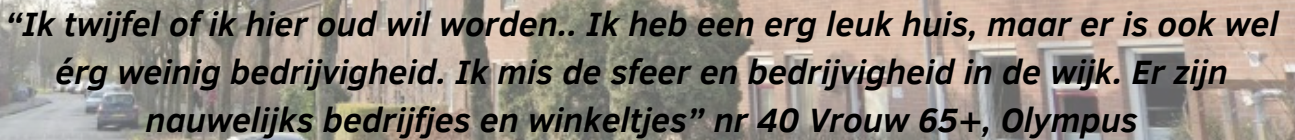
"Je bent overal snel. Je hebt alles binnen handbereik. Het voelt als een dorp binnen de stad." Vrouw 50+, Terschelling

Uit de antwoorden van de respondenten blijkt dat de belevingswereld tussen dorp en stad waarin Lunetten zich bevindt soms ook botsende verwachtingen oplevert wat betreft de beoogde rust en reuring in de wijk. Enerzijds zijn er inwoners met een dorpse insteek die graag het rustige en groene karakter van de wijk nastreven. Anderzijds zijn er meerdere respondenten die aangeven dat de wijk 'saai' is en dat er wat meer reuring zou mogen komen. De menging van dorpse en stadse mensen kan gezien worden als een duidelijk kenmerk van de identiteit van Lunetten.

De 7 respondenten die aangaven meer levendigheid in de wijk te willen zien zijn vaak jonger, tussen de 20 en 45 jaar. 5 van deze 7 respondenten zijn vrouwen.

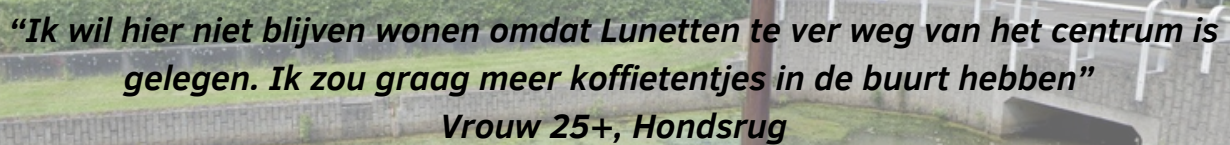
“Men wil meer evenementen organiseren in de parken van Lunetten, maar dit vernielt de natuur! Hou het een woonwijk!” Man 40+, Beatrixpark

“Ik twijfel of ik hier oud wil worden.. Ik heb een erg leuk huis, maar er is ook wel érg weinig bedrijvigheid. Ik mis de sfeer en bedrijvigheid in de wijk. Er zijn nauwelijks bedrijfjes en winkeltjes” nr 40 Vrouw 65+, Olympus

“Voorlopig zit ik hier wel goed! Het algemene geluidsniveau ligt lager dan de wijken dichterbij het centrum!” Man 25+ op het Stationsplein

***“Ik wil hier niet blijven wonen omdat Lunetten te ver weg van het centrum is gelegen. Ik zou graag meer koffietentjes in de buurt hebben”
Vrouw 25+, Hondsrug***

9.1.3 Gemêleerde inwoners

'Gemêleerd' of 'divers' zijn woorden waarmee opvallend veel respondenten Lunetten omschrijven en die erg kenmerkend zijn voor de wijk. De diversiteit in de wijk zit hem voornamelijk in de soorten mensen die in de wijk wonen. In Lunetten wonen alle leeftijden door elkaar. Zo ervaren respondenten dat er veel gezinnen in de wijk zijn, maar tegelijkertijd heeft Lunetten ook een grote studenten- en ouderenpopulatie. Al deze verschillende mensen maken door elkaar gebruik van de openbare ruimte en voorzieningen van de wijk, wat het gevoel van diversiteit creëert. Kenmerkend voor Lunetten is dat veel mensen met een lichamelijke of geestelijke beperking of 'mensen met een rugzakje' de wijk nog gemêleerder maken. Deze mensen worden door de respondenten veel opgemerkt in de wijk. Over het algemeen wordt de grote diversiteit van de wijk als iets positiefs ervaren. Respondenten benoemen dat ze het mooi vinden dat ook zorgbehoevende mensen meekunnen in de maatschappij en dat op deze manier verschillende groepen zich aan elkaar kunnen optrekken. Lunetten wordt door enkele respondenten ook wel een afspiegeling van de maatschappij genoemd, omdat je in aanraking komt met alle soorten mensen.

“Lunetten is een goede leerschool voor kinderen want je komt hier alle mensen uit de maatschappij tegen.” Man 30+, Walcheren

De diversiteit lijkt weliswaar als iets positiefs te worden ervaren, maar bestaat voor sommige inwoners uit een wankel evenwicht, zo blijkt uit meerdere straatenuêtes.

***“De diversiteit in de wijk is af en toe lastig..”
Man 30+, Terschelling***

Incidenten die momenteel lopen en enkele excessen die in het verleden hebben plaatsgevonden kunnen de wijk in zijn greep houden en de overwegend positieve opinie tegenover het opvangen van mensen met zorgbehoevende problemen doen wankelen. De 'kattenbeul' en een recente serie aanrandingen in de wijk hebben sommige bewoners niet koud gelaten. Enkele respondenten geven aan dat ze vanwege dit soort incidenten niet graag in de wijk blijven wonen. 7 respondenten geven aan dat de problemen zich voornamelijk rond het winkelcentrum concentreren en dat het winkelcentrum achteruitgaat.

“Ik wil hier niet blijven wonen vanwege de idioten die in de wijk rondlopen. Er zijn veel achterlijke mensen die vooral rondhangen rond het winkelcentrum. Dit geeft een erg onveilig gevoel. Ik wil daarom gaan verhuizen naar Houten of Vleuten”
Vrouw 45+ , Kampereiland

“Later wanneer ik gezinsuitbreiding heb zou ik liever naar een wijk verhuizen met minder apart volk” ***Vrouw 20+, Wageningseberg***

“Ik wil verhuizen door de niet veilige sfeer. Er is hier iemand vermoord en ook een keer iemand van zijn fiets getrokken. Dat maakt niet dat ik denk: Lunetten, leuk!”
Vrouw 20+ in het Beatrixpark

Hier tegenover staat ook weer een groep inwoners die zich niet herkennen in dit onveilige gevoel en geven aan dat actieve sociale media platforms in de wijk zoals prikbord Lunetten incidenten veel zichtbaarder en groter hebben gemaakt dan vroeger.

“Het nadeel van prikbord Lunetten (facebookgroep) is dat incidenten in de wijk veel zichtbaarder zijn geworden en uitgebreid worden besproken. Vroeger had je het vaak niet eens door als je er niet direct bij betrokken was.”
Vrouw 45+, Oude Liesbosweg

“ Ik herken de verhalen van overlast niet in mijn eigen beleving. Lunetten is een fijne plek om te wonen!” ***Vrouw 45+ Ravelijnpad***

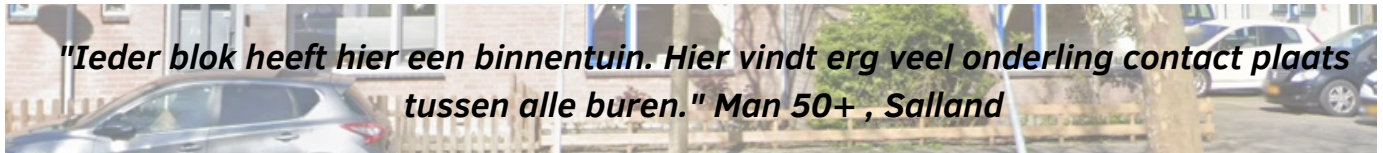
Hier tussenin zit een groep mensen die aangeeft prettig te wonen in Lunetten, maar wel de vinger aan de pols houdt of de incidenten niet de overhand nemen.

“Ik blijf hier wonen omdat het centraal gelegen is en ik aan de rand woon. Er zijn veel uitvalsmogelijkheden. Ik hoop niet dat de problematiek doorschiet en de wijk in zijn greep krijgt” ***Vrouw 50+ in het Beatrixpark***

9.1.4 Sterke sociale structuur

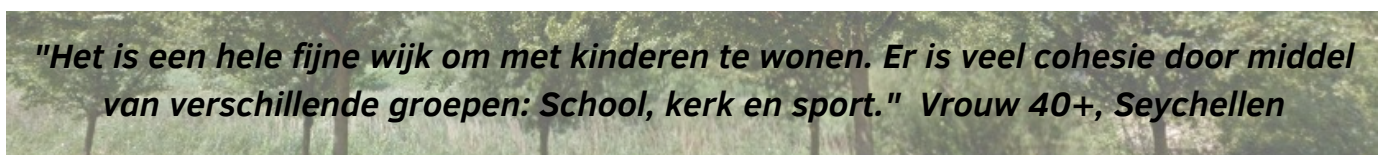
De sterke sociale structuur is een duidelijk kenmerk van de identiteit van Lunetten. Zoals eerder benoemd doet de sociale structuur van de wijk veel respondenten denken aan een dorp. Met name burenccontact wordt door de respondenten vaak benoemd als een positief aspect van Lunetten. Onder andere de stedenbouwkundige opzet die voorziet in veel openbare binnentuinen draagt hier aan bij:

De kracht van de sociale structuur van Lunetten wordt door sommigen respondenten zodanig positief ervaren dat ze concessies op hun woning voor lief nemen. Fijn onderling contact wordt in dit geval belangrijker geacht dan de perfecte woning.

Contact tussen ouders van kinderen op dezelfde school of via andere activiteiten die mensen onderdeel laten zijn van een groep wordt vaker genoemd als de ruggengraat van sociaal contact in Lunetten. Veel van de sociale contacten in Lunetten zijn dus ook gebonden aan gezamenlijke groepen zoals de lokale school, sportvereniging of bijvoorbeeld de kerk.

Dat veel mensen elkaar vinden in de wijk kan mogelijk worden teruggevoerd op de vele activiteiten en initiatieven die in de wijk worden georganiseerd. Veel van deze activiteiten vinden plaats in, of worden georganiseerd vanuit het wijkcentrum 'De Musketon'. 10 van de 100 respondenten benoemde de Musketon als een kenmerkende locatie in de wijk waar ze graag komen.

"Ik doe veel vrijwilligerswerk in de wijk. Er zijn heel veel initiatieven. Plandelgroepen (lopen en vuil rapen tegelijk), Facebookgroepen, Lunetten prikbord, Lunettenwilwel.nl, Lunetten.nl, Warm Lunetten, Bollunetten.nl, Het repaircafé. Er wordt van alles georganiseerd!" Vrouw 50+, Houtensepad.

Tot slot toont de sterke sociale structuur van de wijk zich in staat ook daadwerkelijk problemen in de wijk aan te pakken en de ervaring van de wijk te verbeteren.

"We hebben veel problemen gehad in de wijk, maar door met elkaar samen te werken tussen woningbouwcorporaties en bewoners is het wel positief verandert. Dit zou nog meer moeten gebeuren in de toekomst." Vrouw 50+, Beatrixpark

9.1.5 Moeilijke doorstroming senioren

Tot slot is de moeilijke doorstroming van senioren een belangrijk thema wat herhaaldelijk terug is gekomen in de straatenuêtes. Geïnterviewde senioren geven herhaaldelijk aan dat ze ongewild Lunetten zullen moeten gaan verlaten vanwege een gebrek aan seniorenwoningen. Als deze woningen er wel waren geweest waren ze in de meeste gevallen graag in Lunetten blijven wonen vanwege een geworteld sociaal netwerk in de wijk en algemene tevredenheid over de wijk.

"Ik maak me wel zorgen over het moment dat ik naar een seniorenwoning moet. Die zijn erg schaars in de wijk waardoor de doorstroming niet goed is." Vrouw 50+, Houtensepad

"Ik hoop dat ik hier kan blijven wonen, maar ik ben bang dat er te weinig seniorenwoningen zijn." Man 70+ Lunettenbaan

"Ik maak me wel zorgen over de opties met betrekking tot ouderenwoningen. Hopelijk kan de nieuwbouw bij het station hier iets in betekenen." Vrouw 60+, Oude Liesbosweg

"Ik ga verhuizen naar een seniorenwoning in Overvecht. Als er in Lunetten meer seniorenwoningen waren was ik graag hier gebleven. Vrouw 70+, Graafschap

"Ik ben recent doorgestroomd naar een seniorenwoningen nadat ik 39 jaar in een rijtjeswoning in Lunetten heb gewoond. Ik heb geluk dat ik hier terecht kon want het is een van de weinige seniorencomplexen. Ik ben hier geworteld dus wil ook niet weg." Vrouw 70+, Texel

Om een positieve wijkidentiteit vast te houden en het gedwongen vertrek van tevreden inwoners te voorkomen ligt er mogelijk een interessante kans in de verdichtingsopgave van Lunetten om meer seniorenwoningen bij te bouwen.

9.2 Kenmerkende locaties in Lunetten

De kenmerkende locatie die veruit het meeste is genoemd in Lunetten is het Beatrixpark. Het Beatrixpark werd 33 keer genoemd als kenmerkende locatie. Dit grote park in het noorden van de wijk, neemt op basis van de 94 enquêtes een duidelijke plek in binnen de identiteit van de wijk. Dat de meeste genoemde kenmerkende plek een park is sluit naadloos aan bij het groene karakter van de wijk, één van de hoofdthema's uit de stratenquêtes.

Na het Beatrixpark is de Musketon 12 keer genoemd als meest kenmerkende plek in de wijk. Uit de stratenquêtes blijkt dat de Musketon daadwerkelijk een belangrijke sociale positie in de wijk inneemt als locatie van waaruit veel activiteiten worden opgezet. De populariteit van de Musketon sluit aan bij de sterke sociale structuur zoals deze wordt ervaren in Lunetten.

Naast het Beatrixpark worden 'de parken rond de wijk' als meest kenmerkende plek genoemd. Hiermee wordt de aaneenschakeling van het Beatrixpark, Park de Koppel en de tussengelegen groene gebieden van de wijk genoemd die door veel bewoners en gebruikers als één geheel worden ervaren. Dat deze groene zone als één geheel wordt ervaren bevestigt de ervaring dat Lunetten een groen geheel is en ook zo wordt ervaren door de respondenten. Het 'park rondom de wijk' is door 11 respondenten benoemd als kenmerkende locatie voor Lunetten.

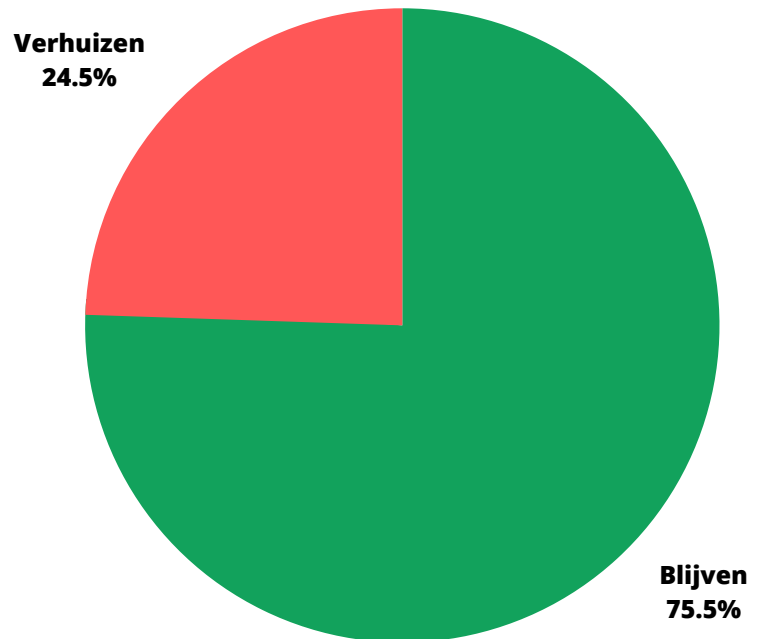
Al met al kan geconcludeerd worden dat voornamelijk de groene plekken in de wijk als kenmerkend worden ervaren in combinatie met de eigen woonomgeving en plekken waar mensen zich op sociaal vlak kunnen ontmoeten.

	Kenmerkende locaties	Aantal keer benoemt
1.	Beatrixpark	33x
2.	De Musketon	12x
3.	'Park rondom de wijk'	11x
4.	Landgoed Amelisweerd & Rhijnauwen	9x
4.	Park de Koppel	9x
4.	Eigen huis/tuin	9x
5.	Winkelcentrum	6x
6.	Stadsboerderij Koppelsteede	5x
7.	Lunetforten	3x
7.	Moestuintjes	3x
7.	'De Kuil'	3x

Afbeelding 48. Kenmerkende locaties Lunetten

9.3 Blijven wonen of verhuizen uit Lunetten?

Van de 100 geïnterviewde respondenten waren 94 respondenten woonachtig in Lunetten. 71 van deze 94 respondenten hebben aangegeven graag in Lunetten te willen blijven wonen wat neerkomt op een percentage van 75.5%. 23 van de 94 respondenten geeft aan niet in Lunetten te willen blijven wonen. Dit komt neer op een percentage van 24.5%.

Afbeelding 49. Verhuizen v.s. blijven, Lunetten

De redenen om in de wijk te blijven wonen zijn volgens de respondenten

- **Rust en Ruimte**
Rustig en ruim wonen, in de stad.
- **Kindvriendelijk**
Veilige omgeving voor kinderen met veel speelplekken.
- **Dorp in de stad**
De voordelen van een dorp én van de stad.
- **Centrale ligging/goede bereikbaarheid**
Centraal in het land en goede OV verbinding.
- **Fijne woning**
Fijne gezinswoningen.
- **Veel groen**
Buitengewoon veel groen voor een stadswijk.
- **Alle voorzieningen binnen de wijk**
Je hoeft de wijk in principe niet uit. Alles aanwezig.
- **Sociale mensen**
De wijk heeft een sterke sociale structuur.
- **Betaalbaar**
Woningen zijn relatief betaalbaar voor de stad.
- **Geworteld in de buurt**
Familie en vrienden in de wijk. Kinderen zitten er op school.
- **Geen alternatief**
Niet uit de wijk kunnen omdat er niks anders beschikbaar is.

De redenen om uit de wijk te verhuizen zijn volgens de respondenten

- **Gebrek aan levendigheid**
Te weinig stadse reuring. Het is er saai.
- **Niet esthetisch**
De architectuur van de wijk is weinig charmant.
- **Onveilig gevoel**
Er hangen 'vreemde types' rond in de wijk.
- **Te dicht op elkaar**
Opgehokt gevoel.
- **Overlast van andere bewoners**
Incidenten met GGZ bewoners, of andere burens.
- **Volgende levensfase**
Afgestudeerd, naar ouderenwoning, kinderen het huis uit etc.
- **Te druk**
Te veel mensen, te weinig rust.
- **Lawaai en luchtvervuiling A27**
Overlast van de nabijheid van de A27.
- **Te ver van het centrum**
Centrum is 'gevoelsmatig' te ver weg.
- **Beperkt woningaanbod**
Geen 2 onder 1 kap, geen vrijstaande huizen, gebrek aan seniorenwoningen.

POSITIEVE THEMA'S: Groen - Dorp in de stad - Sterke sociale structuur - Centrale ligging

NEGATIEVE THEMA'S: Sociale onrust - Gebrek aan bedrijvigheid - Verloederend winkelcentrum - Slechte doorstroming senioren

THEMA'S DIE ZOWEL ALS POSITIEF ALS NEGATIEF WORDEN ERVAREN: Gemêleerde bevolkingsamenstelling

TOP 3 MEEST KENMERKENDE LOCATIES: 1. Beatrixpark (33x), 2. Musketon (12x), 3. ' Park rondom' (11x),

10. Diepte-interviews Lunetten

De topics uit de straatenuêtes zijn voorgelegd aan 2 sleutelfiguren in de wijk. Hoe kijken zij tegen deze onderwerpen aan?

Voor de diepte interviews zijn de volgende 2 sleutelfiguren in de wijk geïnterviewd:

Cees van den Brink:

Cees van den Brink is samen met zijn vrouw woonachtig in Lunetten en naast bewoner ook betrokken bij erg veel initiatieven in de wijk. Cees is actief voor het Burennetwerk Utrecht Zuid, Lunetten Wil Wel en daarnaast ook professioneel actief in de wijk als Ambassadeur Informele Zorg in Utrecht Zuid. Door zijn brede betrokkenheid weet hij op veel vlakken wat er speelt in de wijk Lunetten.

Ruud Kamp

Ruud Kamp woont al meer dan 35 jaar in Lunetten. In die tijd is hij erg actief geworden als vrijwilliger bij verschillende initiatieven. Hij houdt zich bezig met uiteenlopende ruimtelijke vraagstukken in de wijk en, ook met welzijnszaken. Hij is voorzitter geweest van de stichting Welzijn Lunetten, heeft in wijkraad gezeten en is onderdeel van het bewonersoverleg Lunetten (BOL). Daarnaast kent Ruud veel mensen in de wijk. Hij gebruikt zijn netwerk van bewoners, maar ook ambtenaren, wethouders en mensen van het wijkbureau om mensen aan elkaar te koppelen en initiatieven op gang te brengen.

Groen

Groen is een onderwerp dat heel vaak terugkomt in Lunetten. 73 van de 100 respondenten hebben het woord 'groen' genoemd als één van de drie kenmerkende woorden van Lunetten. Dit is een opvallend hoog aandeel. De geïnterviewde sleutelfiguren Cees en Ruud verklaren aan de hand van meerdere redenen waarom het groen in de wijk een kenmerkend thema is voor Lunetten. Een van de hoofdredenen die Cees benoemt is de grote bewonersbetrokkenheid bij het groen in de wijk. Deze betrokkenheid is volgens Cees al begonnen vanaf het ontstaan van de wijk die parallel liep met de ontwikkeling van de A27.

Cees:

Lunetten is een bijzondere wijk in de zin dat er een hoog bewonersinitiatief gehalte is. De betrokkenheid met het groen vanuit de bewoners komt voort uit de bijzondere historie van de wijk en loopt analoog aan de aanleg van de A27. In Lunetten zagen mensen de plannen voor de wijk en kwamen tot de conclusie dat ze het er eigenlijk helemaal niet mee eens waren. Dit was ook de tijd dat bewonersinvloed is ontstaan.

Cees vertelt dat door bewonersinvloed veel groene idealen vanuit bewoners zijn overgenomen in het ontwerp van de wijk. Belangrijk hierin was de aanstelling van een architect die luisterde naar de wensen van bewoners.

Cees:

Toen de wijk gerealiseerd moest worden is er een stadsarchitect aangesteld die opstond voor ideeën vanuit bewoners. Belangrijke input was het behouden van landschappelijke kenmerken die het gebied tekenen zoals bomenrijen en waterlopen. Uiteindelijk is dit behouden en is daar een bloemkoolwijk ingetekend. Over bloemkoolwijken wordt soms oneerbiedig gedaan, maar die combinatie van én die landschappelijke kenmerken én die bloemkoolstructuur heeft er voor gezorgd dat de wijk zich tot een groene wijk heeft kunnen ontwikkelen.

Ook Ruud benoemt de ontstaansgeschiedenis van de wijk als belangrijk punt in het ontstaan van de groene identiteit van de wijk. Ruud vertelt dat de ligging tussen de snelwegen en de spoorwegen hebben geleid tot een groene buffer rond de wijk.

Ruud:

Lunetten is gebouwd tussen de snelwegen en de spoorlijn in. Vanwege een bufferwerking naar de snelwegen toe en in verband met geluidsoverlast moest er groen om de wijk heen worden aangelegd. Daarom is dat groen rondom de wijk zo ontstaan. Die buffer ligt er nu al jaren en heeft ook een hele belangrijke functie voor het recreëren van de inwoners. Het groen leeft echt in de zin dat hier veel gewandeld en gesport wordt.

Ook na de realisatie van Lunetten zijn bewoners erg betrokken gebleven bij het groen. Zo vertellen de sleutelfiguren dat de bewoners een eigen groenbeheerplan hebben opgesteld wat afwijkt van het standaard groenbeheerplan in de stad. Ook vertellen ze dat er meerdere burgertoppen zijn geweest waarin 'groen in de wijk' naar voren kwam als belangrijk thema en dat een groep landschapsdeskundigen en ecologen zelfstandig hebben gekeken hoe ze de biodiversiteit in de wijk konden verhogen. Dit heeft geleid tot de aanleg van twee salamanderpoelen. Bijzonder is dat Lunetten door deze bewonersinitiatieven als woonwijk een hogere natuurwaarde heeft dan enkele omliggende groengebieden in de provincie, aldus Cees.

Cees:

Er zijn twee burgertoppen op initiatief van bewoners georganiseerd. Hier is destijds een omgevingsvisie uit voortgekomen waarin het onderwerp 'wijk in het groen' sterk in terecht is gekomen. Dit is best bijzonder want normaal wordt dat gewoon allemaal door de gemeente aangezwengeld. In het geval van Lunetten is dat uit de wijk zelf gekomen. In 2004 is er met landschapsdeskundigen en ecologen een groenplan gemaakt waarbij is gekeken wat we allemaal aan groen hebben en willen. Hierdoor zijn uiteindelijk twee salamanderpoelen aangelegd die door bewoners worden beheerd. De ecologische waarde in de wijk is inmiddels hoger dan sommige plekken in de provincie! Dat is natuurlijk ongewoon voor een woonwijk.

Ook Ruud merkt op dat er tot op de dag van vandaag veel initiatieven zijn vanuit bewoners omtrent groen.

Ruud:

Tientallen jaren geleden is er een groepje geweest dat het groenbeheerplan heeft geschreven. Hierin hebben bewoners zelf opgeschreven hoe het groen beheerd moest worden. Dat is uiteindelijk gemeentelijk beleid geworden. Dat waren mensen die erg actief waren in de wijk en hart voor de wijk hadden. Die vonden het belangrijk dat we als bewoners daar ook iets van moesten vinden. Vandaag de dag is er ook nog een natuurwerkgroep die de salamanderpoelen en ander groen beheert. Er is een heel netwerk aan mensen dat zich bemoeit met groen op verschillende vlakken.

Beide sleutelfiguren benoemen dat je op basis van het type mens dat in de wijk woont al goed kunt opmaken waarom ze zo betrokken zijn bij het groen. Ze benoemen het opleidingsniveau, maar ook de dominante politieke voorkeur in Lunetten waaruit veel kan worden opgemaakt.

Cees:

Qua inwoners is de binding met het groen goed te verklaren. Het is niet helemaal 1 op 1, maar politiek kan je zien dat er een hoog percentage GroenLinks stemmers in de wijk woont. Er woont ook vrij veel onderwijzend personeel wat mogelijk een rol speelt.

Ruud:

Lunetten is een hoopopgeleide wijk. Een GroenLinkswijk. Daar kun je al een beetje dingen uit opmaken.

Afbeelding 51. Groene geluidsmuur A27 (Eigen afbeelding)

Afbeelding 52. Speeltuin in het groen (Eigen afbeelding)

Dorp in de stad

Uit de straatquêtes komt naar voren dat Lunetten door de inwoners wordt gezien als een dorp in de stad. 1/5e van de respondenten omschrijft Lunetten als 'dorps'. Lunetten heeft volgens de respondenten enerzijds sterke dorpsse elementen op het gebied van de sociale structuur van de wijk, maar anderzijds blijft het ook een wijk in de stad. Er lijkt een mix van mensen te wonen met een dorpsse én stadse instelling. Beide sleutelfiguren geven aan deze vergelijking met een dorp ook vaak te horen en herkennen zichzelf ook in deze opvatting. Ruud benoemt enkele kenmerken van Lunetten die maken dat het als een dorp aanvoelt. Allereerst is dit in zijn beeld te danken aan de herkenbaarheid van de wijk als één geheel en de geografische afscheiding van de rest van de stad door de Waterlinieweg. Daarnaast benoemt hij dat Lunetten de voorzieningen heeft van een dorp en dat er een redelijke sociale samenhang is tussen actieve bewoners. Iets wat je ook in dorpen terugziet.

Ruud:

Dorp in de stad is misschien wel een term die van mij afkomstig is. Waarom een dorp? Lunetten heeft een eigen karakter. Ik noem het het DNA van Lunetten. Verder is Lunetten afgesloten. Je hoeft niet na te denken over de grens van de wijk. Die is gewoon zichtbaar. We zitten daarnaast ook apart van de stad. Het is een dorp met een aantal voorzieningen, met een redelijke sociale samenhang én met actieve bewoners. Dat zijn kenmerken die je in kleinere gemeenschappen als dorpen ook ziet.

Cees geeft aan het beeld van een dorp in de stad ook te herkennen, maar ziet tegelijkertijd ook keerzijdes van dit imago. Hij merkt dat er vanuit de rest van de stad minder aandacht voor Lunetten is, omdat het beeld heerst dat Lunetten een losstaand deel is wat zichzelf goed kan redden.

Cees:

Het beeld van een dorp in de stad herken ik heel erg. Ik gebruik het zelf ook. Er zitten wel twee kanten aan. Enerzijds is Lunetten een dorp omdat het best wel een hechte gemeenschap is. Anderzijds merk ik een keerzijde omdat er vanuit de stad naar Lunetten wordt gekeken als iets losstaands. Doordat het hier gemiddeld goed gaat is er minder aandacht voor Lunetten zoals die er wel is voor wijken als Overvecht en Kanaleneiland. Het risico is dat de wijk hierdoor geleidelijk afglijdt.

Uit de straatquêtes kwam naar voren dat er zowel mensen met een stadse als een dorpsse instelling in Lunetten wonen. De vraag die hieruit voortkwam is of de verschillende verwachtingspatronen van levendigheid in de wijk clast met de dorpsse instelling. De sleutelfiguren ervaren dit niet zo en constateren dat er momenteel vrij weinig stadse activiteiten in de wijk zijn. Met name voor studenten is er weinig te doen in Lunetten merken beide sleutelfiguren op.

Cees:

Wat ik heel erg gemerkt heb is dat er voor studenten gewoon erg weinig te doen is. De grap is dat ze hier slapen, hun boodschappen doen en voor de rest speelt hun leven zich af in de stad.

Ruud:

Ik denk dat de jongeren zich vooral meer verbonden voelen met de stad dan met Lunetten. Dat komt omdat daar de uitgaansgelegenheden zijn die hier gewoon niet zijn.

De sleutelfiguren vangen op dat een deel van de inwoners stadse voorzieningen zoals een goed café missen. Tegelijkertijd denken ze dat er niet genoeg economisch draagvlak is om Lunetten veel hoogstedelijker te maken. Ook denken ze dat juist het dorpsse karakter Lunetten momenteel zijn charme geeft en dus past bij de wijk.

Cees:

Ik hoor veel mensen van mijn leeftijd zeggen dat ze een leuk café in de wijk missen. De vraag is of Lunetten groot genoeg is om commercieel je ding te kunnen doen. Veel voorzieningen zullen hier niet rendabel zijn.

Ruud:

Meer stadse elementen toevoegen is geen reële verwachting denk ik. En dan heb ik het niet over de spoordriehoek, maar binnen de bebouwde kom. Dan moet je van alles plat gaan gooien. Dat is niet mijn verwachting voor de komende 30 jaar. Ik denk dat het dorpse karakter uiteindelijk ook wel beter past. Dat maakt Lunetten ook uniek en mooi voor een heleboel mensen.

Afbeelding 53. Dorps aanzicht van Lunetten (Eigen afbeelding)

Afbeelding 54. Dorpse voorzieningen (Eigen afbeelding)

Gemêleerde inwoners

Uit de stratenquêtes komt naar voren dat Lunetten een grote diversiteit aan bewoners heeft. Er wonen jongeren, ouderen, studenten en ook veel mensen met een GGZ achtergrond of andere hulpvraag op een klein oppervlak in de wijk. Respondenten zijn overwegend positief over deze mix en geven aan het fijn te vinden dat iedereen een plek kan vinden in de wijk. De sleutelfiguren bevestigen dat het beeld inderdaad overwegend positief is. Cees en Ruud zien verschillende redenen waarin dit succes zijn grondslag vindt. Cees benoemt dat het succes vooral te maken heeft met de samenstelling van de wijk. Hij ziet een hoog percentage mensen dat zich betrokken voelt bij de wijk en die zich ook voor anderen wil inzetten. Cees benoemt dat de verhouding tussen de 'dragende bewoners' en de 'behoevende bewoners' momenteel goed in balans is.

Cees:

Het succes heeft vooral te maken met de samenstelling van de wijk. Een hoog percentage inwoners voelt zich betrokken en is bereid zich in te zetten voor de meer zwakkere bewoners. Dat heeft er ook mee te maken of je het jezelf als bewoner kunt veroorloven. Je moet eerst je eigen basis op orde hebben om anderen te kunnen helpen. Op het moment dat de verhouding tussen dragende en behoevende bewoners goed is kunnen de dragende bewoners genoeg betekenen voor de bewoners die dat nodig hebben.

Daarnaast draagt Cees ook nog andere redenen aan die volgens hem achter het succes zitten, zoals het lange GGZ verleden van de wijk en de bloemkoolstructuur van de bebouwing die uitnodigt tot onderling contact.

Cees:

Ik denk ook dat het een rol speelt dat er van oudsher veel mensen met een GGZ achtergrond in de wijk wonen. Het is vanuit het verleden geaccepteerd dat deze mensen onderdeel uitmaken van de samenleving hier. Daarnaast memoreerde iemand mij er laatst aan dat het bloemkoolachtige een positieve bijdrage levert. Vanwege de woonerven ben je naar elkaar toe gericht en komt contact makkelijker tot stand.

Ruud geeft aan dat het succes deels te verklaren is doordat de bijzondere woonvormen goed verspreid zijn over de hele wijk. Ook de politieke kleur van de wijk kan mogelijk een positieve bijdrage leveren aan de houding van bewoners aldus Ruud.

Ruud:

Het succes zit hem erin dat de bijzondere woonvormen redelijk verspreid zijn over de wijk. Als je daarnaast kijkt naar de politieke kleur van de wijk dan zou je kunnen zeggen dat deze mix ook wel goed past.

De sleutelfiguren erkennen dat er wel eens incidenten zijn waar het goed mis gaat. Echter willen ze benadrukken dat het hierbij om incidenten gaat en dat het beeld wat hiervan naar buiten komt vaak niet representatief is voor de mix die over het algemeen goed functioneert.

Cees:

Er zijn wel eens incidenten, maar dat zijn dus echt incidenten.. Ik ben een keer benaderd door het AD die toen een enorm vervelend artikel heeft geschreven waarin alles wat de afgelopen 10 jaar misging even was opgesomd. Tuurlijk, het gaat wel eens mis, maar je leeft ook in een stad. De incidenten hebben geen relatie met elkaar. Ik ben weleens meegelopen met de wijkagent. Dan merk je dat zij heel goed weten wie er bij het winkelcentrum allemaal rondzwerven.

Hoewel de mix dus momenteel goed functioneert benadrukken de sleutelfiguren dat het voor de toekomst van belang is dat de mix van dragende en behoevende bewoners in goede balans blijft.

Ruud:

Over het algemeen gaat het goed, maar er zit wel een risico in dat het niet teveel moet worden. Dat is natuurlijk subjectief, maar dat moeten we samen met de gemeente en als bewoners goed in de gaten houden.

Cees:

Het risico is dat er een verhouding komt waarin het niet meer goed gaat. Als er teveel zorgbehoevende mensen komen, waardoor het evenwicht verstoord raakt en je minder dragende mensen overhoudt kan het problemen veroorzaken. Wat je nu al een beetje ziet is dat de oude garde begint uit te sterven. Het lukt lang niet om op alle plekken aanwas te krijgen van nieuwe mensen die zich willen blijven inzetten. Daar moeten we goed over nadenken.

Afbeelding 55. Leger des Heils in Lunetten (Eigen afbeelding)

Afbeelding 56. Woonerven in Lunetten (Eigen afbeelding)

Sterke sociale structuur

Kenmerkend voor Lunetten is de sterke sociale structuur die als een rode draad door alle thema's in de wijk loopt. Er zijn heel veel initiatieven in de wijk. De Plandelgroepen, Lunetten Prikbord, Lunetten wil wel, BOL Lunetten, Warm Lunetten en het Repair Café zijn slechts een greep uit de vele initiatieven in Lunetten. Cees benoemt dat dit in het DNA van de wijk zit. Hij beschrijft twee belangrijke componenten die hierin een belangrijke rol spelen.

Cees:

Er zijn twee componenten in de wijk die een belangrijke rol spelen in de sociale structuur. Enerzijds hebben de mensen zelf een eigen drive dat ze dingen willen doen. Dit zit in het DNA van de wijk. Het tweede component is dat het ook een aanstekelijke werking heeft wanneer er veel wordt georganiseerd binnen de wijk. Mensen raken hierdoor geïnspireerd.

Ruud ervaart dat de sterke sociale structuur vooral te danken is aan het soort mens wat in de wijk woont. De dorpse structuur en de fysieke bloemkoolopzet faciliteren ook de sociale structuur aldus Ruud.

Ruud:

Dit heeft te maken met het soort mens wat in de wijk woont. En omdat het een dorp is. Veel mensen wonen hier al wat langer en die zijn trots op dit dorp geworden. Die hebben er ook wat voor over. Die willen daar aan bijdragen. En ook is er toch weer sprake van een grote groep hoogopgeleide mensen die zich ook met beleidszaken willen bezighouden. De bloemkoolstructuur met de binnenterreinen geeft ook al een bepaalde samenhang tussen de bewoners want om de zoveel tijd ontmoeten die elkaar. Zo ontstaan er ook initiatieven binnen zo'n buurtje.

Ook Cees ziet het effect van de bloemkoolopzet op de sociale structuur en ziet onderscheid in plekken die hechter en minder hecht zijn.

Cees:

Ik zie wel een verschil tussen plekken waar de sociale structuur wel werkt en waar dat minder is. De plekken met koopwoningen zijn vaak de plekken waar dit beter werkt. De woonerven dwingen daarnaast ook een bepaald soort sociaal gedrag af.

Afbeelding 57. Ruimtelijke bloemkoolstructuur van Lunetten (Eigen afbeelding)

Afbeelding 58. Woonerven in Lunetten (Eigen afbeelding)

Afbeelding 59. Woonerven in Lunetten (Eigen afbeelding)

Moeilijke seniorendoorstroming

Een terugkerend thema in de straatenuêtes is de moeizame doorstroming naar seniorenwoningen in de wijk. Er wordt een gebrek aan seniorenwoningen ervaren, waardoor sommigen bewoners gedwongen Lunetten moeten verlaten. Beide sleutelfiguren herkennen dat dit een probleem is in de wijk. Op het gebied van ouderenhuisvesting ziet Cees dat er meerdere dingen scheeflopen in de wijk. Cees benoemt dat er vlak bij het station een groot appartementencomplex staat dat is gebouwd voor ouderen, maar waar nu ook gezinnen in worden geplaatst. Tegenover het winkelcentrum zit volgens Cees ook een ouderenhuis, maar hier is erg bezuinigd op de gezamenlijke activiteiten.

Cees:

Vlak bij het station staat een groot appartementencomplex, Coppelwerthe, dat vooral voor ouderen is gebouwd. De afgelopen jaren heeft de woningbouwcorporatie daar echter ook gewoon gezinnen in gezet. Dus daar zit een raar soort tegenstelling. Verder heb je ook nog de Koppel recht tegenover de Albert Heijn. Daar is een mooie gemeenschappelijke ruimte, alleen maar één woonconsulent en een bewonerscommissie die op zijn gat ligt. Wanneer ik dingen organiseer voor het burennetwerk komen er eenzame mensen over de vloer die gewoon bij elkaar in de gang blijken te wonen.

Ook Ruud erkent het probleem en benoemt dat er in het verleden al tevergeefs pogingen gedaan zijn meer ouderenwoningen te realiseren. Ruud geeft aan dat er gekeken is of het gezondheidscentrum naar de Musketon kon verhuizen. De vrijgekomen ruimte bij het gezondheidscentrum zou dan gebruikt kunnen worden voor ouderenwoningen.

Ruud:

Er was ooit een plan dat het gezondheidscentrum hier in de Musketon zou komen. Dan zou dat terrein hiernaast leeg komen. Dat leek veel bewoners een mooie locatie voor seniorenwoningen.

Er wordt nog niet direct een oplossing gezien voor het tekort aan seniorenwoningen. Ruud geeft aan dat wellicht de verdichtingsopgave hier wat in kan betekenen. Beide sleutelfiguren geven aan dat ze de landelijke trend in de wijk terugzien, waarbij mensen steeds langer thuis willen blijven wonen. Dit is enerzijds lastig omdat veel ouderen in Lunetten, volgens de sleutelfiguren, wonen in grotere gezinswoningen. Anderzijds biedt dit ook weer mogelijkheden de woning levensloopbestendig te maken met onder andere trapliften. Cees benoemt dat het ook complicerend kan zijn dat veel ouderen nu in betaalbare sociale huur zitten. Wanneer er nieuwe formules gebouwd worden bestaat de kans dat het duurder wordt en deze mensen alsnog weg moeten omdat ze de nieuwe huur niet kunnen betalen.

Cees:

Het ingewikkelde is dat veel senioren nu in een eengezinswoning wonen wat sociale huur is. Die wonen daar nu in betaalbare huur. Op het moment dat daar in nieuwe formules nieuwbouw gepleegd is de kans groot dat het ook duurder wordt en dat deze mensen het zich niet langer kunnen veroorloven.

Ruud:

Wat je ziet is dat men zo lang mogelijk thuis wil blijven wonen. Daar is sinds een aantal jaren ook landelijk beleid op gekomen. Door aanpassingen te doen in de woningen kunnen een hoop mensen toch zo lang mogelijk thuis blijven wonen. Het hangt alleen van de woningeigenaren zelf af hoe levensloopbestendig ze het maken.

Wat is typisch Lunetten?

Naast de behandeling van bovenstaande thema's uit de stratenquêtes is ook aan de sleutelfiguren gevraagd wat voor hen typisch Lunetten is. Zij benoemden het volgende:

Cees:

Voor mij is de manier hoe deze wijk destijds bedacht is in combinatie met de bewoners typisch Lunetten. Dat heeft wel bepaald hoe deze wijk eruit ziet en hoe die ook nog steeds functioneert.

Ruud:

Ik noem Lunetten altijd een wijk die wil pionieren. Er wordt altijd gekeken hoe we meer zeggenschap kunnen krijgen. Buiten de lijntjes kleuren. Er wordt voortdurend samen met de gemeente en ambtenaren gekeken hoe we dingen kunnen oppakken.

Mening over de verdichtingsplannen

Tot slot is de sleutelfiguren gevraagd naar hun mening over de verdichtingsplannen. Zien ze het voor zich en waar moet op gelet worden wanneer er daadwerkelijk in Lunetten verdicht gaat worden? Cees ziet voornamelijk bedreigingen voor de grotere groenstructuren door de verdichtingsplannen. Hij benoemt dat het zonde zou zijn als er verdicht wordt op een plek waar het groen juist de stad in wordt getrokken. Om deze reden pleit hij ervoor dat het in elk geval een groene verdichting moet gaan worden, waardoor de verbinding met het groen herstelt en versterkt wordt. Als er iets ontwikkeld wordt moet dit een spil worden tussen stad en landschap.

Cees:

Het is gewoon zonde dat ze willen verdichten op zo'n bijzondere plek waar het groen nou net de stad in wordt getrokken en waar je de verbinding naar Amelisweerd hebt. Als ik het voor het zeggen had zou ik het hele verdichtingsgebied heroverwegen. Als ze daar toch gaan ontwikkelen, doe dan iets met groen! Het moet de spil worden tussen stad en landschap. Maak het niet een hub stad-stad maar een hub stad-natuur. Ik ben er voorstander van dat we het nu al 'parkstation Lunetten Koningsweg' gaan noemen. Dan zeg je in de benaming al iets over hoe je zo'n station op een groene manier anders zou kunnen vormgeven. Provinciaal wordt er gesproken over 'groen groeit mee'. Dat zou hier ook moeten gebeuren.

Verder is Cees bang dat de verdichting ten koste gaat van het oorspronkelijk Lunetten wat is ontworpen met een typische ruimtelijke bloemkoolstructuur en zijn eigen voorzieningenopbouw. Een opzet die kenmerkend is voor Lunetten.

Cees:

Ik ben bang dat de verdichtingsplannen heel erg ten koste gaan van het oorspronkelijke Lunetten. Het concept van de wijk is bedacht met een rondweg, een centrum bij het winkelcentrum en de basisscholen op een eiland. Het winkelcentrum en de Musketon vormen het sociale en commerciële hart van de wijk. In deze plannen worden alle voorzieningen ineens naar de rand verplaatst. Dit zal ten koste gaan van het centrum midden in de wijk. Het hart van de wijk zoals het ontworpen is zal dan leegtrekken.

Ruud denkt dat de zorgen over de verdichting voornamelijk zitten in de druk die dit verkeerstechnisch op de wijk met zich meebrengt. In zijn ogen zullen de bovenwijkse voorzieningen veel verkeer door Lunetten op gang gaan brengen. Hij pleit er daarom voor om de autovrije gedachte zoals die is toegepast in de plannen voor de Merwedekanaalzone door te trekken in de plannen voor Lunetten.

Ruud:

Ik denk dat de zorg van de verdichting voornamelijk zit in de druk die het mogelijk maakt op de rest van de wijk gaat geven. Dan heb ik het vooral over verkeersdruk. Wanneer er bovenwijkse voorzieningen komen zal er meer verkeer vanuit de rest van de stad door de wijk gaan trekken. Dat brengt verkeerstechnische issues met zich mee. De autovrije gedachte in de Merwedekanaalzone zouden ze hier naartoe moeten doortrekken.

Buiten het feit dat de verdichting van de spoordriehoek een 'groene long' vanaf Amelisweerd richting de parken in de stad onderbreekt ziet Ruud de spoordriehoek wel als een redelijk gebied om te verdichten. Belangrijk is volgens hem dan dat gemotoriseerd verkeer beperkt wordt en er gefocust wordt op mensen zonder auto die veel gebruik maken van het openbaar vervoer. Ruud somt enkele aandachtspunten op die er voor moeten zorgen dat dit gebied goed gaat functioneren en zijn aansluiting zal vinden bij Lunetten. Hij benoemt dat de fysieke barrière van het spoor moet worden opgeheven om de verbinding met Lunetten te maken. Ontwerptechnisch zou het spoor dus van buitenaf niet zichtbaar moeten zijn. Verder moet er volgens Ruud opgepast worden met hoogbouw. Hij geeft aan dat een getrapte overgang qua hoogte richting de Brennerbaan belangrijk is voor een natuurlijke overgang. Het gebied zou integraal aangepakt moeten worden met één ontwerp, inclusief de reeds bestaande kantoren langs het spoor. Verder moeten goede verbindingen, zoals voor het fietsverkeer, ook door het nieuwe gebied getrokken worden. Belangrijk voor Ruud is dat het geen stenig gebied wordt, wat volgens hem een gevaar is bij verdichting. Juist hier is het volgens Ruud belangrijk om een stuk groen en blauw in het gebied te ontwerpen om de verbinding met het landschap te maken. Een open structuur is hierin ook belangrijk in de ogen van Ruud. Tot slot vindt hij dat de seniorenwoningen het beste aan de Lunettenkant van het spoor kunnen komen met de verbindingen op het oude deel van de wijk. Hij verwacht dat de sociale cohesie hier beter aansluit bij deze doelgroep.

Ruud:

Om de verbinding te houden met Lunetten moet de fysieke barrière van het spoor worden opgeheven. Dan moet je min of meer een gebied ontwerpen waar de spoorlijnen van buitenaf niet zichtbaar zijn. Verder moet er opgepast worden met hoogbouw en de overgang daarvan richting Lunetten. Dat zou meer getrappt moeten verlopen voor een gevoel van eenheid. Verder denk ik dat je het gebied integraal moet aanpakken. Dus al vanaf de Brennerbaan en de bedrijven die daar zitten meepakken in één ontwerp. De goede verbindingen die er nu liggen, zeker die van het fietsverkeer, moeten nog beter worden gemaakt. Het is belangrijk dat het geen steenhomp wordt. Juist een stuk groen en een stuk water zijn heel belangrijk. Dat maakt het meer passen bij de wijk en de overgang richting Amelisweerd. Er moet een open structuur komen. De seniorenwoningen zouden het beste aan de Lunettenkant kunnen komen met de verbinding naar het oude deel van de wijk.

Afbeelding 60. Verdichting locatie 'Spoordriehoek'. Mogelijke plek voor een toekomstig centrum (Eigen afbeelding)

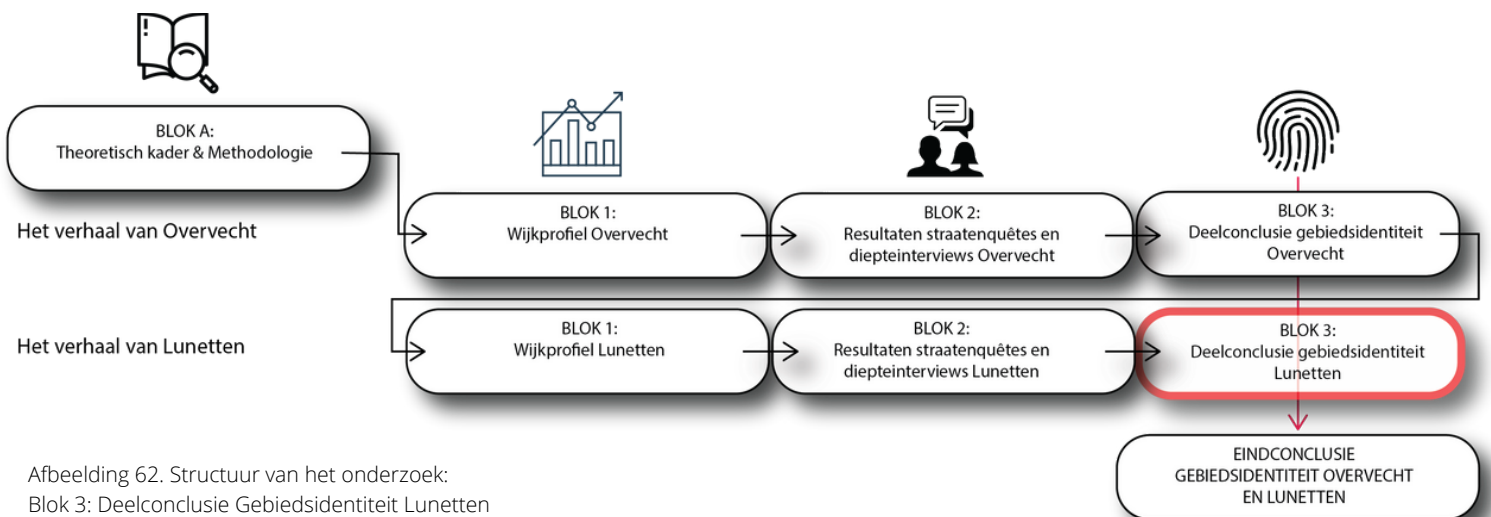

Afbeelding 61. Het huidige hart van Lunetten: De Musketon en het winkelcentrum (Eigen afbeelding)

Lunetten

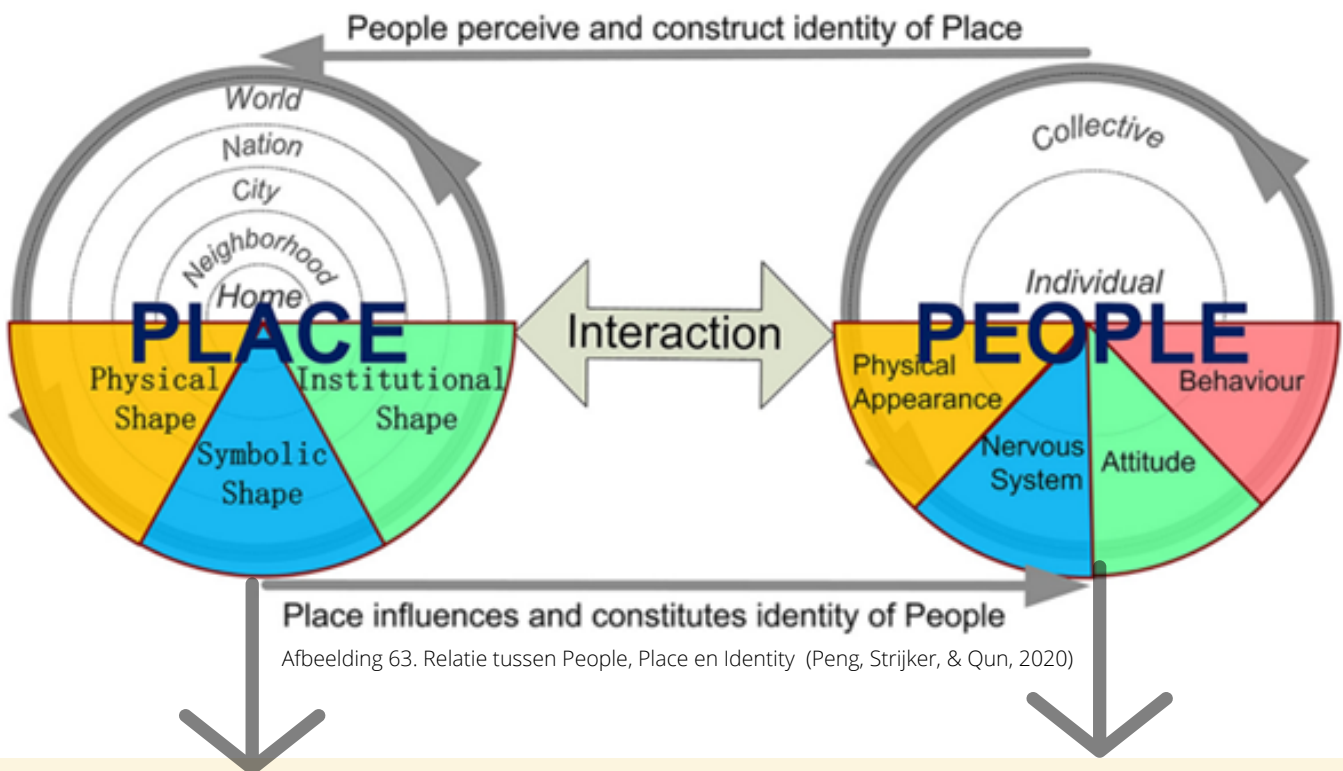
BLOK 3: Deelconclusie gebiedsidentiteit Lunetten

Afbeelding 62. Structuur van het onderzoek:
Blok 3: Deelconclusie Gebiedsidentiteit Lunetten

11. Deelconclusie Lunetten

In de voorgaande hoofdstukken zijn door middel van een wijkprofiel, straatenuêtes en diepte-interviews thema's opgehaald die kenmerkend zijn voor de gebiedsidentiteit van Lunetten. Uit al deze onderdelen zijn kenmerken voortgekomen die onderdeel uitmaken van de unieke gebiedsidentiteit van Lunetten. Al deze onderwerpen samen vormen de opgehaalde gebiedsidentiteit van Lunetten en de conclusie voor Lunetten. In het theoretisch kader kwam naar voren dat gebiedsidentiteit uit twee componenten bestaat: 'people's place identity' en 'place identity of a place' (pagina 15). Beide componenten zijn verschillend, maar hebben een onderlinge samenhang doordat ze elkaar beïnvloeden. Een compleet beeld van de gebiedsidentiteit wordt gevormd door deze twee vormen van gebiedsidentiteit te combineren en weer te geven in onderlinge samenhang. Daarom zijn, voor het concluderen, de hoofdbevindingen uit het wijkprofiel, de straatenuêtes en diepte-interviews verwerkt in onderstaand schema. De 'people place identity' en 'place identity of a place' van Lunetten worden hier in samenhang getoond. Het gehele schema vormt de gebiedsidentiteit van Lunetten door de ogen van bewoners.

In het wijkprofiel zijn de volgende kenmerken naar voren gekomen:

Wijkprofiel

Place identity of a place

- Groen als uitgangspunt van de wijk:
  - *Behoud landschappelijke structuren*
  - *Groene buffers rondom de wijk*
  - *Bloemkoolwijk in het groen*
- Idealistische wijkopzet:
  - *Scholen geclusterd op eiland*
  - *Musketon als 'sociale musketonhaak'*

People's place identity

- Betrokkenheid van bewoners
- Roep om inspraak
- 'Groene mensen' & 'hoog' opgeleide inwoners

Tijdens de straat enquêtes zijn de volgende kenmerkende thema's opgehaald:

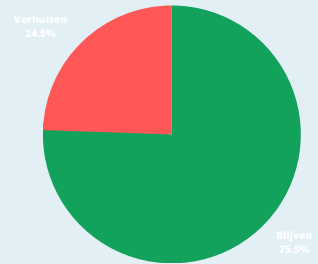
Place identity of a place

- Groen
- Gebrek aan seniorenwoningen
- Top 3 kenmerkende locaties:
  - *Beatrixpark (33x)*
  - *Musketon (12x)*
  - *'Park rondom de wijk' (11x)*

People's place identity

- Dorp in de stad
- Gemêleerde inwonerspopulatie
- Sterke sociale structuur

• 75.5% wil om persoonlijke redenen (zie paragraaf 9.3) in Lunetten blijven wonen

De kenmerkende thema's zijn uitgediept in de diepte interviews:

Place identity of a place

- Groen:
  - *Wijk met een hoge biodiversiteit*
  - *Salamanderpoelen*
  - *Behouden oorspronkelijke landschappelijke kenmerken*
  - *Geslaagde combinatie van groen en een ruimtelijke bloemkoolstructuur*
  - *Groen rondom de wijk als buffer tegen de snelweg*
- Dorp in de stad:
  - *Geografisch gescheiden van de stad*
  - *De grens van de wijk is duidelijk zichtbaar*
  - *Dorpse opbouw aan voorzieningen*
- Gemêleerde inwonerspopulatie
  - *Vanuit de historie van de wijk zijn er veel begeleid wonen locaties in Lunetten*
  - *Het succes van de gemêleerde mix komt door de gelijkmatige verspreiding van bijzondere woonvormen door de wijk.*
  - *De fysieke bloemkoolopzet zet aan tot contact tussen verschillende groepen mensen*

People's place identity

- Groen:
  - *Meedenken en participeren over groen*
  - *Opzetten eigen groenbeheerplan*
  - *Bewoners met hart voor groen: hoog percentage GroenLinks stemmers, onderwijzend personeel en bewoners met een ecologische achtergrond*
- Dorp in de stad
  - *Dorpse hechte sociale structuur met veel actieve bewoners*
  - *Sterk eigen karakter (los van de stad)*
  - *Oriëntatie van studenten is meer op de stad. Gebrek aan activiteiten voor studenten*
- Gemêleerde inwonerspopulatie
  - *Lunetten heeft een hoog percentage mensen die bereid is zich in te zetten voor bewoners in een kwetsbare situatie*
  - *Er is een goede balans tussen dragende en behoevende bewoners*
  - *Vanuit het verleden van de wijk is het algemeen geaccepteerd dat ook mensen met een GGZ achtergrond en andere hulpvragen onderdeel uitmaken van de samenleving in Lunetten.*

Place identity of a place

- Sterke sociale structuur
  - De kooplocaties hebben over het algemeen een sterkere sociale structuur dan de huur gedeeltes
  - De woonerven dwingen sociaal contact en initiatieven af.
- Gebrek aan seniorenwoningen
  - Er is een gebrek aan seniorenwoningen. Lunetten verliest noodgedwongen ouderen die niet weg willen.

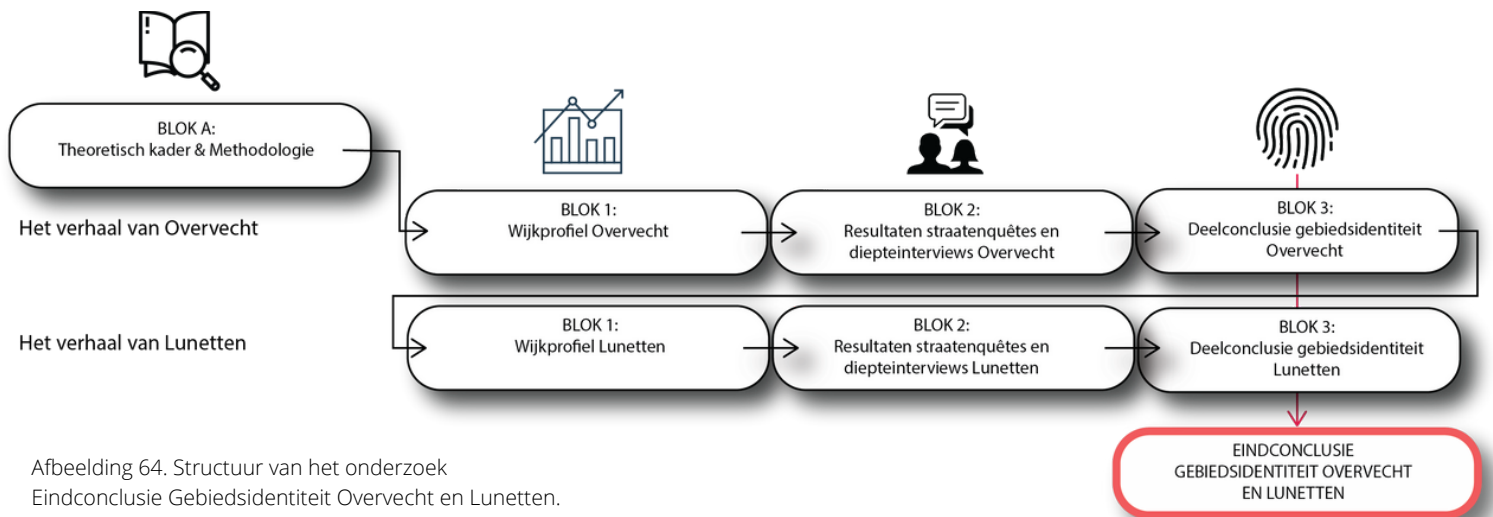
People's place identity

- Sterke sociale structuur
  - Dit zit in het DNA van de wijk. Twee componenten spelen een belangrijke rol.
    1. Mensen hebben een sterke eigen drive om initiatieven te starten.
    2. Het heeft een aanstekelijke inspirerende werking op anderen in Lunetten
      - De sociale structuur wordt gecreëerd door een bepaald type mens dat in Lunetten woont:
        1. Mensen die trots zijn op Lunetten en die er daardoor wat voor over hebben.
        2. Grote groep hoogopgeleide mensen die zich met beleidszaken wil bezighouden.
- Gebrek aan seniorenwoningen
  - Mensen blijven liever langer thuis wonen

Conclusie

Gebiedsidentiteit

Overvecht en Lunetten

Afbeelding 64. Structuur van het onderzoek
Eindconclusie Gebiedsidentiteit Overvecht en Lunetten.

12. Conclusie

Voor dit onderzoek staat de gebiedsidentiteit van de knooppunten Overvecht en Lunetten centraal. Aan de hand van een wijkprofiel, stratenquêtes en diepte-interviews zijn thema's opgehaald die samen de gebiedsidentiteit van de knooppunten bepalen. De hoofdvraag van het onderzoek is:

Wat is de unieke gebiedsidentiteit van de knooppunten Overvecht en Lunetten bekeken vanuit de belevingswereld van bewoners?

Om antwoord te kunnen geven op deze vraag is eerst literatuuronderzoek gedaan om het begrip gebiedsidentiteit te verduidelijken. Hierin kwam naar voren dat er twee opvattingen zijn van het begrip gebiedsidentiteit: 'Place identity of a place' en 'People's place identity'.

'Place identity of a place' omschrijft de personaliteit van de plek zelf. Deze personaliteit wordt in de meeste gevallen toegeschreven door mensen die op de plek wonen of een band met de plek hebben. Het gebied krijgt een identiteit om de plek te onderscheiden van andere plekken (Peng, Strijker, & Qun, 2020).

'People's place identity' benadert het begrip vanuit de identiteit van de persoon zelf. Een persoon is niet alleen een fysiek voorkomen, maar wordt deels gevormd door sociale- en culturele relaties die verbonden zijn met plekken (Proshansky, 1978). Deze vorm van gebiedsidentiteit gaat over de incorporatie van plekken in het grotere concept van iemands identiteit (Proshansky et al, 1983).

Uit de literatuur blijkt dat er onder wetenschappers verwarring is door het naast elkaar bestaan van beide begrippen. Doordat de begrippen sterk met elkaar samenhangen en invloed op elkaar uitoefenen pleiten nieuwe inzichten ervoor beide concepten niet langer los van elkaar te zien maar als één geheel te bestuderen. Zodoende kan een completer beeld van gebiedsidentiteit ontrafeld worden (Peng, Strijker, & Qun, 2020). Om deze reden heeft dit onderzoek bewust ingezet op het verzamelen van gegevens die de 'place identity of a place' en 'people's place identity' omschrijven. Door deze integrale benadering van beide concepten geeft dit onderzoek gehoor aan de oproep beide begrippen te combineren en wordt er zodoende wetenschappelijk relevantie gecreëerd en een wetenschappelijk gap gevuld.

Op een algemeen niveau kan naar aanleiding van dit onderzoek geconcludeerd worden dat gebiedsidentiteit kan worden opgehaald door het laden van de thema's die bij de 'place identity of a place' horen en de 'people's place identity'. Wanneer deze in onderlinge samenhang worden weergegeven ontstaat een overzicht van de specifieke gebiedsidentiteit. Onderstaand format kan gevolgd worden voor toekomstige onderzoeken:

Afbeelding 65. Format gebiedsidentiteit

Overvecht

Op basis van 93 straatenuêtes is de belevingswereld van de gebiedsidentiteit van Overvecht opgehaald. Hier zijn de volgende kenmerkende thema's uit voortgekomen die de gebiedsidentiteit van Overvecht vormen:

1. Groen & Rust

47 van de 93 respondenten omschrijven Overvecht als groen. Het groen en de rust die dit met zich mee brengt zijn onlosmakelijk verbonden met de identiteit van Overvecht.

2. Wijk van bubbeltjes & dorpjes

Respondenten ervaren Overvecht als een diverse verzameling van kleinere bubbeltjes en dorpjes die elk op hun eigen manier functioneren.

3. Fysiek zit de wijk goed in elkaar. De sociale structuur maakt Overvecht uitdagend om te wonen.

De opzet van Overvecht met veel voorzieningen wordt als erg positief ervaren en maakt Overvecht voor velen een fijne wijk. De concentratie van sociaal lastige situaties maakt de wijk echter soms uitdagend.

4. Verschillende belevingswerelden van de diverse- en multiculturele samenleving

De diverse- en multiculturele samenleving wordt erg verschillend beleefd. Voor sommigen is het reden te verhuizen. Anderen komen juist in Overvecht wonen voor de mix van mensen.

5. Sterk uiteenlopende meningen over de wijk

De één is heel positief over de wijk en de ander heel negatief. De meningen over de wijk zijn divers, uiteenlopend en tegengesteld.

6. Verjonging

Jongeren zijn steeds zichtbaarder in het straatbeeld van Overvecht. Jonge mensen kiezen vaker voor Overvecht, mede door de krapte op de woningmarkt en de toename van studentenwoningen.

De identiteit in Overvecht zoals die is opgehaald onder bewoners ziet er in samenhang als volgt uit

Omvattende gebiedsidentiteit Overvecht

Place identity of a place

- Groen
- Wijk van bubbeltjes & dorpjes
(verschillende bouwstijlen/voorzieningen)
- Fysiek zit de wijk goed in elkaar
- Top 3 kenmerkende locaties:
  - Noorderpark/Gagelpark (25x)
  - Park de Watertoren (21x)
  - Eigen woning/straat (18x)

People's place identity

- Groen & Rust
- Wijk van bubbeltjes & dorpjes
(sociale bubbeltjes)
- De sociale structuur maakt Overvecht een uitdagende wijk om te wonen.
- Verschillende belevingswerelden van de diverse- en multiculturele samenleving
- Sterk uiteenlopende meningen over de wijk
- Verjonging

Voor een uitgebreide toelichting op deze thema's vanuit de bewoners
Deze thema's zijn bevestigd door de sleutelfiguren en verder uitgediept

Paragraaf 5.1
Hoofdstuk 6

De beantwoording van de hoofdvraag gaat in op de identiteit door de ogen van bewoners. Voor een uitgebreider overzicht waarin ook algemene gegevens uit het wijkprofiel worden meegenomen wordt verwezen naar de deelconclusie van Overvecht op pagina 56. Hier is de opgehaalde informatie verder uitgesplitst naar opbrengst uit de straatenuêtes en de diepte interviews.

Lunetten

Op basis van 94 stratenquêtes is ook de belevingswereld van de gebiedsidentiteit van Lunetten opgehaald. Hier zijn de volgende kenmerkende thema's uit voortgekomen die de gebiedsidentiteit van Lunetten vormen:

1. Groen

Groen zit in het DNA van Lunetten. Het groen heeft enerzijds een praktisch nut als geluidswal voor de A27. Anderzijds wordt Lunetten gekenmerkt door een grote bewonersbetrokkenheid bij ontwerp en beheer van het groen.

2. Dorp in de stad

Lunetten heeft de sociale structuur en het voorzieningenaanbod van een dorp. Tegelijkertijd zijn de voordelen van de stad binnen handbereik en is het centrum goed te bereiken met de fiets, auto en OV.

3. Gemêleerde inwonerspopulatie

In Lunetten wonen veel ouderen, jongeren en mensen met een GGZ achtergrond en andere hulpvragen op een klein oppervlak bij en door elkaar. Deze mix wordt over het algemeen als positief ervaren en is vanuit het verleden geaccepteerd in Lunetten.

4. Sterke sociale structuur

De sterke sociale structuur is een rode draad in de identiteit van Lunetten. Er is veel onderling contact en er zijn talloze bewonersinitiatieven.

5. Gebrek aan seniorenwoningen

Veel ouderen moeten gedwongen Lunetten verlaten door een gebrek aan seniorenwoningen.

De identiteit in Lunetten zoals die is opgehaald onder bewoners ziet er in samenhang als volgt uit

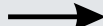
Omvattende gebiedsidentiteit Lunetten

Place identity of a place

- Groen (*veel groen in de wijk*)
- Dorp in de stad (*dorpse opzet van de wijk en voorzieningenaanbod*)
- Gemêleerde inwonerspopulatie (*veel begeleid wonen locaties, gelijkmatige spreiding van woonvormen door de wijk*)
- Sterke sociale structuur (*ruimtelijke bloemkoolstructuur zet aan tot contact*)
- Gebrek aan seniorenwoningen
- Top 3 kenmerkende locaties:
  - Beatrixpark (33x)
  - Musketon (12x)
  - Park rondom de wijk (11x)

People's place identity

- Groen (*groene mensen*)
- Dorp in de stad (*dorpse sociale structuur*)
- Gemêleerde inwonerspopulatie (*goede balans dragende en behoevende bewoners, inzetten voor de medemens zit in het DNA van de wijk, acceptatie van mensen met een GGZ achtergrond in de samenleving*)
- Sterke sociale structuur (*sociaal contact zit in het DNA van de inwoners*)
- Gebrek aan seniorenwoningen (*inwoners blijven graag lang thuiswonen*)

Voor een uitgebreide toelichting op deze thema's vanuit de bewoners Paragraaf 9.1
Deze thema's zijn bevestigd door de sleutelfiguren en verder uitgediept Hoofdstuk 10

De beantwoording van de hoofdvraag gaat in op de identiteit door de ogen van bewoners. Voor een uitgebreider overzicht waarin, ook algemene gegevens uit de wijkmonitor zijn meegenomen wordt verwezen naar de deelconclusie van Lunetten op pagina 87. Hier is de opgehaalde informatie verder uitgesplitst naar opbrengst uit de stratenquêtes en diepte-interviews.

Uit de theorie blijkt dat gebiedsidentiteit zoals die dagelijks wordt ervaren door bewoners in veel gevallen afwijkt van de identiteit die wordt neergezet door de media, overheid en andere invloedrijke instanties (Vainikka, 2012). De beantwoording van de hoofdvraag heeft de gebiedsidentiteit opgeleverd van Overvecht en Lunetten vanuit het perspectief van de inwoners. Hiermee geeft dit onderzoek een stem aan de wijk, wordt de geleefde ruimte van de geplande ruimte onderscheiden en levert dit onderzoek zodoende maatschappelijke relevantie op.

Naast het ophalen van de gebiedsidentiteit vanuit het perspectief van bewoners is het voornaamste doel van dit onderzoek dat de gebiedsidentiteit ook daadwerkelijk overkomt bij de toekomstige gebiedspartijen. Gebiedsidentiteit is een dynamisch begrip wat moeilijk te vangen is in woorden. Om de communicatie van de opgehaalde gebiedsidentiteit extra kracht bij te zetten is er naast de tekstuele omschrijving van de gebiedsidentiteit ook per knooppunt een korte sfeervideo gemaakt waarin de door bewoners beleefde gebiedsidentiteit duidelijk naar voren komt. Dit vanuit de overtuiging dat beeld een boodschap vaak nog sterker over kan brengen dan tekst en voor een breed publiek toegankelijk is.

Onderstaande video's zijn als middel gecreëerd voor Architectuurcentrum AORTA om de opgehaalde gebiedsidentiteit op een levendige manier onder de aandacht te brengen en het debat over de knooppunten op gang te brengen en te ondersteunen.

Afbeelding 66. Gebiedsidentiteit Overvecht in vogelvlucht (Eigen afbeelding)

Afbeelding 67. Gebiedsidentiteit Lunetten in vogelvlucht (Eigen afbeelding)

13. Discussie

De identiteit van de knooppunten Overvecht en Lunetten is ontrafeld. In dit hoofdstuk wordt gereflecteerd op de resultaten van het onderzoek. Liggen de uitkomsten in lijn met de verwachtingen van het theoretisch kader en mijn eigen verwachtingen? Wat kunnen we met de resultaten van dit onderzoek? Wat betekent dit onderzoek voor de relatie tussen bewoners en planners en voor de toekomstige verdichting van Utrecht? Afsluitend wordt besproken wat de beperkingen zijn van het onderzoek en worden er suggesties gedaan voor vervolgonderzoek.

Verwachtingen op basis van het theoretisch kader

Op basis van het theoretisch kader kwamen enkele verwachtingen naar voren over het ontrafelen van gebiedsidentiteit. Op de eerste plaats was het de vraag of de nieuwe benadering waarin 'People's place identity' en 'Place identity of a place' worden gecombineerd daadwerkelijk zou werken in het vangen van de identiteit van een gebied. Tijdens het afnemen van de straatenuêtes bleek al snel dat bewoners inderdaad enerzijds de identiteit van een specifieke plek zelf omschrijven, maar ook hun eigen identiteit incorporeerde in relatie tot de plekken. Dit bevestigt het bestaan van beide soorten gebiedsidentiteit. Ook werd bevestigd dat mensen beide definities door elkaar gebruiken zonder hier zelf bewust van te zijn. Het is waardevol dat dit onderzoek beide soorten van gebiedsidentiteit heeft meegenomen, omdat er nu een completer beeld van gebiedsidentiteit is opgehaald.

Op basis van onderzoek van Vainnika werd gesteld dat gebiedsidentiteit zoals die ervaren wordt door bewoners vaak afwijkt van de identiteit zoals die gepland wordt. Er zou sprake zijn van een verschil tussen de geplande en de geleefde ruimte. Hierdoor was de verwachting dat bewoners zich voornamelijk niet zouden herkennen in de verdichtingsbeelden die de RSU schetst. In de praktijk bleek dit inderdaad het geval te zijn. Geen enkele respondent die is gesproken stond te springen om de beoogde verdichtingsstrategie. De meeste opmerkingen zijn kritisch van aard gebleken. Uit de reacties blijkt dat mensen vooral bezwaren zien in de verandering van de huidige vertrouwde omgeving. Het viel op dat veel respondenten wel de noodzaak inzien van de verdichting. Wanneer verdichting echter concreet werd in de eigen leefomgeving zijn er vooral bezwaren genoemd.

Verder is in het theoretisch kader de invloed van anderen op de vorming van gebiedsidentiteit benadrukt. Niet alleen de eigen interactie met plekken, maar ook wat andere mensen doen, zeggen en denken zou volgens de theorie van grote invloed zijn. De verwachting was dat de gebiedsidentiteit voor een groot deel gevormd zou worden door gedeelde opvattingen die in een gebied heersen. Dit is tijdens de straatenuêtes bevestigd. Al snel werd duidelijk dat gedurende de straatenuêtes in zowel Overvecht als Lunetten dezelfde thema's vaak terugkwamen. Halverwege de enquêtes trad al een vorm van verzadiging op in genoemde thema's. De terugkerende thema's zijn gecategoriseerd naar kenmerkende onderwerpen die de gebiedsidentiteit bepalen. De identiteit wordt dus gevormd door gedeelde opvattingen.

Tot slot was de verwachting dat gebiedsidentiteit sterk verbonden is met persoonlijke identiteitskenmerken zoals geslacht, leeftijd, sociale klasse en overige persoonlijke kenmerken. De verwachting was hierdoor dat ouderen identiteit heel anders ervaren dan jongeren. Ook dit laatste punt is sterk bevestigd tijdens het onderzoek. De ervaringen van mensen bleken in grote mate afhankelijk van de persoonlijke identiteitskenmerken. Dit kwam bijvoorbeeld terug bij de ouderen in Overvecht die vaak negatiever zijn over de wijk dan de jongere mensen. Er kan gesteld worden dat de literatuur in het gehanteerde theoretisch kader gedurende het onderzoek bevestigd is en er geen grote afwijkingen zijn geconstateerd.

Eigen verwachtingen

Voor dit onderzoek wilde ik graag de straat op om de mening van alledaagse bewoners te onderzoeken. Mijn aanname was dat zij vanuit hun leefwereld veel kennis van- en informatie hebben over het functioneren van hun fysieke en sociale omgeving. Het plan om aan de hand van 200 korte straatenuêtes de identiteit van Overvecht en Lunetten op te halen voelde als een logische opzet. Voordat ik begon met het uitvoeren van de straatenuêtes vroeg ik mijzelf af of het in de praktijk echter ook zou werken. Ik vroeg mij af of bewoners op straat wel echt een uitgesproken mening hebben over de identiteit van hun buurt, of ze die met mij wilde delen en of ze hun gedachten over de wijk ook goed zouden kunnen verwoorden. Uiteindelijk is dit voor mij een grote eyeopener geweest. Alle 200 respondenten op straat hebben waardevolle inzichten gegeven over hun eigen woonomgeving en hebben dit op een begrijpelijke wijze kunnen onderbouwen. De openhartigheid van respondenten om hun persoonlijke ervaringen met mij, als onbekende voorbijganger, te delen heeft mij positief verrast. De kennis die in relatief korte tijd is opgehaald aan de hand van straatenuêtes heeft mij bewust gemaakt van de schat aan kennis en informatie die gewonnen kan worden op straat. Participatie is een trend die momenteel volop in ontwikkeling is. Echter wordt dit vaak grootschalig aangepakt en op uitnodiging en voorwaarde van de gebiedspartijen. Er wordt een bijeenkomst gepland op een locatie met een tijdstip en programma waar genodigden zich naar moeten voegen. Dit onderzoek toont aan dat het mogelijk is met weinig middelen, slechts een schriftje met drie vragen, de straat op te gaan. Naar de mensen toe. Op deze manier kan laagdrempelig waardevolle informatie worden opgehaald. Door op veel locaties in de wijk gesprekken aan te gaan met voorbijgangers wordt waarschijnlijk een betere afspiegeling van inwoners bereikt dan wanneer je mensen uitnodigt voor een bijeenkomst. Ik heb veel stemmen gehoord, juist ook van de mensen die ik niet zo snel op een participatiebijeenkomst zou zien afkomen.

Vooraf wist ik niet goed wat ik moest verwachten van de resultaten. Ik vroeg mij af of de kenmerkende thema's vooral open deuren zouden zijn of dat er een identiteit aan het licht zou komen die ik niet had verwacht. Uiteindelijk is het een combinatie van beide gebleken. Er zijn onderwerpen naar voren gekomen zoals 'groene wijk' die ik vooraf had verwacht, maar er zijn ook onderwerpen naar voren gekomen over 'bubbeltjes en dorpjes' en 'het gebrek aan seniorenwoningen' waar ik vooraf geen weet van had. Uiteindelijk heb ik geleerd dat het in feite niet uitmaakt of er nieuwe thema's naar voren waren gekomen of dat ik reeds bekende kenmerken had samengebracht. Het ophalen en tonen van de bestaande identiteit stond centraal, ongeacht of dit om algemeen bekende onderwerpen ging of niet. Ik denk dat het mooi is dat er uiteindelijk een mix hiervan aan het licht is gekomen. Het is naar mijn inzicht de kunst om als onderzoeker je eigen verwachtingen uit te schakelen en volledig open te staan voor de informatie die respondenten je geven. Hierdoor vang je in mijn optiek de meest ongefilterde weergave van de gebiedsidentiteit. Wat ik lastig vond waren de momenten waarop mensen zich ongenueanceerd of racistisch uitlieten. Als onderzoeker wilde ik een open houding nastreven, maar ook niet de indruk laten bestaan dat ik het eens was met wat er gezegd werd. Hiermee geconfronteerd worden en er mee leren omgaan was zowel als mens als onderzoeker een leerzaam proces.

Gebruik en betekenis van de resultaten voor toekomstige ontwikkelaars

Hoe kunnen de resultaten van dit onderzoek gebruikt worden en wat betekent dit onderzoek voor de toekomstige verdichting en de relatie tussen bewoners en planners? Om te beginnen zijn de resultaten bedoeld voor de toekomstige gebiedspartijen die aan de slag gaan met de knooppunten Overvecht en Lunetten. De opgehaalde identiteit is bedoeld om deze gebiedspartijen bewust te maken van wat er reeds aanwezig is in het gebied. De resultaten kunnen gebruikt worden om jezelf de belangrijke thema's die symbool staan en belangrijk zijn voor inwoners van Overvecht en Lunetten in korte tijd eigen te maken, en te leren wat de achterliggende sentimenten zijn van de gebiedsidentiteit.

Het doel is dat op deze manier de identiteit een plek krijgt in de hoofden van de ruimtelijke partijen. Op deze manier kunnen er plannen worden gemaakt die dicht bij de identiteit van de wijk liggen en dus ook een grotere kans hebben omarmt te worden door de bewoners. Het ontstaan van zogenaamde nonplaces moet hierdoor worden voorkomen. De identiteit is bedoeld als bewustwording van wat er reeds in een gebied speelt en niet als blauwdruk voor hoe het gebied ontwikkeld moet worden. De ontwikkelaar heeft zijn eigen kennis en expertise die ook inzichten geven voor hoe het gebied het beste ontwikkeld kan worden. De hoop is dat deze kennis en expertise in combinatie met de gebiedskennis en inzichten van de bewoners uit dit onderzoek samen landen in plannen die het beste zijn voor de toekomstige knooppunten.

Tijdens het onderzoeksproces is duidelijk geworden wat dit onderzoek betekent voor de verdichting en de relatie tussen bewoners en planners. De gemeente zal meer de straat op moeten om deze grootschalige verdichting in goede banen te leiden. Bouwen in de bestaande stad vraagt om bewustwording van het gebied waarin je gaat bouwen. Wat is de bestaande identiteit van dit gebied? Wat speelt er in het gebied? Wie zijn de mensen die er wonen en wat zijn hun wensen? Er moet niet alleen vanachter de tekentafel gepland worden, en niet alleen participatie in zaaltjes georganiseerd worden, maar ook de straat op worden gegaan. De afstand tussen een goede afspiegeling van de bewoners in het plangebied en planners moet verkleind worden zodat de verdichting uiteindelijk goed zal kunnen landen in de knooppunten. Dit onderzoek toont aan dat bewoners zeker bereid zijn om mee te denken, maar dat er ook veel zorgen zijn. Daarnaast zijn er erg veel waardevolle inzichten naar boven gekomen door in gesprek te gaan met bewoners. Dit zijn inzichten die je als ontwikkelaar mee wilt nemen. Niet alleen mijn eigen ervaring maar ook de theorie stelt dat gebiedsidentiteit zoals die ervaren wordt door bewoners vaak afwijkt van de identiteit zoals die gepland wordt. Er zou sprake zijn van een verschil tussen de geplande en de geleefde ruimte. De resultaten van dit onderzoek tonen des te meer aan dat dit gat gedicht moet worden ten behoeve van een succesvolle verdichtingsslag.

Beperkingen van dit onderzoek

Dit onderzoek kent ook beperkingen die grotendeels voortkomen uit de beperkte tijd en beschikbare middelen voor het onderzoek. Allereerst is er gesproken met een beperkte groep van 200 respondenten en 4 sleutelfiguren. Ondanks dat er verzadiging optrad qua opgehaalde thema's zijn Overvecht en Lunetten grote wijken met veel inwoners. Er kan discussie bestaan over de mate waarin de gesproken groep respondenten representatief is voor de gehele wijk. Ook kan worden afgevraagd in hoeverre respondenten op straat zich vrij hebben gevoeld gevoelige thema's te delen. Wat verder opviel is dat respondenten de neiging hebben sneller over te schakelen op zaken die ze als negatief ervaren in plaats van de onderwerpen waar ze positief over zijn goed te benoemen. Waarschijnlijk omdat er over de negatieve aspecten meer te vertellen is. Ondanks dat ik bewust heb geprobeerd ook positieve kanten uit te diepen kan dit een effect hebben gehad op de opgehaalde thema's.

Verder had ik graag gesproken met een nog bredere groep sleutelfiguren. Een beperking van de opzet met sleutelfiguren is dat deze inwoners een diepe verbintenis hebben met de wijk, waardoor ze vaak intenser en genuanceerder naar bepaalde thema's kijken. Dit levert voordelen op, maar kan ook leiden tot té positieve of negatieve opvattingen in vergelijking met de gemiddelde bewoner. Daarnaast beslaat dit onderzoek veel kwalitatieve gegevens die mogelijk op verschillende manieren geïnterpreteerd kunnen worden. Idealiter had de analyse plaatsgevonden door een grotere groep onderzoekers om eigen interpretatie en bias zo veel mogelijk te voorkomen.

Suggesties voor vervolgonderzoek

De resultaten van dit onderzoek bieden antwoorden en zetten ook aan tot vervolgonderzoek. In de eerste plaats zou ik er voor willen pleiten dit onderzoek op een grotere schaal uit te voeren met méér respondenten, méér sleutelfiguren en meer onderzoekers. Daarnaast zijn in dit onderzoek ter afbakening slechts twee knooppunten gekozen als onderzoeksgebied. Naast Overvecht en Lunetten staat de knooppunten Cartesiusdriehoek, Leidsche Rijn Centrum, Papendorp, Westraven, Rijnsweerd en het Utrecht Science Park dezelfde verdichtingsopgave te wachten. Wanneer de gemeente dit als groot onderwerp wil oppakken en meer in contact wil komen met de Utrechters zou ik willen pleiten voor een onafhankelijke onderzoeksgroep binnen de gemeente die elk van deze knooppunten onderzoekt om de gebiedsidentiteit te ontrafelen en aan te laten sluiten bij de toekomstige ontwikkelingen. Gebiedsidentiteit is een dynamisch begrip wat kan veranderen over de tijd. Een herhaalde monitor richting 2040 zal dus nodig zijn. De suggestie voor een knooppunt monitor is een grote vraag die veel onderzoek vraagt over meerdere jaren. Op korte termijn is het realistischer als er begonnen wordt met het analyseren van de andere knooppunten om zodoende het belang van gebiedsidentiteit verder onder de aandacht te brengen. Ik nodig toekomstige onderzoekers van harte uit om de resterende knooppunten te onderzoeken met behulp van de in dit onderzoek ontwikkelde onderzoeksinstrument waarin 'people's place identity' en 'place identity of a place' wordt gecombineerd. Een vervolg afstudeer onderzoek, bijvoorbeeld bij architectuurcentrum AORTA, zou een mooie volgende stap zijn.

14. Aanbevelingen

Gedurende dit onderzoek heeft een diverse groep mensen zich uitgesproken over de knooppuntverdichting van Overvecht en Lunetten. Hoewel het ontrafelen van de gebiedsidentiteit centraal stond zijn er gedurende het onderzoeksproces ook veel specifieke aanbevelingen door de respondenten gedaan. Deze aanbevelingen zijn opvattingen vanuit de bewoners over hoe de knooppunten naar hun inzicht ontwikkeld zouden moeten worden. Omdat deze aanbevelingen vaak erg concreet zijn kunnen ze waardevolle inzichten geven voor ontwikkelaars. Ook zijn er bij mijzelf aanbevelingen naar boven gekomen gedurende het onderzoeksproces. Dit hoofdstuk vormt een lijst van vrijblijvende aanbevelingen voor toekomstige gebiedspartijen. Eerst worden de specifieke aanbevelingen van de respondenten gegeven voor de knooppunten Overvecht en Lunetten. Vervolgens geef ik mijn eigen aanbevelingen als onderzoeker mee aan de toekomstige plannenmakers. Het onderzoek wordt tenslotte afgesloten met een kort slotwoord.

In gesprek met de sleutelfiguren zijn aanbevelingen naar voren gekomen die specifiek van toepassing zijn op Overvecht en Lunetten. Deze zijn hieronder opgesomd:

Gebiedspecifieke aanbevelingen voor Overvecht

- Bouw niet ten koste van groen.
- Behoud de winkelstrips zoals die momenteel goed functioneren. Zoals bij het station Overvecht (Arnodreef). Zorg dat de kleine succesvolle ondernemingen rond dit station niet uit het gebied verdreven worden. Voor een standaard supermarkt kun je ook naar het grote winkelcentrum.
- Bouw niet alles vol, maar bouw volgens de oorspronkelijke idealen van de wijk: groen en ruimte. "Er zijn huizen nodig, maar mensen hebben ook bomen nodig".
- Zorg dat het winkelcentrum een écht hart voor de wijk wordt. "Bouw geen 'Hoog Catharijne 2.0'"
- Opwaardering kan bestaande ondernemingen die in de hele wijk te vinden zijn, zoals de Turkse supermarkt en Marokkaanse bakker in de verdrukking brengen. Behoud deze typische Overvechtse zaken.
- Creëer een mooi centraal plein voor de wijk.
- Alle voorzieningen zijn al aanwezig in Overvecht. Er zal alleen meer nodig zijn wanneer er meer mensen komen wonen.
- Bouw voor de jongeren die in Overvecht zijn opgegroeid en momenteel gedwongen de wijk uit moeten door de krapte op de woningmarkt.

Gebiedspecifieke aanbevelingen voor Lunetten

- Wees bewust dat het knooppunt Lunetten een schakel is in de groenstructuren van Utrecht. Het groen wordt op deze locatie de stad ingetrokken. Doe iets met groen en versterk de verbindingen tussen de groene landschappen.
- Focus op 'Groen groeit mee'. Waar ontwikkeld wordt moet ook groen mee ontwikkelen.
- Geef de ontwikkeling een groene naam, bijvoorbeeld 'Parkstation Lunetten Koningsweg'. Geef in de benaming al aan dat het een groene ontwikkeling moet worden.
- Maak station Lunetten de spil tussen stad en landschap: Geen hub stad-stad, maar hub stad-natuur.
- Houd rekening met de oorspronkelijke opzet van Lunetten: namelijk een rondweg met een centrum bij het winkelcentrum en de basisscholen op een eiland. Voorzieningen naar de rand van de wijk verplaatsen, bij de spoordriehoek, kan ten koste gaan van het centrum midden in de wijk. "Houd het hart zoals het ontworpen is".
- Er zijn zorgen over de verkeersdruk in de wijk als gevolg van een toename van bovenwijkse voorzieningen. Beperk gemotoriseerd verkeer en focus op mensen zonder auto.

- Zet voor Lunetten in op dezelfde autovrije gedachte als in de Merwedekanaalzone.
- Om de verbinding met Lunetten te behouden moet de fysieke barrière van het spoor worden opgeheven. Denk aan een ontwerp waarbij de spoorlijnen van buitenaf niet zichtbaar zijn.
- Pas op met de overgang van hoogbouw richting Lunetten. Aftrapping qua hoogte vanaf de spoordriehoek richting Lunetten maakt het meer passend bij de schaal van de bestaande bebouwing.
- Pak het plan integraal aan met één ontwerp. Neem de kantoren aan de Brennerbaan ook mee.
- Focus op goede fietsverbindingen zoals ze er nu liggen en maak die nog beter.
- Het gevaar van verdichting is dat het een 'steenbomp' wordt. Dit moet voorkomen worden op deze groene locatie. Creëer een stuk groen en een stuk blauw met een open structuur die verbonden is met het landschap.
- Seniorenwoningen passen het beste aan de 'Lunettenkant' van het spoor met de verbinding op de oude wijk.

Algemene aanbevelingen vanuit mijzelf als onderzoeker

Gedurende het onderzoek heb ik veel ervaringen opgedaan. Op basis van deze ervaringen wil ik ter afsluiting van dit onderzoek graag de volgende aanbevelingen meegeven aan de toekomstige ruimtelijke partijen die met de knooppunten aan de slag gaan.

De straat op/eropaf!

Gedurende de vele gesprekken die ik heb gevoerd kwam heel vaak terug dat bewoners zich niet herkennen in de plannen van de gemeente. Ik heb gemerkt dat er een gat bestaat tussen de geplande- en beleefde wereld. Veel bewoners herkennen zich niet in de verdichtingsstrategie en ervaren dat plannen van bovenaf worden opgelegd. Een van de belangrijkste aanbevelingen die ik zou willen doen is dat de planmakers de spreekwoordelijke tekentafel verlaten en zich eerst onderdompelen in het gebied waar ze mee aan de slag gaan. Gebiedspartijen moeten hun gezicht meer laten zien in het gebied en in gesprek gaan met bewoners. Verdichten binnen een bestaand gebied betekent dat veel betrokken partijen reeds in het gebied aanwezig en te vinden zijn. De verbinding met deze partijen moet gelegd worden door de straat op te gaan en in contact te komen met deze mensen. Ik kreeg te vaak het gevoel dat bewoners bang zijn voor de toekomstbeelden die de RSU schetst. De verdichting moet niet van bovenaf opgelegd worden, maar samen met de mensen worden vormgegeven. Ik verwacht dat het draagvlak voor een geslaagde verdichting in grote mate toe zal nemen als de gebiedspartijen als samenwerkingspartner naast de bewoners gaan staan in plaats van erboven te blijven. Kortgezegd: meer de straat op en eropaf! Vakkennis mengen met gebiedskennis!

In contact komen met bewoners hoeft niet altijd grootschalig te worden aangepakt. Het kan ook eenvoudig en laagdrempelig.

Dit onderzoek toont aan dat het op zeer laagdrempelige wijze mogelijk is waardevolle informatie bij bewoners op te halen. De weinige middelen die nodig waren voor dit onderzoek: een vooraf goed afgebakende set vragen, waardoor je weet welke informatie je waarover wilt ophalen, een schriftje en de wil om mensen op straat te bevragen vanuit een open en neutrale houding. Mijn advies is dat participatie niet altijd te ingewikkeld gemaakt moet worden. Participatie is een trend die momenteel volop in ontwikkeling is en ik zie dat het vaak grootschalig wordt aangepakt. Er worden bijvoorbeeld grote bewonersavonden georganiseerd en momenteel loopt er een stadsbrede online campagne van de gemeente Utrecht om via een 'swipocratie', (een soort tinder met thema's) meningen op te halen. Dit kan waardevolle inzichten opleveren, maar de charme en kracht kan ook in een 'simpel' gesprek op straat zitten is mijn ervaring.

Veel van de mensen die ik op straat sprak zullen niet op uitnodiging naar een participatiebijeenkomst komen. De ene vorm van participatie hoeft de andere vorm natuurlijk niet uit te sluiten, maar mijn advies is om ook in te zetten op de kracht van simpelweg de straat op gaan. In mijn ervaring blijft een één op één gesprek een menselijke benadering die vertrouwd voelt en waarin mensen veel durven te delen. Het geeft daarnaast de planningswereld een menselijk gezicht.

Slotwoord

Zoals in de inleiding is gesteld: Utrecht staat aan de vooravond van een verdichtingsslag. Dat de verdichting veel meningen losmaakt heb ik gedurende dit onderzoek zelf ervaren. De verdichting zal de komende jaren de nodige uitdagingen met zich meebrengen. Toch ben ik dankzij dit onderzoek positief gestemd over de ambitie dat we met alle Utrechters in staat zijn de verdichting in goede banen te leiden, zonder verlies van de unieke gebiedsidentiteit van de bestaande knooppunten. Dit gevoel is ontstaan naar aanleiding van de uitgesproken manier waarop alle respondenten de identiteit van hun wijk wisten te omschrijven. Wanneer een grote groep mensen zodanig in staat is te omschrijven waar hun wijk voor staat, dan zal dit ook niet zomaar verloren gaan. Het belangrijkste in het slagen van de verdichting is naar mijn inzicht de manier waarop alle verschillende partijen in goed contact zijn met elkaar. Enerzijds moeten de ruimtelijke partijen zich goed inleven in de opvattingen van bewoners, maar andersom zullen de bewoners ook in staat moeten zijn het stadsbrede belang van de verdichting in te zien en zich kunnen inleven in de belangen van de gebiedspartijen. Uiteindelijk gaat het erom dat alle partijen het beste voor hebben met de stad Utrecht en zich ervoor inzetten dat de stad zich succesvol blijft ontwikkelen als prettige stad voor huidige en toekomstige bewoners.

Het was een plezier om de afgelopen 5 maanden de gebiedsidentiteit van deze stad te onderzoeken!

Bibliografie

Afdeling Onderzoek & Advies, Gemeente Utrecht. (2021). Bevolkingsprognose 2021. Utrecht: Gemeente Utrecht.

Agnew, J. (1987). *Place and Politics: The geographical mediation of state and society*. Boston.

Allecijfers. (2022). Statistieken Gemeente Utrecht. Opgehaald van Allecijfers: <https://allecijfers.nl/gemeente/utrecht/>

Allecijfers. (2022). Statistieken wijk Leidsche Rijn. Opgehaald van Allecijfers: <https://allecijfers.nl/wijk/wijk-09-leidsche-rijn-utrecht/>

Arefi. (1999). Non-place and placelessness as narratives of loss: Rethinking the notion of place. *Journal of Urban Design*.

Atlas Research. (2023, Mei 24). Atlas voor Gemeenten 2023 gepubliceerd. Opgehaald van VNPF: <https://vnpf.nl/nieuws/atlas-voor-gemeenten-2023-gepubliceerd/>

Basso, K. (1996). *Wisdom Sits in Places: Landscape and Language among the Western Apache*. New Mexico: University of New Mexico Press.

Baxter, Armitage. (2012). *Place identity and climate change adaptation: a synthesis and framework for understanding*. Waterloo, Ontario: Wiley Interdiscipl. Rev. Clim. Change.

BghU, BAG. (2022). Woningen naar eigendomsvorm. Opgehaald van Utrecht in Cijfers: https://utrecht.incijfers.nl/jive/viewertable.aspx?detailview_guid=827ded0e-9612-4224-bd7f-144b8f47470c&geolevel=wijken&geoitem=03&geocompareitemmosaic=gemeente_1&period=2022&title=Woningen%20naar%20eigendomsvorm&unittitle=%

BghU, BAG. (2022). Woningen naar eigendomsvorm. Opgehaald van Utrecht in Cijfers: https://utrecht.incijfers.nl/jive/viewertable.aspx?detailview_guid=d0343925-df76-4c99-8461-ddd2e98dc66e&geolevel=gemeente&geoitem=1&period=2022&title=Woningen%20naar%20eigendomsvorm&unittitle=%

Brinkman, M. (2021). *De parken van Lunetten*. Tijdschrift Oud-Utrecht.

BRP. (2023). Bevolking . Opgehaald van Utrecht in Cijfers: https://utrecht.incijfers.nl/jive/viewertable.aspx?detailview_guid=b50cc556-1ee3-4e84-a5a6-628cec72c527&geolevel=subwijk&geoitem=071&geocompareitemmosaic=subwijk_071&period=2023,2018&title=Bevolking&unittitle=Lunetten,%20aantal

BRP. (2023). Bevolking naar leeftijd. Opgehaald van Utrecht in Cijfers: https://utrecht.incijfers.nl/jive/viewertable.aspx?detailview_guid=ea1080ab-fc6d-4adc-8e0e-e7b205970d4a&geolevel=subwijk&geoitem=071&geocompareitemmosaic=gemeente_1&period=2023&title=Bevolking%20naar%20leeftijd&unittitle=%

BRP. (2023). Bevolking naar Leeftijd. Opgehaald van Utrecht in cijfers:
https://utrecht.incijfers.nl/jive/viewertable.aspx?detailview_guid=ea1080ab-fc6d-4adc-8e0e-e7b205970d4a&geolevel=wijken&geoitem=03&geocompareitemmosaic=gemeente_1&period=2023&title=Bevolking%20naar%20leeftijd&unittitle=%B

RP. (2023). Bevolking naar migratieachtergrond. Opgehaald van Utrecht in Cijfers:
https://utrecht.incijfers.nl/jive/viewertable.aspx?detailview_guid=1f0d5b54-7ca8-44f3-ad77-f6af92903aa6&geolevel=wijken&geoitem=03&geocompareitemmosaic=gemeente_1&period=2023&itle=Bevolking%20naar%20migratieachtergrond&unittitle=%

BRP. (2023). Bevolking naar migratieachtergrond. Opgehaald van Utrecht in Cijfers:
https://utrecht.incijfers.nl/jive/viewertable.aspx?detailview_guid=1f0d5b54-7ca8-44f3-ad77-f6af92903aa6&geolevel=subwijk&geoitem=071&geocompareitemmosaic=gemeente_1&period=2023&title=Bevolking%20naar%20migratieachtergrond&unittitle=%

BRP. (2023). Gemiddelde verblijfsduur op adres. Opgehaald van Utrecht in Cijfers:
https://utrecht.incijfers.nl/jive/viewertable.aspx?detailview_guid=381eb5d2-b5fb-43a9-b769-e8f67605d11d&geolevel=wijken&geoitem=03&geocompareitemmosaic=gemeente_1&period=2023,2022,2021,2020,2019&title=Gemiddelde%20verblijfsduur%20op%20adres&unittitle=jaar

BRP. (2023). Gemiddelde verblijfsduur op adres. Opgehaald van Utrecht in Cijfers:
https://utrecht.incijfers.nl/jive/viewertable.aspx?detailview_guid=381eb5d2-b5fb-43a9-b769-e8f67605d11d&geolevel=subwijk&geoitem=071&geocompareitemmosaic=gemeente_1&period=2023,2022,2021,2020,2019&title=Gemiddelde%20verblijfsduur%20op%20adres&unittitle=ja

BRP. (2023). Utrecht in Cijfers Bevolking. Opgehaald van Utrecht in Cijfers :
<https://utrecht.incijfers.nl/dashboard/thema/bevolking--wijk->

BRP, BAG. (2023). Huishoudens. Opgehaald van Utrecht in Cijfers:
https://utrecht.incijfers.nl/jive/viewertable.aspx?detailview_guid=d21d89ba-7dae-4e3d-b7eb-b91624d37636&geolevel=wijken&geoitem=03&geocompareitemmosaic=wijken_03&period=2023,2018&title=Huishoudens&unittitle=Overvecht,%20aantal

BRP, BAG. (2023). Huishoudens. Opgehaald van Utrecht in Cijfers:
https://utrecht.incijfers.nl/jive/viewertable.aspx?detailview_guid=d21d89ba-7dae-4e3d-b7eb-b91624d37636&geolevel=subwijk&geoitem=071&geocompareitemmosaic=subwijk_071&period=2023,2018&title=Huishoudens&unittitle=Lunetten,%20aantal

CBS. (2021). Opleidingsniveau. Opgehaald van Utrecht in Cijfers:
https://utrecht.incijfers.nl/jive/viewertable.aspx?detailview_guid=925efe2c-b6d1-48a5-92a7-12257efec9b2&geolevel=wijken&geoitem=03&geocompareitemmosaic=gemeente_1&period=2021&title=Opleidingsniveau&unittitle=%

CBS. (2021). Opleidingsniveau. Opgehaald van Utrecht in Cijfers:
https://utrecht.incijfers.nl/jive/viewertable.aspx?detailview_guid=925efe2c-b6d1-48a5-92a7-12257efec9b2&geolevel=subwijk&geoitem=071&geocompareitemmosaic=gemeente_1&period=2021&title=Opleidingsniveau&unittitle=%

Cresswell. (2004). Place, a short Introduction. Oxford.

Cresswell. (2008). Place: encountering geography as philosophy. Australie: The Geographical Association.

Cresswell. (2009). Place. Egham: Elsevier.

Dreefnieuws. (2020, September 7). Dreefnieuws Special september 2020. Utrecht: Dreefnieuws. Opgehaald van Dreefnieuws.

DUIC. (2022, Maart 23). Op pad met Oud-Utrecht: Lunetten, de wijk waar alles anders ging. Opgehaald van DUIC: <https://www.duic.nl/cultuur/op-pad-met-oud-utrecht-lunetten-de-wijk-waar-alles-anders-ging/>

Franck. (1984). Exorcising the ghost of physical determinism.

Gemeente Utrecht. (2021). Ruimtelijke Strategie Utrecht 2040. Opgehaald van Omgevingsvisie Utrecht: <https://omgevingsvisie.utrecht.nl/de-koers/ruimtelijke-strategie-utrecht-2040/>

Groote, Haartsen. (2008). The communication of heritage: creating place identities. The Ashgate Research Companion to Heritage and Identity.

Haartsen et al. (2000). Claiming Rural Identities: Dynamics, Context, Policies. Assen van Gorcum.

Haartsen, T., & Groote, P. (2000). Claiming Rural Identities. Dynamics, contexts, policies. Groningen: Koninklijke van Gorcum.

Hauge. (2007). Identity and Place. Trondheim: Architectural Science Review.

Hauge, A. (2007). Identity and place: a critical comparison of three identity. Trondheim: Architectural Science Review.

Healey, P. (2007). Urban Complexity and Spatial Strategies. New York: Routledge.

Hull. (1994). Place identity: Symbols of self in the urban fabric. Landscape and Urban Planning.

Identiteit & Branding. (2023). Methodiek gebiedsidentiteit. Opgehaald van Identiteit & Branding: <http://www.identiteitenbranding.nl/methodiek-identiteit.html>

Lefebvre, H. (1991). The production of space. Oxford: Oxford; Malden, MA: Blackwell.

Manshanden, M. (2016, September 5). Gebiedsidentiteit, bron voor succesvolle branding en toekomstige ontwikkeling. Opgehaald van Gebiedsontwikkeling.nu: <https://www.gebiedsontwikkeling.nu/artikelen/gebiedsidentiteit-bron-voor-succesvolle-branding-en-toekomstige-ontwikkeling/>

Mohammed. (1998). The integration of tradition and modernity: A search for an urban and architectural identity in Ar-Riyadh, the capital of Saudi Arabia. Ar-Riyadh: Habitat International.

Nanzer, B. (2004). Measuring Sense of Place: A Scale for Michigan. Administrative Theory & Praxis.

Nario-Redmont, Biernat, Eidelman, & Palenske. (2004). The social and personal identities scale: a measure of the different importance ascribed to social and personal self categorizations. Portland: Self Identity.

Onderzoek & Advies Gemeente Utrecht. (2019). Beoordeling staat van de openbare ruimte in de eigen buurt. Opgehaald van Utrecht in Cijfers: https://utrecht.incijfers.nl/jive/viewertable.aspx?detailview_guid=45ea92af-e025-48d7-a56d-7456d8e3c5cc&geolevel=wijken&geoitem=03&geocompareitemmosaic=gemeente_1&period=2019,2015,2016,2017,2018,2019&title=Beoordeling%20staat%20van%20openbare%20ruimte%20i

Onderzoek & Advies Gemeente Utrecht. (2021). Score welbevinden, veerkracht en zelforganiserend vermogen. Opgehaald van Utrecht in Cijfers: https://utrecht.incijfers.nl/jive/viewertable.aspx?detailview_guid=2a222fdf-3351-476f-825868b7b2437849&geolevel=wijken&geoitem=03&geocompareitemmosaic=gemeente_1&period=2021&title=Score%20welbevinden%2C%20veerkracht%20en%20zelforganiserend%20vermogen

Onderzoek & Advies, Gemeente Utrecht. (2019). Beoordeling staat van de openbare ruimte in de eigen buurt. Opgehaald van Utrecht in Cijfers: https://utrecht.incijfers.nl/jive/viewertable.aspx?detailview_guid=45ea92af-e025-48d7-a56d-7456d8e3c5cc&geolevel=subwijk&geoitem=071&geocompareitemmosaic=gemeente_1&period=2019,2015,2016,2017,2018,2019&title=Beoordeling%20staat%20van%20openbare%20ruimte%2

Onderzoek & Advies, Gemeente Utrecht. (2021). Algemeen buurtoordeel. Opgehaald van Utrecht in Cijfers: https://utrecht.incijfers.nl/jive/viewertable.aspx?detailview_guid=b705af26-4708-450b-9ead-98da5042905b&geolevel=wijken&geoitem=03&geocompareitemmosaic=gemeente_1&period=2021,2020,2019,2018,2017&title=algemeen%20buurtoordeel&unittitle=score

Onderzoek & Advies, Gemeente Utrecht. (2021). Algemeen buurtoordeel. Opgehaald van Utrecht in Cijfers: https://utrecht.incijfers.nl/jive/viewertable.aspx?detailview_guid=b705af26-4708-450b-9ead-98da5042905b&geolevel=subwijk&geoitem=071&geocompareitemmosaic=gemeente_1&period=2021,2020,2019,2018,2017&title=algemeen%20buurtoordeel&unittitle=score

Onderzoek & Advies, Gemeente Utrecht. (2021). Beoordeling voor de woning. Opgehaald van Utrecht in Cijfers: https://utrecht.incijfers.nl/jive/viewertable.aspx?detailview_guid=b07ea3fc-11d2-4d74-9c9278aadea53f62&geolevel=wijken&geoitem=03&geocompareitemmosaic=gemeente_1&period=2021,2020,2019,2018,2017&title=Beoordeling%20voor%20de%20woning

Onderzoek & Advies, Gemeente Utrecht. (2021). Beoordeling voor de woning. Opgehaald van Utrecht in Cijfers: https://utrecht.incijfers.nl/jive/viewertable.aspx?detailview_guid=b07ea3fc-11d2-4d74-9c9278aadea53f62&geolevel=subwijk&geoitem=071&geocompareitemmosaic=gemeente_1&period=2021,2020,2019,2018,2017&title=Beoordeling%20voor%20de%20woning

Onderzoek & Advies, Gemeente Utrecht. (2021). Maatschappelijk welbevinden en sociale cohesie. Opgehaald van Utrecht in Cijfers: https://utrecht.incijfers.nl/jive/viewertable.aspx?detailview_guid=6d1e01e4-cebc-47a4-9b4e-6bb5224c5d88&geolevel=subwijk&geoitem=071&geocompareitemmosaic=gemeente_1&period=2021&title=Maatschappelijk%20welbevinden%20en%20sociale%20cohesie&unittitle=score

Paasi. (1990). Deconstructing regions: notes on the scales of spatial life. . Oulu: University of Oulu.

- Paasi. (1991). Deconstructing regions: notes on the scales of spatial life. Oulu: University of Oulu.
- Paasi. (2003). Region and place: regional identity in question. Oulu: University of Oulu.
- Paasi. (2003). Region and place: regional identity in question. Oulu: Progress in Human Geography.
- Paasi. (2009). The resurgence of the 'Region' and 'Regional Identity': theoretical perspectives and empirical observations on regional dynamics in Europe. Cambridge: Cambridge University Press.
- Paasi, A. (2001). Europe as a social process and discourse. Considerations of place, boundaries and identity. Oulu, Finland: Sage publications.
- Peng, J., Strijker, D., & Qun, W. (2020). Place Identity: How far have we come in exploring its meanings? Nanjing & Groningen: Frontiers in Psychologie.
- Peterson, G. (2019). Local symbols and place identity: Tucson and Albuquerque. Arizona: The Social Science Journal.
- Poortman, B. (2022, Maart 11). Lunetten - de wijk waar alles anders ging. DUIC, p. 15.
- Proshansky. (1978). The City and Self-Identity. In Proshansky, The City and Self-Identity (p. 155). New York: Sage Publications.
- Proshansky, Fabian, Kaminoff. (1983). Place-identity: Physical World Socialization of the self. New York: Journal of Environmental Psychology.
- Proshansky, H. (1976). Environmental Psychology: People and Their Physical. New York: New York, NY: Holt, Rinehart and Winston.
- Proshansky et al. (1983). Place-identity: physical world socialization of the self. New York: Journal of Environmental Psychology.
- Raagmaa. (2002). Regional identity in regional development and planning.
- Ramos, I. L., Bernardo, F., Ribeiro, S. C., & Van Eetvelde, V. (2016). Landscape identity: implications for policy making. Land Use Policy.
- Relph. (1976). Place and Placelessness. London: London:Pion.
- Relph, E. (1976). Place and placelessness. London: Pion.
- Smit, E. (2021, Augustus). De Musketon, verbindend element in Lunetten. Tijdschrift Oud-Utrecht, pp. 22-26.
- Tuan, Y.-F. (1977). Space and Place: The perspective of experience. Minnesota: University of Minnesota Press.
- Utrecht City in Business. (2020). Waarom uw bedrijf vestigen in Utrecht? Opgehaald van Utrecht City in Business: <https://utrechtcityinbusiness.com/de-kracht-van-utrecht/#:~:text=Utrecht%20staat%20bekend%20om%20haar,omringd%20door%20water%20en%20groen.>

UtrechtNOW. (2006). Cultuurhistorisch onderzoek en ruimtelijke analyse Utrecht NaOorlogse Wijken: Overvecht. 2006: Urban Fabric.

Vainikka, J. (2012). Narrative claims on regions: prospecting for spatial identities among social movements in Finland. Oulu: Social & Cultural Geography.

Bijlagen

Transcripties diepte-interviews

Betinna van Santen

Susana Casas Valle

Cees van den Brink

Ruud Kamp